

اقتصاد

اقتصادی، تحلیلی

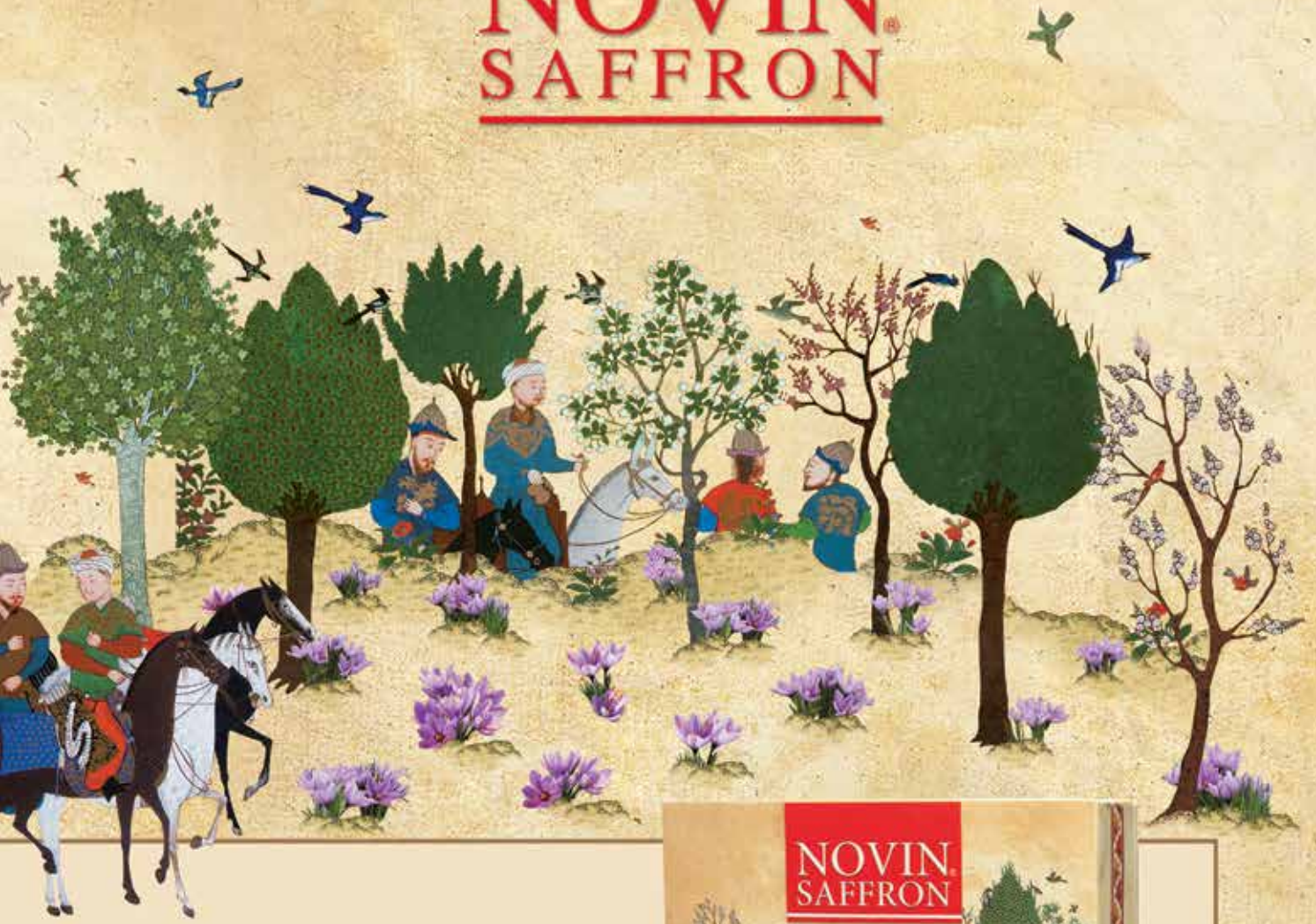
سال سی ام - فروردین ۱۴۰۱ قیمت: ۲۰۰۰ تومان

چشم انداز اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱

- ◀ سناریوهای تورمی اقتصاد ایران
- ◀ دو سناریوی مالیاتی ۱۴۰۱
- ◀ بازگشت میزان سرمایه گذاری خارجی به ۲۰ سال پیش
- ◀ آمارهای تکان دهنده از سرمایه گذاری معدنی
- ◀ خوش بینی به کاهش رکود اقتصادی ایران

NOVIN SAFFRON

کارخانه: مشهد، شهرک صنعتی توس، نیش اندیشه ۶، پردیس نوین زعفران

تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۵۲۱۴۷ فکس: ۰۵۱-۳۲۲۵۵۲۲۶

دفتر خدمات مشتریان تهران: اتوبان شهید چمران، پارک وی، خیابان جوانان، ابتدای خیابان ب بلاک ۱، طبقه سوم، واحد ۷

تلفن: ۲۲۰۱۵۸۰۰-۲۲۰۱۱۷۰۰-۲۲۰۱۱۸۰۰

صاحب امتیاز و مدیر مسول:

مهندس حمیدرضا شوشتریان

زیر نظر شورای نویسندگان

سردبیر:

مهندس حسین کوه زاد

گروه ترجمه:

زهرا پزشکی

ویراستار:

احمد حسین زاده

طراحی: هدی امیر

عکس:

حسین نظامی

واحد بازرگانی:

جلیل فروتن

تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

پایگاه اینترنتی:

فرشاد عباسی

نشانی:

تهران - شریعتی - خیابان دستگردی

پلاک ۷۴

طبقه دوم - واحد ۳

تلفن: ۰۲۱-۲۲۲۲۰۹۶۱

دورنگار: ۰۲۱-۲۲۲۶۹۰۳۲

نشانی: مشهد - خیابان فلسطین

فلسطین ۱ - ساختمان سروش

طبقه تحتانی

تلفکس: ۰۵۱-۳۸۴۴۳۰۷۴

www.eghtesadasia.ir
eghtesadeasia@gmail.com

- ۲ یادداشت / نقاط تاریک اقتصاد ایران
- ۳ چشم انداز اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱
- ۶ دوسناریوی مالیاتی ۱۴۰۱
- ۹ در ۱۰ سال اخیر از قطر غفلت کردیم
- ۱۴ رشد پایه پولی کاهشی شد
- ۱۶ شاخص مدیران خرید اقتصاد ایران در قله ۵ ماهه
- ۲۰ آمارهای تکان دهنده از سرمایه گذاری معدنی
- ۲۴ بازگشت میزان سرمایه گذاری خارجی به ۲۰ سال پیش
- ۲۶ فرصت احیای روابط همسایگی
- ۲۸ ظرفیت توسعه تجارت ایران و ارمنستان
- ۳۱ چشم انداز اقتصاد ایران ۱۴۰۱
- ۳۲ سناریوهای تورمی اقتصاد ایران
- ۳۴ پشت پای ایران به استقراض خارجی
- ۳۶ خوش بینی به کاهش رکود اقتصادی ایران
- ۳۸ تنزل ۸ پله ای خراسان رضوی در محیط کسب و کار
- بررسی موانع کسب و کار در حوزه حمل و نقل جاده ای و استقرار
- ۴۰ شرکت های دانش بنیان

نقاط تاریک اقتصاد ایران

مرتضی ایمانی راد
اقتصاددان

به طور خلاصه می توان، اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ را این گونه جمع بندی کرد؛ اقتصادی که پس از چند سال پا به رشد مثبت اقتصادی گذاشت؛ نرخ رشدی که برای اقتصاد ضعیف ایران بسیار ناکافی است. همزمان چالش های جدی در اقتصاد ایران، مانند افزایش بی رویه نقدینگی، بحران در شبکه بانکی، ضعف و رقابت ناپذیری تولید و از همه مهم تر، جدایی اقتصاد ایران از نظام جهانی و... در ایران استمرار یافت و هیچ گونه برخورد جدی در سطح سیاستگذاری با آنها نشد. این ابرچالش هادر مقابل توانایی حکمرانی اقتصادی دولت جدید قرار گرفت و تحولات نشان داد که ابرچالش ها موفق این میدان مبارزه بودند.

مسوولان اقتصادی کشور آمادگی این رویارویی رانداشتند، به همین دلیل در این سال شاهد افزایش تورم، کاهش شاخص بورس اوراق بهادار، آرام نشدن و عدم کاهش نرخ ارز و عدم دسترسی عاملان اقتصادی به سرمایه در بازارهای جهانی بودیم. البته در این سال شاهد نرخ رشد اقتصادی بودیم؛ ولی تورم بالا مانند سال های قبل، موجب تخصیص منابع به گونه ای غیر کارآمد شد. متأسفانه دولت جدید نیز به جای ارائه راه حل های موثر، به طور گسترده ناکارایی رابه دولت قبل منسوب می کرد و از این طریق عاملیت و مسوولیت پذیری را از خود سلب کرد.

نقاط ضعف اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰ به شرح زیر بود:

- ضعف در کنترل حجم نقدینگی؛
- نداشتن سیاست مالی و پولی مناسب برای کنترل نرخ تورم؛
- داشتن درک سطحی از مشکلات و مسائل اقتصادی و فقدان توانایی در دسترسی به عمق این مسائل؛
- عدم برخورد بی طرفانه با بازار سهام و تلاش برای رشد شاخص بورس بدون توجه به شرایط عمومی اقتصاد کشور؛
- عدم کنترل سیستم بانکی کشور در جلوگیری از خلق پول جدید و استمرار بدهی های بانک ها به بانک مرکزی و نداشتن توجه کافی به ساختار ناسالم ترانزنامه بانک ها؛
- ناتوانی در یکسان سازی نرخ ارز و از بین بردن بازارهای متعدد و موازی ارز در کشور؛
- بی توجهی به روندهای غالب اقتصاد جهان و روندهای اثرگذار بر اقتصاد کشور؛
- عدم انباشت سرمایه در کشور و وجود سرمایه منفی در سال ۱۴۰۰؛
- عدم بهره برداری درست و به موقع از فرصت های موجود در بازار جهانی؛

ادامه در صفحه ۳۰

چشم‌انداز اقتصاد ایران

در سال ۱۴۰۱

وحید شقایق شهری // اقتصاددان

همچنین به دلیل عدم اتخاذ تصمیمات سخت و عدم اصلاحات ساختاری و نهادی در اقتصاد ایران، ابرچالش‌های آب و محیط‌زیست، صندوق‌های بازنشستگی، کاهش شتابان رشد جمعیت (متوسط رشد ۲۴٪ در صدی دوره ۹۵-۱۳۹۰ و ۶۸٪ در صد در سال ۱۳۹۹) و نرخ باروری (برآورد ۱/۶ تا ۱/۷ در سال ۱۴۰۰) نیز به شرایط پیچیده رسیده‌اند که در صورت تداوم نگرش روزمرگی و بی‌تفاوتی نسبت به این مسائل کلیدی و عدم اتخاذ تصمیمات سخت می‌تواند به شرایط برگشت‌ناپذیر در پایان این دهه برسد.

اینک که اولین سال از دهه ۱۴۰۰ آغاز شده است، تحلیل اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ بدون تحلیل ابرروندها و روندهای دهه پیش‌رو، گمراه‌کننده و فاقد ارزش اصیل خواهد بود. بنابراین برای تحلیل اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ مناسب تشخیص داده شد که ابتدا برآوردی از روندها و ابرروندهای دهه پیش‌رو صورت بگیرد و سپس به برش یک ساله این دهه (سال ۱۴۰۱) پرداخته شود.

در بُعد بین‌المللی و مساله تحریم‌ها، آنچه روشن است متأسفانه مذاکرات برجام به طول انجامید و نتایج آن به دلیل انتخابات پیش‌روی کنگره و سنادر آمریکا در آبان ماه سال جاری با شرایط شکننده‌ای مواجه است و این مساله زمانی پیچیده‌تر خواهد شد که با آغاز دوره تبلیغات انتخابات آمریکا (حدود دو سال بعد)، چنانچه کاندیدای جبهه جمهوری خواهان پیام خروج از برجام را صادر کند، بر انتظارات تورمی داخل کشور به شدت خواهد افزود و آغاز مجدد جهش قیمت‌ها به وقوع خواهد پیوست.

اولین ابرروند تا پایان دهه (۱۴۱۰ ه. ش - ۲۰۳۰ میلادی)، کاهش وابستگی کشورهای توسعه‌یافته به انرژی‌های فسیلی (نفت و گاز) است. تغییرات زیست‌محیطی و گرمایش جهانی از یک سو و جنگ روسیه و اوکراین از طرف دیگر عزم کشورهای اروپایی را بر پایان وابستگی به سوخت‌های فسیلی راسخ‌تر کرده و تولید خودروهایی برقی و هیدروژنی در کنار ایجاد گرمایش به روش انرژی‌های تجدیدپذیر تا پایان دهه (۲۰۳۰ میلادی) موجبات گذراز عصر انرژی‌های فسیلی را تحقق خواهد بخشید. همچنین امکان بهره‌برداری از انرژی‌های نفت و گاز قطب شمال را نیز به دلیل پدیده گرمایش جهانی باید در تحلیل‌ها در نظر داشت. از این منظر اقتصاد ایران، حکمرانی اقتصادی کشور و نهادهای اقتصادی که بیش از نیم قرن به منابع سهل‌الوصول نفت وابسته بوده، به شدت درگیر این تکان خواهد شد. باید اشاره داشت پس از انقلاب اسلامی تاکنون بالغ بر ۱/۵ تریلیون دلار درآمدهای ارزی نفتی نصیب کشور شده و در صورتی که این درآمدهای ارزی سرمایه‌گذاری و ذخیره شده بود، در حال حاضر در صندوق ثروت ایرانیان حداقل باید بالغ بر ۳ تریلیون دلار ذخایر ارزی انباشت شده وجود داشت.

ابرروند بعدی گسترش سالمندی جمعیت کشور است. در حال حاضر جمعیت بالای ۶۵ سال در کشور بیش از ۸ میلیون نفر است و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۴۱۰ به بیش از

در شرایطی اقتصاد ایران وارد دهه جدید می‌شود که در دهه ۹۰ شرایط ناگواری بر اقتصاد ایران حاکم شد به طوری که شاید بتوان با عنوان «دهه فرصت‌های از دست رفته» نام‌گذاری کرد. دوبار اعمال تحریم‌های شدید در سال‌های آغازین و پایانی این دهه در کنار تعمیق انباشت چالش‌های کلان اقتصادی موجب شد میانگین رشد اقتصادی و نرخ تورم کشور به ترتیب معادل صفر و ۲۴ درصد شود و شرایط رکود تورمی بی‌سابقه‌ای در کشور تجربه شد. میانگین رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص حدود منفی ۵ درصد شد و برای اولین بار از تاریخ انتشار حساب‌های ملی، از سال ۱۳۹۷ تاکنون رشد هزینه‌های جبران استهلاک از رشد سرمایه‌گذاری پیشی گرفته که علامت هشدار دهنده‌ای به اقتصاد ایران مخابره می‌کند، به این صورت که اقتصاد ایران وارد فاز فرسایش زیرساخت‌ها شده است. از سوی دیگر به دلیل اختلال و عدم کارایی در سه نظام کلیدی بازتوزیع ثروت در اقتصاد ایران، یعنی نظام بانکی، یارانه‌ای و مالیاتی، در کنار ساختارهای فسادزا و رانتی حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی، تورم افسارگسیخته دهه ۹۰ بر دهک‌های متوسط به پایین تحمیل شد و طبقه ثروتمند جامعه از این شرایط تورمی منتفع شدند به طوری که شکاف طبقاتی طی یک دهه شتاب گرفت و ضریب جینی از ۰/۳۶۵ اوایل دهه ۹۰ به بالای ۰/۴۱ در پایان دهه ۹۰ رسید و نسبت خانوارهای فقیر از حدود ۱۱ درصد سال ۱۳۹۷ به حدود ۲۵ درصد در سال ۱۴۰۰ افزایش یافت.

۱۰ میلیون نفر و در ۱۴۳۰، این جمعیت به حدود ۲۰ میلیون نفر برسد. این موج پیری و سالمندی هم بر هزینه‌های بخش سلامت کشور فشار وارد خواهد کرد و هم موجب خواهد شد در پایان این دهه بیش از ۵۰ درصد منابع بودجه عمومی دولت به کسری صندوق‌های بازنشستگی اختصاص یابد و دولت از مأموریت توسعه‌ای به یک صندوق دریافت و پرداخت مبدل شود. شایان ذکر است در بودجه ۱۴۰۱، ۲۰۰ هزار میلیارد تومان کمک به صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشکری دیده شده که حدود ۱۳ درصد منابع بودجه عمومی دولت را در برمی‌گیرد.

ابروند سوم گسترش پدیده‌های زیست‌محیطی بالاخص بحران آب است که به صورت گسترده بخش‌های جنوبی کشور را تحت تاثیر قرار خواهد داد و موج مهاجرت و ناآرامی‌های را دامنه خواهد زد. طی ۶۰ سال (۱۳۹۵-۱۳۳۵) جمعیت کشور حدود ۴ برابر شده و با توجه به جمعیت پیش‌بینی شده برای کشور در افق سال ۱۴۲۰ و با فرض ۱۰۳ میلیارد متر مکعب میزان آب تجدیدپذیر درازمدت، میزان سرانه به ۹۷۶ متر مکعب در سال (محدوده کمیابی و بحران آب) خواهد رسید. بر اساس شاخص فالکن مارک، سرانه آب تجدیدپذیر در مرحله تنش آبی کمتر از هزار و ۷۰۰ متر مکعب و در بحران آبی کمتر از هزار متر مکعب در سال خواهد بود. بنابراین در پایان دهه (سال ۱۴۱۰) مساله تنش آبی در کشور شدت خواهد گرفت و در سال‌های دهه ۱۴۲۰ محدوده کمیابی آب آغاز خواهد شد.

در کنار این سه ابروند اشاره شده، در صورت عدم اصلاحات ساختاری سه نظام کلیدی بازتوزیع ثروت - بانک و مالیات و یارانه - و سطح بالای ادراک فساد در جامعه و شیوع پدیده فساد و رانت اقتصادی به دلیل ساختار تورمی اقتصاد ایران، همچنان شاهد گسترش شکاف طبقاتی به عنوان ابروند چهارم خواهیم بود. این شکاف طبقاتی زمانی که شاخص ضریب جینی به مرز ۴۵ برسد غیرقابل تحمل خواهد شد و نارضایتی‌ها فوران خواهد کرد (در حال حاضر ضریب جینی حدود ۴۱ برآورد

می‌شود). همان‌طور که اشاره شد به دلیل عدم سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران طی دهه ۹۰ و تشدید فرآیند استهلاک زیرساخت‌ها، جذب منابع مالی و سرمایه‌گذاری در حوزه‌های نفت و گاز (طبق گفته وزیر نفت دولت سیزدهم، کشور به ۱۶۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در این حوزه‌ها نیاز دارد به طوری که اگر برای توسعه حوزه نفت و گاز هزینه نشود کشور در آینده به واردکننده این محصولات تبدیل خواهد شد)، تولید برق، آب و محیط‌زیست در کنار ناترازی صندوق‌های بازنشستگی و بانک‌ها مبلغی بالغ بر ۴۰۰ میلیارد دلار در اقتصاد ایران طی ۵ سال آینده نیاز دارد که...

... جذب این حجم عظیم منابع مالی نیازمند بازسازی مناسبات بین‌المللی و منطقه‌ای در کنار تقویت امنیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری، ایجاد ثبات اقتصادی و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد ایران است. بنابراین ابروند پنجم در اقتصاد ایران تنگنای منابع مالی و لزوم جذب سرمایه‌گذاری گسترده در حوزه‌های یاد شده است. البته حجم اندک بدهی خارجی اقتصاد ایران (کمتر از ۱۰ میلیارد دلار) به عنوان یک فرصت برجسته قابل بیان است و می‌تواند در تامین مالی از کشورهای جهان راهگشا باشد. در کنار ابروندهای اشاره شده، روندهای نگران‌کننده دیگری نیز به چشم می‌خورند. تخلیه تدریجی توان فکری، خلاقیت و ظرفیت مدیریت اقتصادی کشور طی دهه‌های گذشته، تنزل تدریجی سرمایه اجتماعی کشور، تشدید فساد و تبعیض بالاخص افزایش ادراک فساد و تبعیض در جامعه، کاهش سطح دغدغه‌مندی مدیریت‌های اجرایی کشور نسبت به اصلاح چالش‌های کنونی کشور، عدم پاسخگویی و اقلان‌سازی افکار عمومی نسبت به مسائل مبتلا به کشور بالاخص شیوع فسادها و رانت‌ها در بین برخی مدیران و مسوولان کشور و اعضای خانواده آنها و بالاخره تشدید خروج سرمایه‌های انسانی، فکری و مادی کشور از جمله روندهایی است که از دهه‌های گذشته آغاز شده و همچنان تداوم دارد. چنانچه ابروندها و روندهای فوق‌الذکر برای دهه پیش‌رو در نظر گرفته شود، برای اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ نکات زیر قابل بیان است:

۱- نظر به احتمال بالای به سرانجام رسیدن مذاکرات هسته‌ای در اذهان فعالان اقتصادی و عموم مردم، فعلا انتظارات تورمی فروکش کرده و همین مساله موجب شده است از سرعت افزایش قیمت کالاها و خدمات اندکی کاسته شود. انتظار بر این است تا نیمه اول سال ۱۴۰۱ شاهد کنترل انتظارات تورمی باشیم. با این حال در صورت پیروزی جبهه جمهوری خواهان آمریکا در انتخابات کنگره و سنا در آبان ماه سال جاری - برآورد با احتمال بالا - مجدداً روند انتظارات تورمی افزایشی خواهد شد و در نیمه دوم سال ۱۴۰۱ مجدداً افزایش نرخ تورم مشاهده می‌شود.

۲- با توجه به تورم ۴۰ درصدی سال ۱۴۰۰، با فرض انعقاد برجام و تداوم رشد قیمت‌های جهانی انرژی و فلزات و نیز اثرات تورمی حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، انتظار می‌رود در سال ۱۴۰۱ نرخ تورم اقتصاد ایران در محدوده ۳۰-۲۵ درصد باشد.

۳- در سال ۱۴۰۰ حجم نقدینگی بالغ بر ۴۶۰۰ هزار میلیارد تومان با رشد نقدینگی حدود ۴۰ درصد ثبت شد. در صورت تداوم ناترازی‌های بودجه‌ای و بانکی کشور به رغم بهبود ناترازی تجاری، انتظار می‌رود رشد نقدینگی سال ۱۴۰۱ به حدود ۳۰ درصد برسد که در این صورت در پایان سال جاری حجم نقدینگی کشور به حدود ۶۰۰۰ هزار میلیارد تومان خواهد رسید.

۴- با فرض میانگین قیمت دلار معادل ۳۰ هزار تومان در سال جاری، قدرت دلاری حجم نقدینگی کشور به حدود ۲۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید. شایان ذکر است قدرت دلاری حجم نقدینگی در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۲، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ به ترتیب معادل ۲۶۱، ۲۰۰، ۳۷۸ و ۱۷۰ میلیارد دلار بوده است.

۵- تولید ناخالص داخلی کشور بانفت و بدون نفت در ۹ ماه سال ۱۴۰۰ به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ نسبت به دوره مشابه سال قبل به ترتیب از افزایش ۴/۱ و ۳/۴ درصدی برخوردار بوده است. انتظار تداوم رشد اقتصادی مثبت در سال جاری در محدوده ۶-۵ درصدی وجود

دارد. این رشد اقتصادی مثبت به دلیل سرریز اثرات رشد ارزش افزوده بخش نفت، رشد صادرات فرآورده‌های نفتی و فلزات و نیز فعال شدن بنگاه‌های تولیدی و خدماتی پس از دوران کروناسست و رشدی درون‌زا محسوب‌نمی‌شود.

۶- در بخش تجارت خارجی از حیث صادرات و واردات باید اشاره کرد در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۲۲ میلیون تن کالا به ارزش ۴۸ میلیارد دلار به اقصی نقاط جهان صادر شد که این میزان ۱۴ میلیارد دلار بیشتر از سال قبل بوده و رشد ۴۱ درصدی داشته است. در ضمن در سال ۱۴۰۰ بیش از ۴۰ میلیون تن کالا به ارزش ۵۲ میلیارد دلار وارد کشور شد. میزان کالاهای وارداتی در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با سال ۹۹ نیز رشد ۲۱ درصدی در وزن و ۳۶ درصدی در ارزش به همراه داشت. به دلیل رشد قیمت‌های جهانی نفت و فرآورده‌های نفتی و فلزات، انتظاری رود همچنان شاهد بهبود وضعیت بخش تجارت خارجی کشور باشیم. باید تاکید شود که در سال ۱۴۰۰ کسری‌های تجاری غیرنفتی معادل ۴ میلیارد دلار بوده که در صورت عدم مدیریت و سختگیری و سامان‌دهی واردات، احتمال افزایش کسری‌های تجاری غیرنفتی در سال جاری وجود دارد.

- ۵- برنامه‌ریزی برای مدیریت انتظارات تورمی در سناریوهای مختلف فراروی کشور.
- ۶- اصلاحات ساختاری در جهت حل ناترازی سه بخش بودجه‌ای، بانکی و تجاری کشور با هدف رفع علل و ریشه‌های تورم در اقتصاد ایران.
- ۷- اصلاحات ساختاری سه نظام کلیدی بازتوزیع ثروت بانک، یارانه و مالیات با هدف کاهش شکاف طبقاتی و احیای طبقه متوسط جامعه.
- ۸- اجرای برنامه وابستگی صفر به نفت و جداسازی بودجه ریالی و ارزی از سال ۱۴۰۲.
- ۹- مقابله با بحران آب با تامین مالی بودجه ارزی نفت.
- ۱۰- اصلاحات ساختاری در صندوق‌های بازنشستگی کشور با هدف کاهش ناترازی صندوق‌ها در یک دوره ۵ ساله.
- ۱۱- توسعه بنگاه‌های بزرگ کشور با هدف تقویت رقابت در فضای اقتصاد منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای.

- ۱۲- تکمیل زنجیره‌های تولید ملی و ارتباط بین بنگاه‌های خرد و متوسط با بنگاه‌های بزرگ.
- ۱۳- تقویت شفافیت اقتصاد ملی بر اساس پیاده‌سازی راهبرد مدیریت ریال در کشور از طریق شبکه بانکی و کلان‌داده‌های مالی.
- ۱۴- اجرای برنامه ثبات و پیش‌بینی‌پذیری متغیرهای کلیدی اقتصاد برای یک دوره ۱۰ ساله (۱۴۱۰-۱۴۰۱) با هدف رشد سرمایه‌گذاری در اقتصاد.
- ۱۵- برنامه‌ریزی برای افزایش صادرات کالاهای با فناوری بالا و خدمات شرکت‌های دانش‌بنیان به حداقل ۵ میلیارد دلار تا پایان دولت سیزدهم (در ۱۴۰۱ صادرات شرکت‌های دانش‌بنیان زیر ۵۰۰ میلیون دلار است).

بر اساس تحلیل‌های صورت‌گرفته از روندها و ابروندهای پیش‌روی دهه و وضعیت شاخص‌های کلیدی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۱ توصیه‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- تقویت مدیریت اقتصادی دولت، مسلط و باتجربه با شناخت کافی از علل ابرچالش‌های فراروی کشور.

۲- تقویت سرمایه اجتماعی کشور با اعتمادسازی و مبارزه جدی با مفاسد اقتصادی.

۳- حل مناقشه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای تقویت ثبات و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد ایران.

۴- دسته‌بندی و اولویت‌بندی اصلاحات ساختاری اقتصاد ایران برای اجرا در یک دوره ۱۰ ساله (۱۴۱۰-۱۴۰۱).

تحلیل وضعیت سیاست‌های مالی به روایت مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

دو سناریوی مالیاتی ۱۴۰۱

است.

۶۲ درصد رشد درآمدهای مالیاتی

دولت سیزدهم اولین بودجه خود را با تاکید بر درآمد حاصل از مالیات‌ها تقدیم مجلس کرد. تاکید دولت بر عمق‌بخشی به مالیات‌ها در کنار کاهش اتکا به درآمدهای حاصل از فروش نفت، فروش اوراق و همچنین واگذاری دارایی‌ها صورت گرفته است. آنچنان که از لایحه بودجه برمی‌آید دولت پیش‌بینی کرده که سال آینده ۵۳۲ هزار میلیارد تومان درآمد مالیاتی داشته باشد. در این لایحه، مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی و مالیات بر کالاها و خدمات مهم‌ترین اجزای نظام مالیاتی در بودجه سال آینده محسوب می‌شوند به طوری که رشد این دو در مقایسه با بودجه سال جاری به ترتیب ۱۲۶ و ۶۴ درصد اعلام شده است. مالیات اشخاص حقوقی و مالیات بر ثروت نیز دیگر اجزای نظام مالیاتی هستند که به ترتیب بارشده ۵۵ درصدی و رشد منفی در بودجه سال آینده همراه شده‌اند. با وجود خوش‌بینی دولت به تحقق این میزان درآمد مالیاتی، بسیاری نسبت به بیش برآوردی صورت گرفته ابراز نگرانی می‌کنند. با این حال دولت‌مردان می‌گویند که با ایجاد تغییر و تحولاتی در احکام تبصره‌های ماده واحده بودجه می‌توانند این افزایش درآمد را به فعلیت برسانند.

نسبت پایین مالیات به GDP

این گزارش به منظور بررسی وضعیت نظام مالیات‌ستانی کشور عملکرد نماگرهای کلان مالیاتی را واکاوی کرده است. یکی از نماگرهای مورد اشاره در این گزارش نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی کشور است. مطابق آمارها، نسبت درآمدهای مالیاتی وصول شده به تولید ناخالص داخلی در فاصله سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ تنها هفت درصد بوده است. اگر دوره مذکور به دوزیر دوره ۹۶-۱۳۸۹ و ۹۹-۱۳۹۷ تقسیم شود، مشخص می‌شود که نسبت مذکور در دوره اول حدود هفت درصد بوده و در دوره دوم همزمان با خروج آمریکا از برجام و اعمال تحریم‌ها، تقریباً به ۶/۵ درصد کاهش یافته است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که متوسط رشد درآمدهای مالیاتی وصول شده در دو دوره، تقریباً ثابت بوده و حدوداً ۱۹ درصد است حال آنکه متوسط رشد تولید ناخالص داخلی اسم در خلال این دو دوره از ۲۰ درصد به ۳۳ درصد افزایش یافته که رشد قابل توجهی است. بر اساس مشخص می‌شود که در نیمه اول دهه ۹۰، متوسط رشد تولید و رشد مالیات تقریباً یکسان بوده است، اما در سال‌های نیمه دوم دهه رشد اسمی تولید ناخالص داخلی که احتمالاً بخش عمده آن به افزایش نرخ تورم سال‌های مذکور برمی‌گردد از رشد وصول درآمدهای مالیاتی به شکل قابل توجهی پیشی گرفته است. این اتفاق باعث شده تا نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی در سال‌های اخیر با کاهش مواجه شود. این کاهش نسبت، عملکرد وصول مالیات و تعمق آن در منابع تامین مالی دولت را در مقایسه با کشورهای دیگر در وضعیت بدتری قرار می‌دهد. این نسبت برای کشورهای افغانستان و عربستان که معمولاً کمترین عملکرد وصول مالیات را در بین کشورهای منطقه دارند، به ترتیب به میزان ۷/۸ و ۸/۱ درصد است. در مقابل، سوئد و نروژ به ترتیب با ۴۰/۷ و ۳۱/۱ درصد بیشترین نسبت وصول مالیات به

یکی از مهم‌ترین بخش‌های لایحه بودجه سال آینده بندی است که به پیش‌بینی درآمدهای مالیاتی در سال آینده می‌پردازد. مطابق پیش‌بینی دولت، میزان تحقق‌پذیری درآمدهای حاصل از مالیات در ۱۴۰۱ رقمی معادل ۵۳۲ هزار میلیارد تومان است که رشد ۶۲ درصدی نسبت به بودجه سال جاری دارد. رقم درآمدهای مالیاتی تقریباً ۸۰ درصد کل درآمدهای عمومی و ۳۵ درصد کل منابع بودجه عمومی در لایحه بودجه سال آتی را تشکیل می‌دهد. از نگاه کارشناسان، هرچند جهت‌گیری دولت به سمت درآمدهای پایدار امری اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد اما بیش برآوردی در رقم اعلام شده می‌تواند زمینه‌ساز کسری‌های جدید در بودجه باشد. بنابراین سوال مهمی که در خصوص درآمدهای مالیاتی دولت وجود دارد این است که آیا رشد ۶۲ درصدی آن در سال ۱۴۰۱ امکان تحقق دارد؟

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری دو سناریو برای این مساله طراحی کرده است. پیش‌فرض سناریوی نخست این است که عملکرد وصول مالیات مانند دهه گذشته باشد؛ در این حالت میزان وصولی درآمدهای مالیاتی سال آتی ۲۷۸ هزار میلیارد تومان خواهد بود که انحراف ۴۷/۷ درصدی نسبت به پیش‌بینی ۵۳۲ هزار میلیارد تومانی دولت دارد.

پیش‌فرض سناریوی دوم اما اجرای تغییر رویکردهای دولت در مالیات‌ستانی بر اساس احکام تبصره‌های لایحه بودجه است؛ در این صورت با در نظر گرفتن متوسط درصد تحقق هر یک از انواع مالیاتی، رقم وصولی سال آینده حدود ۵۳۴ هزار میلیارد تومان خواهد بود که تقریباً معادل مقدار پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال آتی

1401		1400		1399		
رشد نسبت به لایحه 1401 (درصد)	رشد لایحه 1401 نسبت به برآورد 1400 (درصد)	فانون	لایحه	برآورد عملکرد	عملکرد	
0.8	28	134.7	133.6	104.0	56.4	مالیات اشخاص حقوقی
0.9	49	85.0	84.2	56.21	39.8	مالیات بر درآمد
0.7	88	27.7	27.5	14.6	23.3	مالیات بر ثروت
0.85	40	247.4	245.3	174.8	119.5	مستقیم
0.7	62	205.1	203.6	125.1	73.3	مالیات بر کالا و خدمات
2.4	385	79.6	77.7	17	17.9	مالیات بر واردات
1.1	99	284.7	281.4	141	253	غیر مستقیم
1	66	532.1	526.7	316	372	کل

سال ۱۴۰۰ انتظاری دور از واقعیت نیست و نظام مالیاتی کشور می‌تواند در سال ۱۴۰۰ نیز متوسط عملکرد و درصد تحقق ۹۲ درصدی سال‌های گذشته را علیرغم میزان مالیات بالایی که باید در سال جاری وصول کند، تکرار کرده و به انجام رساند. باین پیش فرض که دولت در سال جاری و آینده نیز بتواند متوسط درصد تحقق، ۹۲ درصدی را در عملکرد وصول مالیاتی محقق سازد، با توجه به مالیات مصوب لایحه بودجه ۱۴۰۱ به میزان ۵۳۲ هزار میلیارد تومان، باید انتظار داشت میزان وصول درآمدهای مالیاتی در سال آینده، حدود ۴۹۰ هزار میلیارد تومان باشد که در نمودار با نقطه چین مشخص شده است. اگر چنین اتفاقی رخ دهد، وصول درآمدهای مالیاتی که در سال ۹۱، حدود ۴۰ هزار میلیارد تومان بوده است، در سال ۱۴۰۱ این رقم به ۴۹۰ هزار میلیارد تومان خواهد رسید که معادل رشد ۱۱۴۰ درصدی در طی یک دهه است، به طوری که این رقم، رشد قابل توجهی را در عملکرد وصول درآمدهای مالیاتی رانسان می‌دهد. اما بررسی امکان به فعلیت رسیدن این انتظار، مستلزم تحلیل اجزای بودجه، با ملاحظه تغییراتی است که در احکام تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و سیاست‌های مالیاتی که در سایه این تبصره‌ها اتفاق افتاده است.

اجزای نظام مالیاتی

مهم‌ترین جزء مالیات اشخاص حقوقی، همواره مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی بوده که در سال‌های مختلف بخش اصلی بند مالیاتی مذکور را تشکیل داده است. در واقع بخش عمده‌ای از رشد ۱۲۶ درصدی که در لایحه بودجه سال آینده برای مالیات اشخاص حقوقی مطرح شده است، توسط جزء مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی تامین خواهد شد که حدود ۲۵ درصد کل درآمدهای مالیاتی است. این مساله نشان می‌دهد که سهم قابل توجهی از رشد ۶۲ درصدی کل مالیات در لایحه بودجه سال آینده، از ناحیه مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی یا همان بنگاه‌ها و شرکت‌های خصوصی اتفاق خواهد افتاد که معادل ۷۵ هزار میلیارد تومان است. با توجه به عملکرد ۱۰۸ درصدی این نوع مالیات‌ها در فاصله سال‌های ۹۷ تا ۹۹ که بیش از مقدار تعیین شده در بودجه بوده، امکان تحقق این نوع از مالیات‌ها در بودجه سال آینده نیز دور از انتظار نیست. جزء مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی که به اختصار، تحت عنوان مالیات بر درآمدها نیز شناخته می‌شود، در لایحه بودجه سال آینده حدود ۱۶ درصد کل درآمدهای مالیاتی را تشکیل می‌دهد و ارزش رقم این نوع مالیات در لایحه تقریباً ۸۵ هزار میلیارد تومان است. در بین اجزای مالیات اشخاص حقیقی نیز سه جزء اصلی این نوع مالیات به ترتیب؛ مالیات مشاغل، مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی و مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی است که رشد هریک از اینها به ترتیب ۹۷، ۵۰ و ۴۴ درصد بوده است. بررسی‌ها

تولید ناخالص داخلی را دارا هستند. با این حال بررسی کلی رشد درآمدهای مالیاتی مصوب، به طور متوسط در دهه ۹۰ رشدی فزاینده داشته است. در حالی که متوسط رشد مالیات مصوب در دهه اول ۹۰ تنها ۱۷ درصد بوده است. متوسط این رشد در نیمه دوم دهه برابر ۳۶ درصد است که تقریباً اختلاف دو برابری بین دو نیمه دهه اخیر دارد. به ویژه در بودجه مصوب سال ۱۴۰۰ و لایحه سال ۱۴۰۱، رشد درآمدهای مالیاتی مصوب به ترتیب ۲۹ درصد و ۳۰ درصد را نشان می‌دهد که در دهه اخیر و احتمالاً در همه سال‌های گذشته، رقم بی‌سابقه‌ای بوده است. این ارقام بی‌سابقه حکایت از تغییر رویکرد سیاست‌گذاری و تاکید عمده بر درآمدهای مالیاتی به عنوان منبع تامین مالی بودجه دولت دارد که در حال رخ دادن است.

درآمدهای مالیاتی در دهه ۹۰

بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که متوسط درصد تحقق در دهه اخیر حدود ۹۲ درصد است که عملکرد قابل قبولی در سال‌های گذشته دارد. همچنین درصد تحقق مالیات مصوب سال ۱۴۰۰، برای نیمه اول حدود ۵۰ درصد است که منجر به وصول تقریباً ۱۶۷ هزار میلیارد تومانی درآمدهای مالیاتی شده است. عملکرد ۵۰ درصدی نیم سال جاری که تقریباً معادل کل عملکرد وصول مالیات سال ۹۸ است نشان از آن دارد که وصول کل مالیات مصوب ۳۳۰ هزار میلیارد تومانی

جدول رشد درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱

عنوان	درصد رشد اسمعی	درصد رشد واقعی (با حذف اثر تورم)
منابع عمومی	۴۶	۵
درآمدها	۴۹	۷
درآمدهای مالیاتی	۶۲	۱۶
مالیات بر شرکتها	۱۲۷	۶۲
مالیات دستمزد کارکنان دولتی	۴۱	۱
مالیات دستمزد کارکنان بخش خصوصی	۵۱	۸
مالیات مشاغل و اصناف	۹۷	۴۱
سایر مالیات‌های بر درآمد	(۶۴)	(۷۴)
مالیات بر ثروت	(۱۹)	(۴۲)
مالیات بر واردات	۴۲	۲
مالیات ارزش افزوده*	۶۹	۲۱
مالیات ارزش افزوده برای بهداشت و درمان	۱۱۱	۵۱
سایر مالیات کالا و خدمات (مالیات سیگار، عوارض خروج، نقل و انتقال خودرو و ...)	(۶)	(۲۹)

بودجه سال آینده، به ۲۰۵ هزار میلیارد تومان رسیده و از لحاظ افزایش مقدار مطلق انواع مالیات‌ها، بیشترین مقدار است. بند مالیات بر ارزش افزوده همواره در سال‌های متممادی بیشترین مقدار و سهم را در مالیات بر کالاها و خدمات دارد و مقدار آن در لایحه بودجه سال آینده، حدود ۱۵۰ هزار میلیارد تومان از کل ۲۰۵ هزار میلیارد تومان مالیات بر کالاها و خدمات است. عملکرد اجزای مالیات بر کالاها و خدمات بر اساس سهم، درصد تحقق و رشد عملکردی آنها در سال‌های ۹۷ تا نیمه اول ۱۴۰۰ نیز نشان می‌دهد که جزء مالیات بر ارزش افزوده در سال‌های مورد بررسی، بیشترین عملکرد و وصول درآمدها را در بین سایر اجزای آن دارد و درصد تحقق آن نیز همواره بین ۸۰ تا ۹۰ درصد میزان مصوب برای این جزء بوده است.

دوسناریوی مالیاتی در سال آینده

با توجه به اطلاعات ارائه شده و با توجه به اطلاعات جدول ۱، این گزارش در پی یافتن پاسخ به این پرسش اساسی است که آیا رشد ۶۲ درصدی درآمدهای مالیاتی در سال آینده محقق خواهد شد؟ روند چند سال گذشته مالیات‌های مصوب در بودجه‌های سنواتی و عملکرد آنها نشان می‌دهد که متوسط رشد درآمدهای مالیاتی مصوب و عملکرد هر دو حدود ۲۰ درصد در سال بوده است. با در نظر گرفتن رشد متوسط ۲۰ درصد عملکرد و وصول مالیات سالانه، برآورد می‌شود که وصول درآمدهای مالیاتی در سال جاری، حدود ۲۳۱ هزار میلیارد تومان و عملکرد سال آتی با همین روند، تقریباً ۲۷۸ هزار میلیارد تومان باشد که در مقایسه با پیشنهاد ۵۳۲ هزار میلیارد تومانی لایحه بودجه ۱۴۰۱ تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارد. این تفاوت انحراف ۴۷/۷ درصدی را به ما نشان می‌دهد. بنابراین مسلم است که دولت برای تحقق رشد ۶۲ درصدی مالیات در لایحه سال آتی، باید اقدامات چشمگیری انجام دهد تا بتواند روند وصول مالیاتی گذشته را تغییر دهد. در برآورد میزان وصول کل درآمد مالیاتی سال آینده، نمی‌توان به روند رشد ثابت عملکرد و وصول مالیاتی سال‌های گذشته اتکا کرد. معیار دیگر برای برآورد، درصد تحقق مالیات مصوب سال‌های مختلف است که معادل ۹۳ درصد بین سال‌های ۹۶ تا ۹۹ است. اگر فرض اولیه ما این باشد که دولت در عملکرد سال آینده نیز بتواند متوسط درصد تحقق مالیات‌های مصوب را حفظ کرده و ۹۳ درصد مالیات مصوب سال ۱۴۰۰ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ را محقق کند، در این صورت کل درآمدهای مالیاتی وصول شده در پایان سال جاری، حدود ۳۰۷ هزار میلیارد ریال و برای سال آینده نیز تقریباً ۴۹۵ هزار میلیارد ریال برآورد می‌شود. در این برآورد، درصد تحقق کل درآمدهای مالیاتی مصوب سال‌های گذشته، مبنای بررسی قرار گرفته است؛ اما توزیع بسیار نامتوازن بار مالیاتی بین انواع مالیات‌ها در نظام مالیاتی کشور وجود دارد. بنابراین درصد تحقق نوع مالیات‌هایی که اتکای عمده سیاستگذار

نشان می‌دهد که سهم عملکردی جزء مالیات مشاغل در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ بالاترین مقدار در مقایسه با اجزای دیگر داشته و به ویژه از دو جزء مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی و عمومی بیشتر است، اما در سال‌های ۹۹ و ۱۴۰۰ مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی، بیشترین سهم را در عملکرد وصول دارد. تغییر جایگاه اجزای مذکور در دو سال اخیر، به دلیل بیماری کرونا و رکود و کاهش تولید برای صاحبان مشاغل، مالیات این بخش نیز در مقایسه با کارکنان دولت کاهش یافته است. مالیات بر ثروت در بودجه‌های مصوب سالانه و در لایحه بودجه سال آینده کمترین میزان درآمدی را در بین انواع مالیات‌های نظام مالیاتی کشور دارد. کل مالیات بر ثروت در لایحه سال ۱۴۰۱، حدود ۲۸ هزار میلیارد تومان است که تقریباً دو درصد کل درآمدهای مالیاتی پیشنهاد شده در لایحه را پوشش می‌دهد. درصد بسیار پایینی برای این نوع مالیات، در درجه اول نشان از ناکارآمدی نظام مالیاتی ایران در مالیات‌ستانی از این بخش دارد و بیانگر این است که سیاست توزیع مجدد، عدالت و تبعیض در اولویت سیاستگذار مالی کشور نیست. در حالی که توجه به مالیات بر ثروت و دارایی، یکی از روش‌های مهم پیشگیری از فرار مالیاتی و توزیع عادلانه ثروت و درآمد در جامعه است. سه جزء مالیات بر ثروت که در لایحه سال آینده بیشترین رقم مالیاتی را دارند، به ترتیب مالیات بر نقل و انتقال سهام با حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان، مالیات بر انواع خودروهای سواری شخصی گران‌قیمت با پنج هزار میلیارد تومان و مالیات نقل و انتقال املاک با چهار هزار میلیارد تومان هستند.

مالیات بر کالا و خدمات در صدر رشد

بیشترین افزایش مالیاتی در لایحه بودجه ۱۴۰۱، مربوط به مالیات بر کالاها و خدمات است که از حیث افزایش مطلق، حدود ۸۰ هزار میلیارد تومان است. با وجود این، رشد این نوع مالیات، ۶۴ درصد است که کمتر از رشد ۱۲۶ درصدی مالیات اشخاص حقوقی است. مقدار مالیات بر کالاها و خدمات، در بودجه مصوب سال ۱۴۰۰ حدود ۱۲۵ هزار میلیارد تومان است که این مقدار در لایحه

در ۱۰ سال اخیر از قطر غفلت کردیم

سفر رئیس‌جمهور به قطر برای ششمین نشست مجمع کشورهای صادرکننده گاز، فضایی را ایجاد کرد که دو کشور ایران و قطر ۱۴ سند همکاری در حوزه‌های اتصال شبکه‌های برق دو کشور و همکاری در حوزه‌های استاندارد، ورزش و جوانان، مناطق آزاد، آموزش عالی و فرهنگی و هنری امضا کنند. طی ماه‌های اخیر رئیس‌جمهور کشورمان به دنبال احیای روابط با کشورهای همسایه است؛ موضوعی که دولت گذشته فراموش و اقتصاد و سیاست‌های اقتصادی را وابسته و مشروط به برجام کرده بود. طی این مدت سفر به کشورهای همسایه، باب جدیدی از مذاکرات را فراهم کرده و البته فضای خوبی برای فعالان اقتصادی کشورمان ایجاد شده است تا بتوانند دوباره با قدرت وارد بازار کشورهای همسایه شوند. امریکا با دور دوم تحریم‌های ظالمانه خود به دنبال منزوی کردن اقتصاد ایران بود و به نظر می‌رسد سیاست‌هایی که دولت گذشته در مراودات تجاری داشت، باعث شد ایران با چالش‌های جدی روبه‌رو شود. اما رئیس‌جمهور کشورمان و کابینه دولت سیزدهم از روزی که فعالیت خود را آغاز کردند، بازار کشورهای هدف را مدنظر قرار دادند و اکنون می‌بینیم خوشبینی‌ها نسبت به گذشته در رابطه با همکاری تجاری با کشورهای مختلف و بخصوص همسایگان ایران بیشتر شده است. بر این اساس در خصوص ظرفیت‌های اقتصادی و همکاری ایران با کشور قطر می‌گردی با حضور محمدرضا مودودی، سرپرست اسبق سازمان توسعه تجارت و سیدعلی رضوی، عضو هیأت مدیره اتاق مشترک ایران و قطر برگزار شد که در ادامه می‌خوانید.

چشم‌اندازی که برای مبادلات اقتصادی با قطر در حدود ۱ میلیارد دلار تعریف شده با توجه به ظرفیت جام جهانی پیش رو کاملاً قابل تحقق است.

یکی از مشکلاتی که نتوانسته‌ایم سطح مبادلات تجاری با قطر را افزایش دهیم، این است که متولی برای تجار ایرانی در قطر نداریم. در حال حاضر رایزن بازرگانی در قطر نداریم و همچنین جایی به‌عنوان مرکز تجاری ایران در دوحه وجود ندارد. در چنین شرایطی جایگاهی برای حمایت از صادرکنندگان و تجار ایرانی در قطر نیست. تنها در قطر یک سفارتخانه داریم که موضوعات بسیار زیادی را پیگیری می‌کند و مسئولیت‌های متعددی دارد. قاعدتاً ما نمی‌توانیم از سفارتخانه‌ها توقع داشته باشیم که کار ویژه‌ای برای مناسبات تجاری انجام دهند. لذا ما نیاز داریم در قطر رایزن بازرگانی فعال و مرکزی با عنوان خانه تجار ایرانی داشته باشیم تا تجار پایگاهی داشته باشند و مورد حمایت قرار گیرند؛ در خانه تجار می‌توان اطلاعات اقتصادی را رد و بدل و جلسات بی‌توبی برگزار کرد. اگر موضوعات عنوان شده مورد پیگیری و انجام قرار گیرد، رسیدن به عدد ۱ میلیارد دلار دور از دسترس نیست.

دیدگاه شما درباره بازار قطر و اینکه ما چقدر ظرفیت داریم، چیست؟ مودودی - ایران با داشتن ۱۵ کشور همسایه تقریباً دومین کشور دنیا است که بالاترین تعداد همسایگان را دارد. اما این توقع ممکن است ایجاد شود که با توجه به حجم بسیار بالایی که همسایگان ایران در تجارت با کشورهای دنیا دارند، ما نیز می‌توانیم بسرعت سهم ۲.۵ درصد فعلی را افزایش دهیم، اما اگر واقع بین باشیم دنیا در حال تغییر است. زمانی بود که کشورها فقط با همسایگان خود فعالیت می‌کردند ولی اکنون به جهت مباحث لجستیکی روابط بین کشورها

تعامل تجاری ایران با قطر چگونه است و چه مشکلات و معضلاتی در این حوزه وجود دارد؟

رضوی - سطح مراودات تجاری ایران با قطر، تناسبی با سطح سیاسی و دیپلماتیک ما ندارد. قطر یک بازار کاملاً مصرفی و فرصت بسیار خوبی برای تجار ایرانی است تا کالاهای کشورمان را در این بازار عرضه کنند. مادر ارتباط با توسعه تجاری دو هدف را در اتاق مشترک ایران و قطر پیگیری می‌کنیم؛ اول از همه بحث توسعه صادرات محصولات ایرانی به قطر و دوم سرمایه‌گذاری قطری‌ها در بازار ایران است. هر آنچه که مادر اتاق بازرگانی و همه اعضای کشور پیگیری می‌کنیم عین منافع ملی است. لذا همه باید مسئولیت این موضوع را به عهده بگیریم. مناسبات تجاری ما با بازار قطر تناسبی با سطح روابط دیپلماتیک و روابط عالی که با قطر داریم ندارد. معتقدم

دیگر در محدوده همسایگی نیست.

امروزه با تغییرات شگرفی که در حوزه لجستیک، ارتباطات سیاسی، سیاست‌های تعرفه‌ای و تغییرات ساختار به وجود آمده دیگر عاملی به نام همسایه نمی‌تواند صددرصد تأثیرگذار باشد. کشورها به دلیل توانایی تکنولوژی که به دست آوردند رابطه‌ای که می‌خواهند با سایر کشورها برقرار کنند، باید توجیه اقتصادی داشته باشد. چین، شریک اول تجاری حدود ۱۲۰ کشور دنیا است. بنابراین بسیاری از کشورهای که به لحاظ اقتصادی قدرتمند هستند این سهم از بازار را در جاهایی که همسایه نیستند کشف می‌کنند. حال چه اتفاقی منجر به این می‌شود که ما بتوانیم سهم بیشتری از یک همسایگان داشته باشیم؟ ما باید بتوانیم روندها و ترندهای جهانی که در حوزه تجارت در حال شکل‌گیری است را به خوبی بشناسیم و براساس آنها برنامه و پروژه تعریف کنیم. قطر به لحاظ مساحت به اندازه یک استان در ایران است. جمعیت آن نزدیک به ۲ میلیون نفر است که شاید ۶۰ تا ۷۰ درصد آن خارجی هستند یعنی تعداد قطری‌های اصیل خیلی کم است. اما به لحاظ حجم واردات کشوری است که تا مقطعی نزدیک به ۳۰ میلیارد دلار واردات داشته که عدد بسیار بزرگی است. ترکیب سبب وارداتی محصولات که قطری‌ها وارد می‌کنند آیا از جنس ترکیب سبب صادراتی ما است؟ اگر این تناسب وجود نداشته باشد شما نمی‌توانید سهمی از این بازار بزرگ به دست بیاورید. اگر ترندها و روندها را می‌شناختیم اکنون یکی از کشورهای بودیم که در پروژه‌های عمرانی جام جهانی قطر مشارکت داشتیم. از ۱۰ سال پیش تعیین شد که قطر میزبان جام جهانی است از همان موقع می‌باید مذاکرات خود را شروع می‌کردیم تا در بحث زیرساخت‌های کلان‌سی که برای بحث میزبانی از تیم‌های فوتبال دنیا است همکاری می‌کردیم. این منطقی نیست که چون آن زمان ورود نکردیم اکنون که سال ۲۰۲۲ است ورود کنیم و سهم از بازار قطر داشته باشیم. در این میان اگر در مقطعی توانستیم سهم خود را از بازار بالقوه قطر افزایش دهیم و تا مرز ۳۰۰ میلیون دلار برسائیم به این علت بود که قطری‌ها

سیمان و مصالح ساختمانی ایران بود. آنها برای پروژه‌های خود توجیه نداشتند که از راه دور این کالاها را وارد کنند و آن نیز به دلیل شرایط خاصی بود که بین قطر و کشورهای عربی وجود داشت.

اگر می‌خواهیم با قطر ارتباط داشته باشیم باید ببینیم (البته دولتمردان باید تحلیل کنند) این کشور در چه زنجیره جهانی می‌خواهد خود را تعریف کند و ایران چه کمکی می‌تواند به قطر کند که بتواند خیلی سریع تر نقش خود را در زنجیره جهانی ارزش ایفا کند. عمده کالایی که ما صادر می‌کنیم نفت و مشتقات نفتی است؛ قطر نیز گاز و مشتقات گازی را صادر می‌کند. بنابراین ما نمی‌توانیم بگوییم خیلی به لحاظ تجاری مکمل هم هستیم اما روی بعضی از محصولات که ما می‌خواهیم ورود کنیم باید مراقب باشیم. اگر چنانچه این محصولات که اکنون به قطر می‌فرستیم محصولات‌های تک نباشد و محصولاتی با تکنولوژی متوسط باشد این پیام را به قطری‌ها می‌دهیم که شما می‌توانید بلافاصله این را در کشور خود تولید کنید و کارخانه‌های آن را حتی با کیفیت بالاتر احداث کنید. قطر بعد از اتفاقی که در چالش کشورهای عربی برایش افتاد هدف‌گذاری کرده که به سمت ایجاد کارخانه‌های صنعتی برود و فقط متکی به نفت و گاز نباشد، چرا که دید با یک تحریم دچار بحران و تنش می‌شود. متأسفانه سال‌ها است که وقتی یک مقام ارشد ملی به یک کشور دیگر می‌رود ملاحظاتی‌های معمول خود را عرضه می‌کنیم و هیچ‌کس به روندها و ترندهای جهانی که در حال شکل‌گیری است مثل راه بریشم توجه نمی‌کند.

قطر کشور ثروتمندی است و کشورهای مختلفی هستند که می‌خواهند از ثروت قطر استفاده کنند و سهمی از بازار این کشور داشته باشند، اما سؤال این است قطری‌ها چقدر تمایل دارند که از کالاهای ایرانی استفاده کنند؟

رضوی - به نظر می‌رسد با شرایط موجود تحقق تجارت یک میلیارد دلاری با قطر شدنی نباشد. اگر بخواهیم در توسعه زیرساخت قطر کار کنیم با توجه به پیمانکارهای فرانسوی، آلمانی و کارگر هندی ما مزیت نسبی نداریم. ما نباید تمرکز و انرژی خود را روی کارهای نشدنی هدر دهیم. در حال حاضر بخشی از بازار کالای مصرفی قطر در اختیار کشور ماست، هر چند کوچک اما این ظرفیت وجود دارد. بدین جهت با تمرکز بر ظرفیت‌های نسبی خودمان به نسبت رقبا و تقاضای بازار، می‌توان فعالیت کرد. باید تمرکز خود را روی کارهای شدنی بگذاریم. در بازار قطر هیچ‌کس عرق کالای ایرانی ندارد و برای آنها بازار عراق یا افغانستان فرقی نمی‌کند.

قطر یک بازار بین‌المللی با استانداردهای بسیار بالا است و نیاز دارد هر تولیدکننده ایرانی که می‌خواهد در آن بازار حضور پیدا کند ارائه حرفه‌ای و محصول باکیفیت داشته باشد و همچنین استانداردهای بین‌المللی را رعایت کند و در نهایت قیمت رقابتی داشته باشد. لذا تمایلی در بازار قطر نسبت به کالای ایرانی مشاهده نمی‌شود و برای آنها چنین چیزی مفهوم ندارد. اما در قفسه فروشگاه‌های قطر که می‌روم می‌بینم که کالای ایرانی از لوازم التحریر، مواد خوراکی، اثاثیه منزل، شیلات و صیفی‌جات با تنوع خیلی خوب وجود دارد. مردم قطر عادت‌های خاصی دارند، به عنوان مثال تعویض مبلمان در سال نو؛ قطری‌ها به تناوب مبلمان خانه خود را عوض می‌کنند به همین جهت این امر یک فرصت برای تولیدکنندگان مبلمان ایران است. با تمرکز بر چنین مواردی می‌توان به اهداف و چشم‌اندازی که در نظر گرفته شده با راحتی دست پیدا کنیم.

زمانی که قطر با امارات و عربستان با چالش مواجه شد، تصورها بر این بود که ایران می‌تواند بر احوالی وارد این بازار شود، به نظر شما بزرگ‌ترین مشکل و آسیب چه بود که ما نتوانستیم در حجم انبوه به قطر کالا صادر کنیم؟

مودودی - دولت ما خیلی چالاک نبود و نیست. متأسفانه دولت به دلیل ساختار متورمی که دارد مانع از این می‌شود که خیلی سریع واکنش نشان دهیم. از طرفی بخش خصوصی

عبور و اجازه دهد در سطح بین‌المللی بهتر ایفای نقش کنیم.

قطر احساس می‌کند کشورهای عربی رقیب اش هستند؛ این مهم یک فرصت برای ایران است که نقش برادری و همسایگی خود را ایفا کند قبل از اینکه چینی‌ها، اروپایی‌ها، ترکیه یا سایر کشورها ورود کنند. نباید این پتانسیل را دست‌کم گرفت و حداقل به‌عنوان یکی از پایگاه‌های قدرتمندی که می‌تواند محل تولید و توزیع کالاهای ایرانی کنار محصولات قطری باشد، فرصت‌سازی کنیم. ما اکنون یک خط مداوم، مستقیم و مناسب از ایران به قطر نداریم. بخش عمده‌ای از صادرات ما به قطر از طریق لنج‌های چوبی در بندر دیر و بندر بوشهر انجام می‌شود. با شیوع ویروس کرونا، ورود این لنج‌ها به قطر ممنوع شده و این ممنوعیت از آنجا نشأت می‌گرفت که بعضاً مشاهده شده این لنج‌ها مواد مخدر وارد قطر می‌کردند و این معضل بزرگی است که باید یک بار برای همیشه حل و فصل شود. اخیراً این لنج‌ها در بندر الرویس تخلیه می‌شوند. مدیر بندر الرویس حدود یک ماه پیش به بندر بوشهر آمد و از بندر دیر بازدید کرد که این مشکلات را حل کند. از سمت آنها مشکل این است که روی کالای ایرانی که بالنج وارد می‌شود نظارت درست انجام نمی‌شود و ایکس‌ری وجود ندارد. در واقع اگر نظارتی نیز صورت گیرد در میانه راه مواد مخدر به آن اضافه می‌شود و این امر سبب بدنامی و کاهش مرادات می‌شود. لذا باید تمهیدی اندیشیده شود. اگر لازم است باید دستگاه ایکس‌ری گذاشته شود یا گشت دریایی تقویت شود که در میانه راه به لنج‌ها چیزی اضافه نشود. این مسأله به صادرات به قطر ضربه می‌زند.

در شرایطی که توسعه صادرات به قطر و سایر کشورهای همسایه مطرح است، ایران می‌تواند از این کشورها پول بگیرد، بخصوص اینکه کشور تحریم‌کننده ایران، شریک تجاری با قطر است؟

رضوی - آمریکا، شریک استراتژیک قطر است. از این رو عملاً دست‌تجار ایرانی از لحاظ بانکی و مرادات رسمی با قطر کاملاً بسته است. اما تاجر ایرانی می‌تواند بلد است که چگونه پول خود را جابه‌جا کند کما اینکه الان نیز این اتفاق می‌افتد. در این میان بخشی از فعالیت‌ها معاف از موضوعات تحریمی است و می‌توان روی آنها تمرکز کرد. در حال حاضر ایران و قطر مرادات مستقیم بانکی ندارند و به صورت غیر مستقیم و بعضاً از طریق صرافی‌ها مبادلات پولی انجام می‌شود. این مسیری است که هر تاجری برای خود تعریف می‌کند و ریسک و هزینه‌های آن را نیز می‌پذیرد. با توجه به سفر رئیس‌جمهور به قطر، این امیدواری وجود دارد که بانک مرکزی ایران و قطر توافق‌نامه در خصوص بیمان‌های پولی دو جانبه با هم داشته باشند. بخشی از مشکلات در مناسبات تجاری با قطر در سطوح عالی قابل حل است و اگر چالش‌ها حل شود شاهد توسعه تجارت با قطر خواهیم بود.

که اتاق بازرگانی آن را راهبری می‌کند، نتوانست خیلی سریع خود را بدون اتکا به دولت با شرایط وفق دهد و نقش مهم و تأثیرگذاری ایفا کند. در حوزه تجارت سرعت در تصمیم‌گیری و اجرا وجود ندارد و این مصیبتی است که گریبان ما را گرفته است. قطع یقین اگر هر همسایه دیگری دچار بحران شود تازمانی که ما بتوانیم تثبیت پیدا کنیم زمانبر خواهد بود و عملاً آن بازار را از دست می‌دهیم، مگر اینکه مثل عراق و افغانستان مصیبت طولانی داشته باشند تا ما بتوانیم ایفای نقش کنیم. نکته دیگری که حائز اهمیت است نداشتن برنامه طولانی مدت با قطر و حتی سایر کشورهای همسایه است. ما باید برنامه‌ای داشته باشیم که در بازار کشور هدف، ثبات پیدا کنیم. قطری‌ها بعد از اتفاقی که افتاد و چالشی که برای آنها با سایر کشورهای عربی ایجاد شد، با این وحشت مواجه شدند که هر لحظه امکان دارد، کشورشان با کمبود و نقصان روبه‌رو شود از همین رو به سمت تجهیز و کاهش وابستگی‌های خود حرکت کردند. در ایران نیز مدام درگیر جنگ اقتصادی هستیم و تحریم می‌شویم لذا این امر یک فرصت خیلی خوبی بود که ما می‌توانستیم بخشی از فرایند تولید خود را به قطر انتقال دهیم تا از این طریق ضمن ایجاد فضا و فرصت در قطر، تحریم‌ها را دور بزیم و حتی وارد بازار سایر کشورهای عربی شویم. فکر نمی‌کنیم مشارکت در سرمایه‌گذاری‌هایی که می‌تواند برند تجاری ما را در خارج از کشور تثبیت کند، بخشی از فرایند تعامل تجاری باشد. به عبارتی معتقدم در ۱۰ تا ۱۵ سال آینده موضوعی به نام صادرات در دنیا نداشته باشیم. به نظر می‌رسد سال‌های آتی قدرت دست بلوک‌های اقتصادی خواهد بود که شامل یک زنجیره از تولید هستند. متأسفانه ایران در هیچ زنجیره‌ای مشارکت نکرده است. قطر یک فرصت خیلی خوب برای ایران است. به جای اینکه فقط به آنها کالا بفروشیم و بخشی از کار مادر واقع همین خواهد بود، ضرورت دارد در زنجیره‌های ارزشی مشارکت کنیم که این امر می‌تواند هم توان رقابت‌پذیری ما را در منطقه تثبیت کند و هم اینکه برند ما را از خارج از مرزهای ایران

که معمول است و همه سازمانها و ارگانها برپای می‌کنند. درست است که سفارتخانه‌ها گاهی خود را درگیر این مسأله می‌کنند اما اولویت نیست.

در بعضی از کشورها سفرهای ما واقعاً وقت و انرژی می‌گذارد و تلاش می‌کنند تا بتوانند سهم ایران را در اقتصاد کشور هدف افزایش دهند، اما در بعضی کشورها اصلاً اولویت تجارت نیست و حتی برخی از سفرهای ایرانی به جای اینکه در بغل تجار ایرانی بیفتند، به سمت کشوری که رفته‌اند، غش می‌کنند. وزارت امور خارجه باید مشخص کند که می‌خواهد اقتصاد را توسعه دهد یا سیاست را. در حال حاضر اقتصاد است که هزینه سیاست را می‌دهد اما در تمام دنیا این قضیه معکوس است و سیاست هزینه می‌کند برای اینکه اقتصاد رشد کند. بنابراین وقتی به بازار جدیدی می‌رسیم که برای ایران می‌تواند یک بازار بالقوه یا بالفعل باشد، بخش خصوصی از خود مایه می‌گذارد. دولت ما دولت اقتصادی نیست و اگر مدیر دولتی از بخش خصوصی حمایت کند متهم می‌شود. من در سفری که به چین داشتم، از یکی از کارخانه‌های کفش (یکی از برندهای قدرتمند چین) آنجا بازدید کردم و دیدم بیش از ۱۰ عکس از رئیس جمهور چین با لباس ورزشی این شرکت در حالی که محصولات این شرکت را به رئیس جمهور روسیه، پادشاه اسپانیا، ملکه انگلیس و... هدیه می‌کرد، وجود داشت. برای من جای تعجب داشت که نمی‌گویند رئیس جمهور از خود هزینه می‌کند. این او را یکی از هنرمندان جلسه‌ای داشتم به او گفتم می‌خواهیم یک برنامه‌ای درست کنیم که برندهای مختلف بیایند و شما به عنوان هنرمندی با تجربه و مقبول سینما طرف صحبت اینها باشید و مکالمه کنید که ما بتوانیم بین هنر و صنعت ارتباط نزدیک‌تری برقرار کنیم. جمله‌ای که وی به من گفت خیلی جالب بود. او گفت چرا من باید خودم را هزینه یک شرکت تجاری کنم؟

این فرهنگ متأسفانه هم در هنرمندان و هم در مسئولان وجود دارد. آنها بدون آنکه بدانند یک شرکت چه اندازه ارزش آفرینی دارد و به اقتصاد خدمت می‌کند خود و شأن خود را بالاتر می‌دانند. شما نمی‌توانید با این تفکر هیچ وقت توسعه اقتصادی پایداری داشته باشید. وقتی یک قاضی، مدیر کل، سفیر و هنرمند از بالا دست به یک کار آفرین ارشد نگاه کند، اقتصاد کشور رشد نمی‌کند. این گونه جا افتاده که فعالان اقتصادی ما جز ورده‌های پایین جامعه هستند. اینها زنگ‌های خطری است که فرقی نمی‌کند چه دولتی سرکار باشد، هر دولتی باشد اگر نتواند از اندوخته تجربی، علمی و سرمایه فعالان اقتصادی درست استفاده کند بازنده است. بنابراین معتقد هستم وزارت امور خارجه زمانی می‌تواند به داد اقتصاد کشور و فعالان اقتصادی برسد و بازارهای اقتصادی ما را توسعه دهد که نگاه اقتصادی داشته باشد و در کنار آن بحث‌های سیاسی و امنیتی خود را دنبال کند و اقتصاد را به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی در دستور کار خود قرار دهد.

دیدگاه شما در این باره چیست؟ نبود ریزن اقتصادی چه چالش‌هایی را در مرادوات تجاری ایران با کشورها و بخصوص قطر ایجاد می‌کند؟

رضوی - خیلی مایه تأسف است که ما به بهانه نبود منابع مالی ریزن‌های اندکی را که داشتیم در مقطعی حذف کردیم. یک ریزن مگر سالی چقدر برای کشور هزینه دارد؟ مگر بیش از ۱۰۰ هزار تا ۱۵۰ هزار دلار است؟ اما وجود یک ریزن و فعالیت‌هایی که یک ریزن حرفه‌ای می‌تواند انجام دهد، بسیار ارزشمند است. همین ۲۰۰ میلیون دلار مبادله تجاری با قطر را به راحتی در یک فرایند دو تا سه سال می‌توان به عددهایی که مدنظر است رساند. اما متأسفانه به این امر توجهی نمی‌شود. اگر می‌خواهیم ریزن در کشور هدف مؤثر واقع شود باید مکانیزم انتخاب آن نیز تغییر کند. باید آدم‌های توانمند و کار آفرین‌های جواب پس داده و آدم‌هایی را که در قد و قامت بین المللی کار کردند انتخاب کرد؛ ما از این آدم‌ها کم نداریم. امیر عبداللهیان؛ وزیر امور خارجه تأکید مؤکدی نسبت به تقویت ریزن‌ها بازرگانی دارد و همچنین وزارت صمت در حال ریزنی برای جذب ریزن بازرگانی است. بدین جهت بوی بهبود به مشام می‌رسد. امیدواریم این امر تحقق پیدا کند چرا که ارسال ریزن‌ها نیازمند منابع مالی زیادی نیست. می‌توان خارج از سفارت دفتر تجاری و بازرگانی ایران را در کشورهای هدف صادراتی ایجاد کنیم تا

ایران در قطر ریزن بازرگانی ندارد، این موضوع چقدر می‌تواند روی مرادوات تجاری با قطر تأثیر بگذارد؟

مودودی - دیپلماسی تجاری مخصوصاً در جنگ اقتصادی مهم‌ترین رکن است. بنابراین واقعیت قضیه این است که اگر بخواهیم جنگ امروز با آمریکا را تحلیل کنیم، جنگ عموماً تجاری است. لذا این جنگ نه تنها برای آنها هزینه‌ای ندارد، بلکه سود نیز دارد. یعنی با جریمه کردن بانک‌ها، افراد و شرکت‌های مختلف درآمدزایی می‌کنند. بحث سر این است که در جنگ تجاری که اکنون وجود دارد استراتژی و برنامه ما چیست؟ متأسفانه طی این سال‌ها مطابق با سیستم و روشی حرکت کردیم که آمریکا می‌خواست.

ما برنامه تجاری خود را فراموش کردیم و بیشتر حول محورهای دیگر در حال برنامه‌ریزی هستیم. در دور دوم تحریم‌های آمریکا، تعداد ریزن‌های ما از ۲۱ نفر به ۲ نفر کاهش پیدا کرد، ضمن اینکه از اول نیز ۲۱ نفر عدد خیلی کمی بود. شما اگر با کشورهای دیگر دنیا مقایسه کنید شاید ۵۰ درصد از اعضای سازمان‌های توسعه و تجارت آنها در خارج از کشور مستقر هستند. دلیلی ندارد سازمان توسعه تجارت داخل ایران باشد و بخواهد برای تجارت با دنیا تصمیم بگیرد. این مسأله معنا و مفهوم ندارد. بنابراین آن دیپلماسی موفق است که هم دولت و هم بخش خصوصی در بازار حضور داشته باشند به گونه‌ای که هم‌راستا باهم مسائل را دنبال و حل و فصل کنند. ما در این بخش، بسیار ضعیف هستیم و اساساً تمام انرژی و قابلیت سازمان توسعه تجارت تحلیل رفته و جایگاه خود را از دست داده است و نقش مؤثری در حوزه بین‌الملل نمی‌تواند ایفا کند. از طرف دیگر وزارت امور خارجه خیلی از نگاه دیپلماسی اقتصادی فاصله گرفته است. در دنیا اگر موضوعات سیاسی دنبال می‌شود به خاطر منافع اقتصادی است. اگر جنگی در حال رخ دادن است به خاطر منافع اقتصادی است. تجربه نشان داده است که معاونت اقتصادی وزارت خارجه نمی‌تواند کار خیلی خاصی انجام دهد غیر از نشست‌ها و جلساتی

حداقل رایزنان در آنجا مستقر شوند.

چه موضوعاتی در رابطه با قطر باید در دستور کار قرار گیرد تا بتوان حجم مبادلات تجاری بین دو کشور را افزایش داد؟

مودودی - همین که رئیس جمهور به کشورهای مختلف سفر می کند بسیار مهم و تأثیرگذار است. این ارتباطات گام اول تسهیل تجارت است. هر میزان که رئیس جمهور بتواند تعداد سفرهای خود را مخصوصاً به کشورهای همسایه افزایش دهد به تبع آن بخش های اقتصادی نیز مجبور می شوند به خاطر گزارش کار خود نیز اقداماتی را انجام دهند. از طرف دیگر تیم اقتصادی که این سفرها را پشتیبانی می کند باید برنامه داشته باشد. یکی از مشکلات عدیده ای که در ساختار دولت داریم این است که برنامه های روزمره خود را در برنامه اجرایی رئیس جمهور یا سیاست های کلان اقتصادی کشور می گذاریم.

یک بار در سازمان توسعه تجارت مرور می کردیم دیدیم که با افغانستان بالغ بر چند ده موافقتنامه امضا کردیم اما بین اولین و آخرین تفاهمنامه خیلی تفاوت نبود و همان موارد ۱۰ سال پیش در آن سال نیز دوباره تکرار می شد. من فکر می کنم آقای رئیس جمهور در سفر خود به قطر مشخصاً باید پروژه هایی را تعریف کند که قابلیت اندازه گیری داشته باشد. اگر قرار است ایران آنجا سرمایه گذاری کند، باید دقیقاً برنامه، پروژه میزان سرمایه گذاری و اجرا کننده ها، مشخص شود. قطری ها دوست دارند در صنعت کشت فراسرزمینی ایران سرمایه گذاری کنند اما فردا این اتهام نباید زده شود که ایران بهترین زمین ها را به قطری ها داده و یا رانتهی ایجاد شده است. رئیس جمهور خود تجربه قوه قضائیه را داشته است و اکنون در قوه مجریه فعالیت می کند لذا به طور قطع می داند که در این حوزه چه تصمیم هایی را بگیرد. قطر شاید بالقوه بازار بزرگی برای ایران نباشد اما بازاری است که ما را به کشورهای عربی حوزه خلیج فارس که آنجا تعرفه صفر است، وصل می کند. قطر جزو کشورهایایی است که با خیلی از کشورهای دنیا تعرفه صفر دارد و

می خواهد سهم خود را از بازارهای این کشورها افزایش دهد. باید بتوانیم نکات کلیدی را که می تواند تأثیرگذار باشد شناسایی کنیم. در حوزه پتروشیمی یا در حوزه های تک ما تجربیات علمی خوبی داریم اما هنوز نتوانستیم آنها را به ظهور برسانیم چون آنجا گاز دارند در نتیجه هنوز نتوانسته اند در برابر عربستان خیلی قدرتمندی کنند. نکته بسیار مهم دیگر در دور جدید مذاکرات ایران و قطر بحث حمل و نقل است که ضرورت دارد برنامه مشخصی برای آن تعریف شود.

اتاق بازرگانی چه درخواست هایی از رئیس جمهور در ارتباط با قطر داشته است؟

رضوی - سفر آقای رئیس جمهور سفری با موضوعیت ششمین نشست مجمع کشورهای صادرکننده گاز است، اما در کنار دیپلماسی سیاسی هیأت هایی از بخش خصوصی هم حضور دارند تا با مشورت با آنها مناسبات تجاری تسهیل شود.

بدین جهت ما نیاز داریم که در قطر «پایگاه مرکز تجاری تجاری ایرانی» ایجاد شود. در چنین پایگاهی تجار چالش ها و مشکلات را می بینند و هر کسی می تواند یک گوشه کار را بگیرد. فعالان اقتصادی به این مرکز نیاز دارند. لذا ضرورت دارد که با حمایت دولت خانه تجاری شکل بگیرد. اتاق بازرگانی نیز آمادگی دارد که آنجا را اداره کند و آن را به استقلال مالی برساند. نکته دیگر بحث تسهیل سرمایه گذاری قطری ها در ایران است. باید موانع سرمایه گذاری قطری یا هر خارجی دیگر که نمی تواند در ایران سرمایه گذاری کند، بررسی شود. بخشی از این موانع ناشی از موانع بین المللی و تحریم هاست اما بسیاری از این موانع ناشی از مشکلات داخلی است.

ما در اتاق بازرگانی این آمادگی را داریم که بعد از سفر رئیس جمهور همایش فرصت های سرمایه گذاری برگزار کنیم. می توان صنایع را دعوت کرد تا پروژه های سرمایه گذاری خود را به ما ارائه دهند، ما نیز از طریق اتاق بازرگانی به طرف های قطری پروژه ها را معرفی خواهیم کرد. برگزاری جام جهانی فرصتی مغتنم است تا ایران از آن بهره برداری کند. یک نگاه وجود دارد که ما از ظرفیت مناطق آزاد برای اسکان و اقامت توریست ها حتی توریست های ایرانی استفاده کنیم به نحوی که متقاضیان بتوانند صبح روزهایی که بازی هست به دو حه بروند و آخر شب با پرواز در کیش اقامت داشته باشند. با توجه به هزینه های بالای اسکان در قطر (در ایام جام جهانی) این کار شدنی است. تحقق این امر چند پیش نیاز دارد؛ یکی اینکه ویزا مولتی صادر شود یعنی کسی که در دوره جام جهانی ویزای دو حه را می گیرد بتواند تردد کند که خوشبختانه ویزاها مولتی است. نکته بعدی، اسکان در کیش یا قشم با توجه به ظرفیت آنها است که در این خصوص باید برنامه ریزی صورت گیرد که اسکان محقق شود، اساساً در آن تاریخ بیک مسافر است. نکته بعدی ایرلاین ها و محدودیت فرودگاه حمد قطر است. امیدواریم با تدبیر و رایزنی این موضوع حل شود.

تحلیل تحولات اقتصاد کلان و اقدامات بانک مرکزی در دی ماه ۱۴۰۰

رشد پایه پولی کاهشی شد

افزایش حدوداً ۳۴ درصدی آن نسبت به مدت مشابه سال قبل است.

افت قیمت اسکناس دلار

تحولات بازار رسمی ارز در دی ماه حاکی از آن است که در این ماه متوسط نرخ فروش دلار حواله‌ای و اسکناس در سامانه سنا به ترتیب معادل ۲۴۷,۱ و ۲۶۵,۹ هزار ریال بود که نسبت به ماه قبل از آن به ترتیب معادل ۳,۴ درصد افزایش و ۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. همچنین تحولات بازار غیررسمی حاکی از کاهش مستمر نرخ دلار در ماه مورد گزارش است. در سایر بازارهای دارایی از جمله مسکن، بررسی‌ها حاکی از افزایش شاخص «قیمت مسکن معامله شده» است، به گونه‌ای که بر اساس اطلاعات اخذ شده از سامانه ثبت معاملات املاک و مستغلات کشور، متوسط قیمت خرید و فروش یک متر مربع زیربنای واحد مسکونی معامله شده در شهر تهران طی دی ماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه قبل ۱,۱ درصد و نسبت به ماه مشابه سال قبل ۲,۳ درصد افزایش را تجربه کرد. در بازار سهام نیز شاخص کل بورس اوراق بهادار در روز پایانی دی ماه ۳ درصد نسبت به روز پایانی ماه قبل کاهش یافت. لازم به ذکر است سیاستگذار پولی بارصد مستمر تحولات قیمت دارایی‌ها و توجه به دلالت‌های آن بر تغییر سطح انتظارات تورمی، عنداللزوم اقدامات سیاستی مناسب را در دستور کار قرار خواهد داد.

تثبیت نرخ بازار بین بانکی

بررسی روند تغییرات نرخ بازار بین بانکی نشان دهنده کاهش این نرخ در دی ماه در قیاس با ماه‌های گذشته و تثبیت آن در محدوده ۲۰,۵ درصد بوده است. به رغم کاهش حجم معاملات بازار بین بانکی طی دی ماه ۱۴۰۰، افزایش کل مبلغ توافق باز خرید در عملیات بازار باز و تسهیلات قاعده مندی این دوره حاکی از استفاده منابع در دسترس برخی بانک‌ها (بانک‌هایی که پیشتر دارای مازاد قابل عرضه در بازار بین بانکی بودند) برای تأمین نیازهای نقدینگی

بانک مرکزی تصویر اقتصاد کلان ایران در دهمین ماه سال جاری را ترسیم کرد؛ تصویری که از بهبود بسیاری از شاخص‌های اثرگذار در اقتصاد ملی حکایت می‌کند. بر اساس گزارش بانک مرکزی، در دی ماه سال جاری و در ادامه روند چندماه اخیر، نرخ تورم متوسط ۱۲ ماهه، نقطه به نقطه و ماهانه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی با کاهش همراه بودند. در این ماه کلیه زیرگروه‌های اصلی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی به استثنای زیرگروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» با کاهش در تورم ماهانه نسبت به ماه گذشته همراه بودند. با وجود کاهش قابل توجه تورم ماهانه ارزش اجرای مسکن طی سه ماه اخیر، زیرگروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» به واسطه ضریب اهمیت بالای آن در شاخص بهای مصرف کننده، همچنان سهم عمده رادر تورم ماهانه دی ماه به خود اختصاص داد. در زیرگروه اختصاصی کالا، عمده کاهش تورم ماهانه را کالاهای بادوام که نوسانات قیمت آنها همبستگی بالایی با نوسانات بازار ارز دارد، تجربه کردند.

رشد ۳۸,۸ درصدی صادرات

در حوزه تجارت خارجی با توجه به اطلاعات گمرک ایران، طی ۱۰ ماهه سال جاری ارزش صادرات گمرکی در حدود ۳۸,۸ میلیارد دلار بوده که نشانگر افزایش حدود ۳۸ درصدی آن در مقایسه با دوره مشابه سال ۱۳۹۹ است. همچنین ارزش واردات گمرکی در دوره مزبور در حدود ۴۱,۵ میلیارد دلار گزارش شده که حاکی از

مذکور، رشد نقدینگی در پایان دی ماه ۱۴۰۰ نسبت به پایان سال ۱۳۹۹ معادل ۲۷,۱ درصد و در ۱۲ ماهه منتهی به دی ماه ۱۴۰۰ معادل ۳۷,۲ درصد می‌بود.

تأمین ۱۳,۴ میلیارد دلار از ۴۲۰۰ تومانی

در دی ماه ۱۴۰۰ با هدف مدیریت نقدینگی بازار بین بانکی ریالی، بانک مرکزی در تعامل با بانک‌ها اقدامات متعددی انجام داد. در همین زمینه انجام عملیات بازار باز با موضع انبساطی طی چهار مرتبه حراج مجموعاً به ارزش معاملاتی ۲۹۵۷,۳ هزار میلیارد ریال در قالب توافق باز خرید با سررسیدهای ۷ روزه (مانده توافق باز خرید از محل عملیات بازار باز در پایان دی ماه معادل ۷۸۰,۷ هزار میلیارد ریال) بوده است. استفاده بانک‌ها از اعتبارگیری قاعده‌مند در نرخ سقف برای رفع نیازهای نقدینگی طی ۱۶ روز جمعاً به ارزش ۷۳,۷ هزار میلیارد ریال (مانده اعتبارگیری قاعده‌مند در پایان دی ماه معادل صفر) بوده است.

بر اساس اعلام وزارت امور اقتصادی و دارایی، کارگزاری این بانک از ابتدای سال جاری تا پایان دی ماه، ۲۸ مرحله حراج و دو مورد پذیره نویسی اوراق مالی اسلامی دولتی برگزار کرد که در مجموع، ۶۶۰,۸ هزار میلیارد ریال اوراق مالی اسلامی دولتی توسط بانک‌ها و سایر سرمایه‌گذاران خریداری شد. علاوه بر این، در ۱۰ ماهه سال جاری از محل سهمیه ارزی سال ۱۴۰۰ در حدود ۱۳,۴ میلیارد دلار ارز با نرخ ترجیحی به صورت نقدی و اعتباری به واردات کالاهای اساسی، دارو، تجهیزات پزشکی و نیز واکسن کرونا اختصاص یافته است. /ایران

خود و کاهش مازاد قابل عرضه آنها در بازار بین بانکی است که این امر عمدتاً به واسطه افزایش سپرده‌های دولت نزد بانک مرکزی رخ داده است.

در دی ماه سال جاری به دلیل کاهش انتظارات تورمی و متعاقب آن کاهش بازده اسمی انتظاری در بازار سایر دارایی‌ها، نرخ‌های بازده اوراق مالی اسلامی دولتی روند نزولی به خود گرفت؛ به نحوی که در این ماه نرخ بازده اسناد مذکور با سررسیدهای یک، دو و سه ساله، به ترتیب با ۰,۳۸، ۰,۴۸ و ۰,۲۰ واحد درصد کاهش نسبت به ماه قبل به ترتیب به ۲۳,۲۸، ۲۴,۴۳ و ۲۵,۰۶ درصد رسید. طی این دوره، کاهش نرخ‌های بازده اوراق مالی اسلامی دولتی منجر به انتقال منحنی بازده اسناد خزانه اسلامی به سطحی پایین‌تر از آذرماه شده است.

کاهش قابل توجه رشد پایه پولی

آهنگ رشد پایه پولی در ۱۲ ماهه منتهی به دی ماه ۱۴۰۰ روند کاهشی را طی کرد به گونه‌ای که رشد پایه پولی ۱۲ ماهه از ۴۲,۱ درصد در مردادماه به ۳۵,۵ درصد در دی ماه رسید. همچنین پایه پولی در پایان دی ماه ۱۴۰۰ (معادل ۵۶۷۹,۲ هزار میلیارد ریال) نسبت به پایان سال ۱۳۹۹، رشدی معادل ۲۳,۸ درصد داشته است.

رشد ۲۹,۵ درصدی نقدینگی

حجم نقدینگی در پایان دی ماه سال ۱۴۰۰ (معادل ۴۵۰۱۴,۶ هزار میلیارد ریال) نسبت به پایان سال ۱۳۹۹ معادل ۲۹,۵ درصد رشد یافت. لازم به توضیح است که ۲,۴ واحد درصد از رشد نقدینگی در ۱۰ ماهه منتهی به دی ماه ۱۴۰۰ مربوط به اضافه شدن اطلاعات خلاصه دفترکل دارایی‌ها و بدهی‌های بانک مهر اقتصاد به اطلاعات خلاصه دفترکل دارایی‌ها و بدهی‌های بانک سپه (بواسطه ادغام بانک‌های متعلق به نیروهای مسلح در بانک سپه) می‌باشد و فاقد آثار پولی است. علاوه بر این، نرخ رشد نقدینگی در ۱۲ ماهه منتهی به دی ماه ۱۴۰۰ به ۳۹,۸ درصد رسید که ۲,۶ واحد درصد از آن مربوط به افزایش پوشش آماری مذکور بوده است. به عبارت دیگر در صورت عدم لحاظ پوشش آماری

شاخص مدیران خرید اقتصاد ایران در قله ۵ ماهه

ایران در سی امین دوره گزارش شامخ منتشر کرده، در اسفند ۱۴۰۰، شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی ۴۴٫۸۲ واحد بوده که یکی از کمترین مقادیر در ۱۷ ماه اخیر بوده است.

در این میان، شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان پس از ۴ ماه ثبت رقم کمتر از ۵۰، به ۵۵٫۴۴ واحد رسیده که بالاترین رکورد در ۶ ماهه اخیر محسوب می شود؛ اما هم زمان شاخص انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده روی رقم ۳۵٫۲۹ واحد ایستاده که کمترین میزان از است. کاهش این شاخص در اسفند ۱۴۰۰ تا حدودی طبق روال سال های گذشته ناشی از تعطیلات فروردین ماه بوده؛ اما به نظر می رسد مصادف شدن تعطیلات نوروز با آغاز ماه مبارک رمضان و همچنین بالاترین فضای بین المللی در خصوص حصول توافق و کاهش اثرات تحریم بر اقتصاد کشور نیز بر کاهش این شاخص تأثیر داشته است.

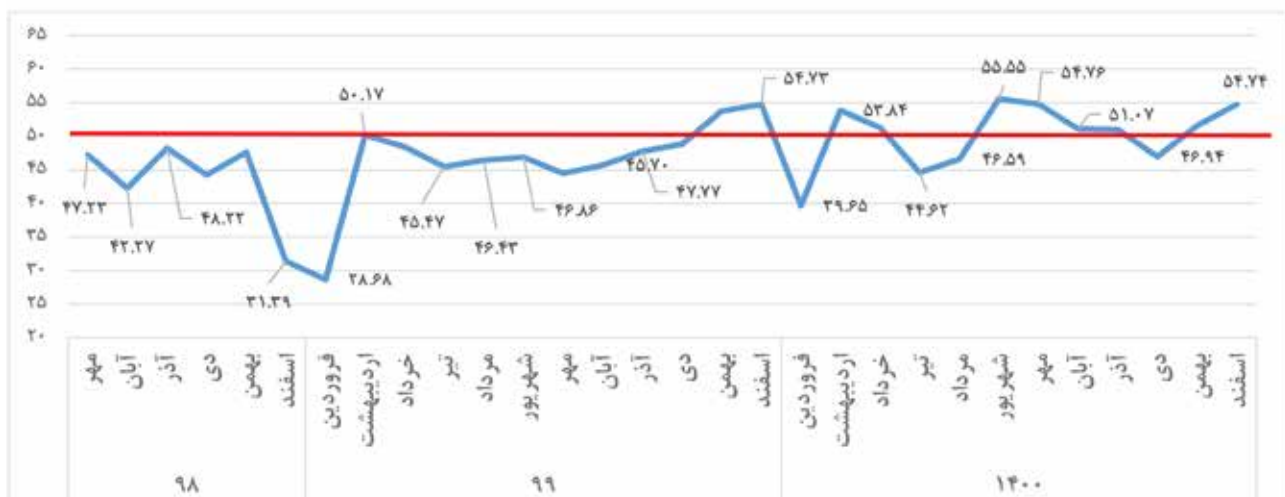
شاخص مدیران خرید کل اقتصاد

طبق نظر سنجی انجام شده از بنگاه های اقتصادی کشور، شاخص مدیران خرید (تعدیل فصلی نشده) برای کل اقتصاد ایران در اسفند ۵۴٫۷۴ به دست آمده و شاخص کل به بیشترین نرخ ۵ ماهه اخیر از مهر ماه رسیده است و عدد شاخص تقریباً مشابه اسفند ماه سال گذشته (۵۴٫۷۳) است. در این ماه به غیر از میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی سایر مؤلفه های اصلی بالای ۵۰ ثبت شده اند. در اسفند ماه اکثر فعالان اقتصادی در هر سه بخش اقتصادی

گزارش مرکز پژوهش های اتاق ایران از شامخ اسفند ۱۴۰۰ نشان می دهد: این شاخص در بالاترین رقم ۵ ماهه قرار دارد و تقریباً با اسفند ۱۳۹۹ برابر شده؛ اما شاخص انتظارات تولید برای ماه آینده به کمترین میزان از اسفند ۹۸ رسیده است.

شاخص مدیران خرید اقتصاد ایران (PMI) در اسفند ۱۴۰۰ به رقم ۵۴٫۷۴ واحد رسیده که بالاترین رقم در ۵ ماه قبل از آن محسوب می شود و تقریباً در سطح اسفند سال قبل از آن (۵۴٫۷۳) قرار دارد. از جمله نکات مهم گزارش شامخ اسفند ۱۴۰۰ این است که در این ماه از میان همه مؤلفه های اصلی شامخ، فقط شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی کمتر از ۵۰ واحد ثبت شده است. طبق اطلاعاتی که مرکز پژوهش های اتاق

نمودار ۱: مقایسه شامخ کل اقتصاد

جدول ۱: شاخص کل اقتصاد - شاخص مدیران خرید (PMI) اسفند ۱۴۰۰

شاخص	دی ۱۴۰۰	بهمن ۱۴۰۰	اسفند ۱۴۰۰
شاخص کل	۴۶.۹۴	۵۱.۵۵	۵۴.۷۴
میزان فعالیت‌های کسب و کار	۴۷.۰۷	۵۵.۷۰	۵۸.۸۱
میزان سفارشات جدید مشتریان	۴۳.۱۴	۴۷.۹۰	۵۵.۴۴
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۲.۴۲	۵۵.۴۲	۵۹.۷۶
موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	۴۳.۸۱	۴۷.۲۹	۵۴.۷۴
میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی	۴۹.۹۱	۵۱.۰۵	۴۴.۸۲
قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	۷۵.۶۸	۷۳.۶۵	۷۸.۴۷
موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای معوق	۵۰.۰۰	۵۱.۷۶	۵۰.۸۳
میزان صادرات کالا یا خدمات	۴۷.۱۴	۴۸.۵۱	۵۴.۰۲
قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه شده	۵۸.۲۵	۵۴.۳۷	۵۷.۹۷
مصرف حامل‌های انرژی	۶۹.۸۳	۵۵.۱۷	۴۸.۴۸
میزان فروش کالاها یا خدمات	۴۷.۶۱	۵۰.۶۶	۵۵.۳۷
رات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	۵۸.۳۷	۶۱.۷۷	۳۵.۲۹

و با ثبات خود نرسیده است.

شاخص موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۵۴,۷۴) بعد از ۶ ماه روند کاهشی در اسفندماه به بیشترین مقدار خود از ابتدای شروع طرح رسیده است. البته این افزایش بیشتر متأثر از بخش خدمات و کشاورزی بوده است و در بخش ساختمان شاخص با کاهش زیادی همراه بوده است.

شاخص میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی (۴۴,۸۲) در اسفندماه به یکی از کمترین مقادیر خود طی ۱۷ ماه اخیر رسیده است. این شاخص در هر سه بخش اقتصادی با کاهش همراه بوده و بخش خدمات و کشاورزی بیشترین کاهش را داشته است. به عقیده فعالان اقتصادی افزایش هزینه‌های نهاده‌های تولید و ارائه خدمات از جمله دستمزدها، قیمت انرژی و تجهیزات باعث شده تا شرکت‌ها برای جبران هزینه‌ها ناچار به تعدیل نیرو در بعضی از واحدهای اقتصادی شوند.

شاخص قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم خریداری شده (۷۸,۴۷) در اسفندماه به بیشترین

وضعیت را بهتر از ماه قبل ارزیابی کرده‌اند.

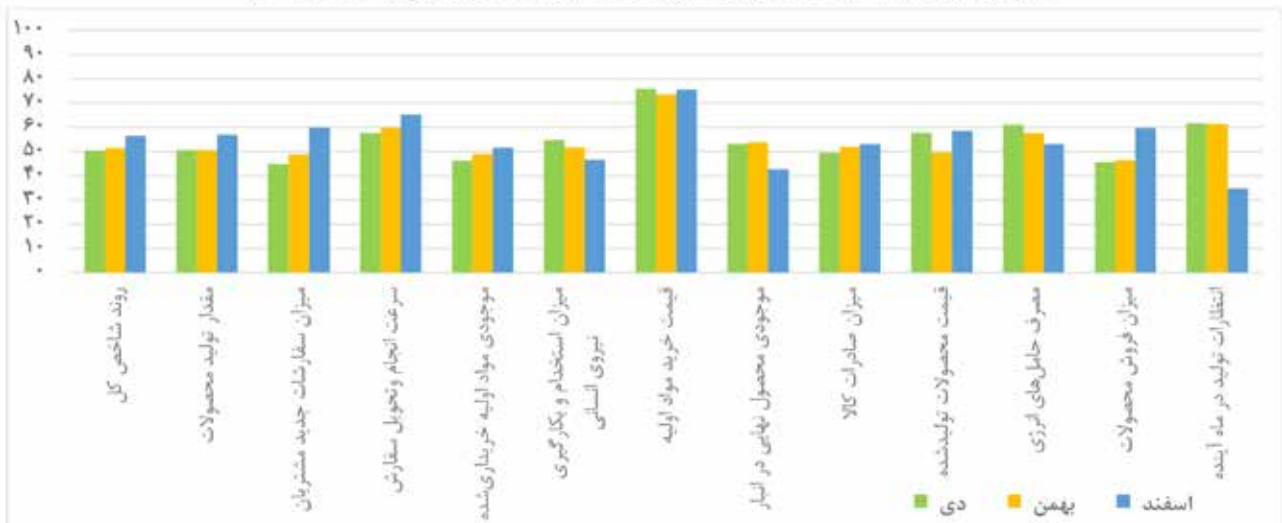
شاخص میزان فعالیت‌های کسب و کار در اسفندماه (۵۸,۸۱) نسبت به بهمن ماه افزایش داشته و به یکی از بیشترین مقادیر خود طی ۳۰ ماه گذشته از ابتدای شروع طرح رسیده است.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۵۵,۴۴) در اسفندماه پس از ۴ ماه مثبت رقم کمتر از ۵۰، به بیشترین مقدار ۶ ماهه اخیر رسیده است. اگرچه به عقیده فعالان اقتصادی تقاضا همچنان متأثر از تورم و بلا تکلیفی فضای بین‌المللی به مقادیر واقعی

نمودار ۲: مقایسه روند شاخص بخش صنعت

نمودار ۳: مقایسه شاخص‌های بخش صنعت در سه ماه منتهی به اسفند ۱۴۰۰

گزارش مرکز پژوهش‌های اتاق ایران از شامخ اسفند ۱۴۰۰ نشان می‌دهد: این شاخص در بالاترین رقم ۵ ماهه قرار دارد و تقریباً با اسفند ۱۳۹۹ برابر شده؛ اما شاخص انتظارات تولید برای ماه آینده به کمترین میزان از اسفند ۹۸ رسیده است.

بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در اسفندماه عدد ۵۶,۴۳ به دست آمده است. رشد شاخص بخش صنعت، در مقایسه با اسفند سال ۱۳۹۹ (۵۷,۲۹) اندکی کمتر است. در اسفندماه در میان مؤلفه‌های اصلی، فقط شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی عدد زیر ۵۰ را به ثبت رسانده است. همچنین صنایع لاستیک و پلاستیک کمترین و چوب، کاغذ و مبلمان بیشترین عدد شاخص کل را به ثبت رسانده‌اند.

شاخص مقدار تولید محصولات بخش صنعت در اسفندماه (۵۶,۷۹) طی ۳ ماه اخیر به بیشترین مقدار خود رسیده است و تقریباً مشابه اسفند سال قبل بوده است.

شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان در اسفندماه (۵۹,۹۲) نسبت به ماه قبل افزایش داشته و به بیشترین مقدار ۱۰ ماهه خود رسیده است، اگرچه این شاخص نسبت به اسفند ۱۳۹۹ عدد کمتری داشته است. به عقیده فعالان اقتصادی فشاری تورمی در بازار و بلا تکلیفی سیاست بین‌المللی باعث شده تا طرف تقاضا به میزان مورد انتظار تقاضای خرید نداشتند.

شاخص موجودی مواد اولیه در اسفندماه (۵۱,۶۰) به بیشترین مقدار ۳ ماهه اخیر رسیده است. اندکی ثبات در نرخ ارز باعث شده تا صنایع راحت‌تر بتوانند مواد اولیه مورد نیاز خود را تأمین کنند.

شاخص میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی (۴۶,۶۱) طی ۲۳ ماه اخیر به یکی از کمترین مقادیر خود رسیده است. به عقیده فعالان اقتصادی بخش صنعت، از یک سو بخشی از این کاهش شاخص ناشی از افزایش شدید هزینه‌های تولید و کاهش نیروی انسانی برای جبران هزینه‌ها و از سوی دیگر بخش دیگری از آن به دلیل عدم تمایل نیروی کار به اشتغال در خطوط تولید است که باعث کاهش این شاخص هم از طرف کارفرما و هم نیروی کار شده است.

شاخص میزان صادرات کالا (۵۳,۰۲) به بیشترین مقدار طی ۳ ماه اخیر رسیده است، شاخص صادرات صنایع غذایی بیشترین مقدار را در میان صنایع مختلف در اسفندماه داشته است.

شاخص موجودی محصول نهایی در انبار (۴۲,۵۱) کاهش داشته است. از یک سو رشد بیشتر شاخص میزان فروش (۵۹,۶۹) نسبت به شاخص تولید (۵۶,۷۹) و از سوی دیگر افزایش در میزان تقاضا در کاهش موجودی محصول نهایی در انبار مؤثر بوده است.

شاخص میزان فروش محصولات (۵۹,۶۹) طی ۱۰ ماه اخیر به بیشترین میزان خود رسیده است اما در مقایسه با رشد این شاخص در اسفند ۱۳۹۹ مقدار کمتر را ثبت نموده است. فعالان

مقدار ۳ ماهه اخیر رسیده است. شاخص قیمت فروش محصولات تولید شده یا خدمات ارائه شده نیز (۵۷,۹۷) نسبت به بهمن ماه افزایش داشته است. همچنین بر اساس آخرین گزارش مرکز آمار ایران در اسفندماه، عدد شاخص کل برای خانوارهای کشور به ۴۰,۱۵ رسیده که نسبت به ماه قبل ۱,۳ درصد افزایش نشان می‌دهد.

انتظارات در ارتباط با میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده (۳۵,۲۹) به کمترین میزان از اسفند ۱۳۹۸ رسیده است، کاهش این شاخص در اسفندماه، طبق روال سال‌های گذشته به دلیل تعطیلات فروردین ماه (اثرات فصلی) است که مصادف شدن آن با ماه مبارک رمضان و بلا تکلیفی روابط بین‌المللی در کاهش بیشتر نرخ این شاخص تأثیرگذار بوده است.

هر چند بر اساس نظرسنجی انجام شده از فعالان اقتصادی در اسفندماه، شاخص مدیران خرید، نشان‌دهنده رونق فعالیت‌ها مشابه اسفندماه سال قبل است، اما بسیاری از فعالان اقتصادی در اسفندماه به دلیل عدم وجود تناسب بین افزایش قیمت نهاده‌های تولید (از قبیل دستمزد، قیمت انرژی، قیمت مواد اولیه و تجهیزات) و قیمت فروش، با افزایش شدید هزینه‌ها روبرو هستند. با این حال، هم طرف عرضه و هم طرف تقاضا منتظر نتایج برجام و خوش‌بین به تأثیر نتایج مثبت آن بر گشایش فضای اقتصادی و به تبع آن سهولت در انجام مبادلات خارجی خود هستند.

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

بر اساس داده‌های به دست آمده از

جدول ۲: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) اسفند ۱۴۰۰

شاخص	دی ۱۴۰۰	بهمن ۱۴۰۰	اسفند ۱۴۰۰
شاخص کل صنعت	۵۰.۳۱	۵۱.۵۰	۵۶.۴۳
مقدار تولید محصولات	۵۰.۵۴	۵۰.۵۷	۵۶.۷۹
میزان سفارشات جدید مشتریان	۴۴.۹۰	۴۸.۸۳	۵۹.۹۲
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۷.۵۰	۵۹.۸۴	۶۵.۱۴
موجودی مواد اولیه خریداری شده	۴۶.۲۱	۴۸.۸۶	۵۱.۶۰
میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی	۵۴.۷۹	۵۱.۷۵	۴۶.۶۱
قیمت خرید مواد اولیه	۷۵.۹۱	۷۳.۴۸	۷۵.۴۷
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۳.۱۴	۵۳.۸۰	۴۲.۵۱
میزان صادرات کالا	۴۹.۴۳	۵۱.۸۶	۵۳.۰۲
قیمت محصولات تولیدشده	۵۷.۵۵	۴۹.۵۳	۵۸.۳۷
مصرف حامل‌های انرژی	۶۰.۹۹	۵۷.۵۳	۵۳.۰۵
میزان فروش محصولات	۴۵.۶۳	۴۶.۴۳	۵۹.۶۹
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۲.۰۵	۶۱.۴۱	۳۴.۸۰

مشکلات اصلی از دید برخی از فعالان اقتصادی در اسفندماه ۱۴۰۰

- علیرغم افزایش قیمت خرید مواد اولیه، قطعات، سوخت و دستمزدهای کار از سوی برخی از تشکلهای، هنوز اجازه افزایش قیمت‌ها به تولیدکنندگان داده نشده، در صورت ادامه همین روند برخی از تولیدکنندگان ناچار به تعدیل نیروی انسانی یا حتی تعطیلی برخی از خطوط برای پایین آوردن هزینه‌ها خواهند شد. (صنایع کانی غیر فلزی)

- عدم دسترسی به سیستم بانکی سوئیفت و ضعف بسیار در نقل و انتقالات بین‌المللی باعث شده تا بسیاری از تولیدکنندگان در صادرات به خارج از کشور دچار ریسک‌های زیادی شوند و در بسیاری از موارد، طلب خود را با تأخیر یا بعضاً به ریال دریافت می‌کنند که با توجه به ثبت صادرات در سامانه جامع تجارت و الزام به بازگرداندن ارز حاصل از صادرات ناچارند ارزش را در بازار آزاد در شرایط بی‌ثبات ارزی تهیه کنند که گاهی با قیمت‌های بالاتر بوده و متحمل ضرر مالی می‌شوند. (صنایع کانی غیر فلزی)

- با توجه به برداشته شدن ارز دولتی برای بسیاری از صنایع، سهولت دسترسی به تسهیلات بانکی برای بسیاری از تولیدکنندگان در تأمین مواد اولیه مؤثر است (صنایع لاستیک و پلاستیک)

- افزایش قیمت گندم در سطح جهانی ناشی از جنگ بین دو تولیدکننده بزرگ این کالا یعنی روسیه و اوکراین باعث افزایش قیمت شدید گندم شده است، از طرفی بی‌آبی نیز تولید داخل را تحت تأثیر قرار داده که تأمین‌کنندگان این کالا خواستار تسهیلات بانکی با توجه به افزایش شدید قیمت آن هستند. (محصولات غذایی، بازرگانی عمده کالا)

- افزایش قیمت‌های مواد اولیه به خصوص در بورس کالا، تولیدکنندگان را با مشکل تأمین مواد روبرو کرده است. (صنایع شیمیایی)

اقتصادی کاهش قدرت خرید و تقاضا و سردرگمی ناشی از تصمیمات بین‌المللی را دلیل کمتر بودن تمایل به خرید مشتریان عنوان کرده‌اند.

شاخص انتظارات تولید در ماه آینده (۳۴٫۸۰)، انتظار منفی فعالان را به کاهش در تولید فروردین نشان می‌دهد که علاوه بر تعطیلات فروردین مصادف شدن با ماه مبارک رمضان و بلا تکلیفی در روابط خارجی در تشدید آن مؤثر بوده است. تقریباً فعالان اقتصادی در همه رشته‌های فعالیت‌ها به جز صنایع کانی غیر فلزی و سایر صنایع، انتظارات منفی برای فروردین ماه دارند.

به‌طور کلی در اسفندماه، شاخص میزان استخدام نیروی کار در اکثر رشته‌های فعالیت‌ها با کاهش روبرو بوده است. از سوی دیگر با افزایش قیمت نهاده‌های تولید (دستمزدها، قیمت انرژی، تجهیزات و...)، تولیدکنندگان برای جبران هزینه‌های تولید ناچار به تعدیل نیروی کار هستند. همچنین بسیاری از تولیدکنندگان با معضلات و قوانین دست‌وپاگیر در فرآیند ثبت سفارش و صادرات روبرو هستند که بدون در نظر گرفتن شرایط و چالش‌های موجود آن‌ها صورت می‌گیرد.

آمارهای تکان دهنده از سرمایه گذاری معدنی

دستورالعمل های فعالیت های معدنی، از مسائل مهمی است که بخش معدن را دچار نابسامانی و بی ثباتی کرده است؛ از این رو انتظار می رود برای جذب سرمایه های داخلی و خارجی به معادن، نهادهای دولتی بسترهای مناسبی را فراهم کنند.

زنگ خطر برای معادن

اتاق بازرگانی تهران در جدیدترین گزارش خود به بررسی وضعیت بهره برداری از معادن کشور پرداخته و از به صدا درآمدن یک زنگ خطر جدی در این حوزه خبر داده است. به گزارش معدن نیوز، براساس برآوردهای صورت گرفته، حدود ۶۲ درصد معادن در حال بهره برداری ایران در حوزه های سنگ آهن، مس، سرب، روی، زغال سنگ، شن، ماسه، سنگ های تزئینی، آهک و طلا فعال هستند. البته این آمار به استثنای معادن نفت، گاز، اورانیوم و خاک رس محاسبه شده است. این معادن ۸۴ درصد کل اشتغال معادن کشور و حدود ۹۷ درصد ارزش افزوده معادن ایران را ایجاد می کنند.

آمارهای سال ۱۳۹۹ نشان می دهد معادن شن و ماسه با ۱۴۶۳ واحد فعال، بیشترین سهم را به خود اختصاص داده اند. در حوزه اشتغال نیز معادن سنگ آهن با حدود ۳۰ هزار نفر، بیشترین سهم را در اختیار دارند.

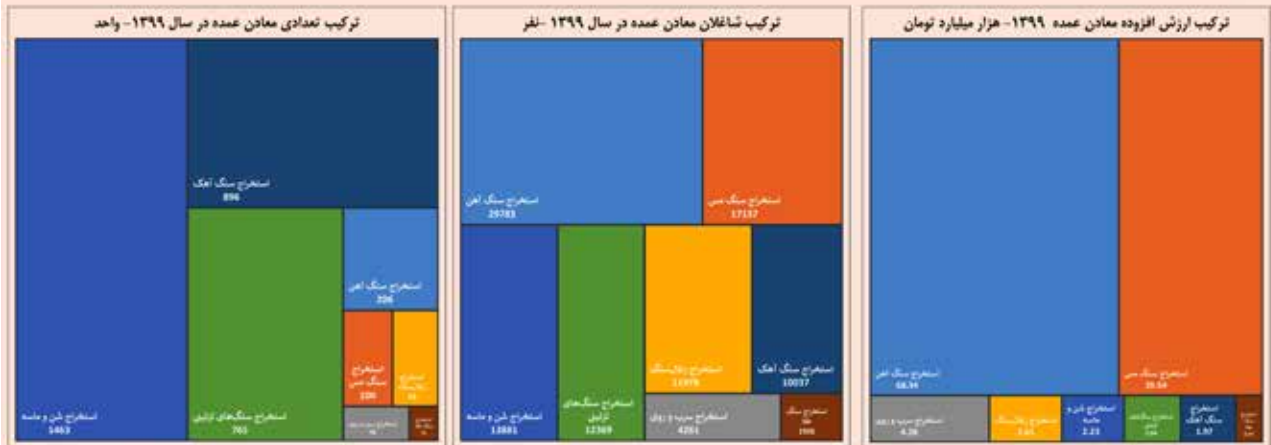
بیشترین ارزش افزوده تولید شده نیز مربوط به معادن سنگ آهن با ۶۸ هزار میلیارد تومان بوده

بنا بر نظر کارشناسان و فعالان معدنی، به دلیل سروکار داشتن فعالیت های معدنی با مبالغ سنگین، وجود ریسک بالا در این بخش و همچنین دیربازده بودن فعالیت های این معادن، جذب سرمایه گذار در فعالیت های این حوزه نیازمند تدوین برنامه ها و استراتژی های مناسب، شفافیت و استراتژی های تخصصی مدیریتی است، اما متأسفانه در حال حاضر چنین رویه ای در روند سرمایه گذاری و پیشبرد اهداف توسط این منابع مالی وجود ندارد.

باید تاکید کرد ورود سرمایه گذار داخلی و خارجی منوط به فراهم بودن فضای سیاسی آرام و بی تنش و همچنین رفع مشکلات و نقایص در قوانین معدن است. فعالان معدنی معتقدند تغییرات مداوم و خلق الساعه قوانین

ترکیب معادن در حال بهره برداری

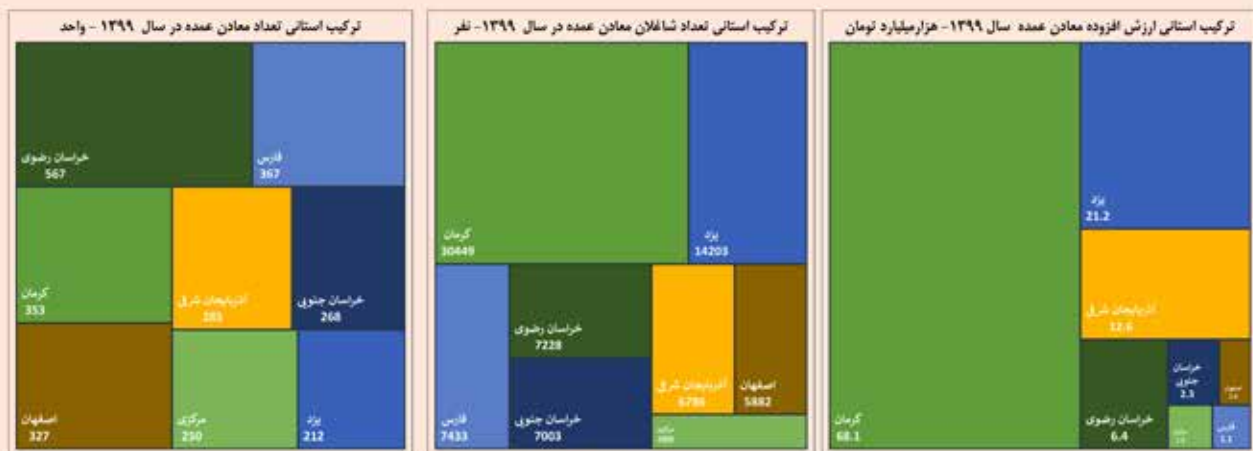
۶۲ درصد از کل معادن در حال بهره‌برداری باستانی معادن نفت، گاز، اورانیوم و خاکرس شامل معادن استخراج سنگ آهن، سنگ مس، سرب و روی، زغال سنگ، شن و ماسه، سنگ‌های تزئینی، سنگ آهک و سنگ طلاء، با دارا بودن ۸۴ درصد از کل اشتغال معادن، حدود ۹۷ درصد از کل ارزش افزوده معادن را تولید می‌کنند. در سال ۱۳۹۹ در گروه معادن مزبور بیشترین تعداد متعلق به معادن استخراج شن و ماسه با ۱۴۶۳ معدن، بیشترین اشتغال متعلق به معادن استخراج سنگ آهن با رقم ۲۹۷۸۳ نفر و بیشترین ارزش افزوده تولید شده متعلق به معادن استخراج سنگ آهن با رقم ۶۸.۳ هزار میلیارد تومان است. بیشترین ارزش افزوده معادن کشور در سال ۱۳۹۹ توسط معادن استخراج سنگ آهن و سنگ مس با مجموع سهم ۸۶ درصد، تولید شده است.

در سال ۱۳۹۹، بیشترین معدن فعال در ایران به خراسان رضوی با ۵۶۷ واحد اختصاص داشته و بیشترین تعداد شغل ایجاد شده و بالاترین ارزش افزوده نیز مربوط به معادن استان کرمان است. ۷۱ درصد ارزش افزوده معادن کشور در ۲ استان کرمان و یزد به دست آمده است. میانگین رشد اشتغال در معادن کشور حدود ۵.۷ درصد بوده است؛ به این ترتیب روند جذب نیروی کار جدید در معادن ایران سالانه افزایشی بوده است. به طور متوسط در هر معدن کشور، حدود ۲۱ مشغول کار هستند که در مقایسه با ۵ سال قبل، افزایش ۳ نفری را نشان می‌دهد. ارزش افزوده تولیدی در معادن ایران نیز به شکل مستمر افزایشی بوده است؛ هر چند ارزش افزوده واقعی نسبت به ارزش افزوده نسبی با سرعت کمتری افزایش یافته است. بر اساس سال پایه ۱۳۹۵، رشد ارزش افزوده معادن ایران از ۱۰۴ در سال ۹۴ به ۵۳۲ در سال ۹۹ رسیده است. با وجود اتفاقات مثبت رخ داده در این حوزه، روند سرمایه‌گذاری در معادن کشور افت کرده

است. بررسی معادن استان‌ها حسب میزان فعالیت نیز نشان می‌دهد حدود ۴۶ درصد معادن فعال ایران در استان‌های خراسان رضوی، فارس، کرمان، اصفهان، آذربایجان شرقی، خراسان رضوی، مرکزی و یزد قرار دارد. سهم معادن این استان‌ها از نظر اشتغال ۶۸ درصد و از نظر ارزش افزوده حدود ۹۱ درصد بوده است.

کاهش ورود سرمایه به بخش معدن

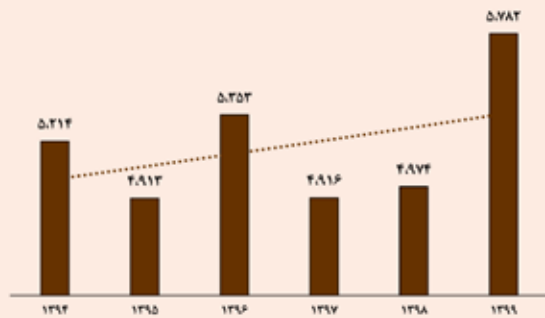
ترکیب استانی معادن در حال بهره برداری

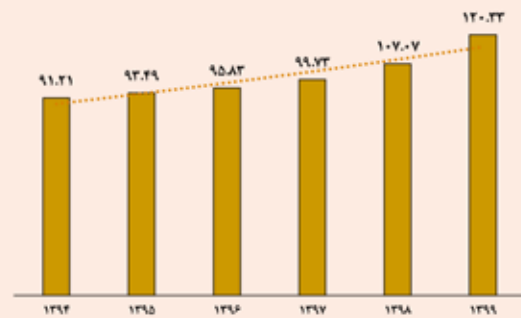
۴۶ درصد از کل تعداد معادن در حال بهره‌برداری باستانی معادن نفت، گاز، اورانیوم و خاکرس در استان‌های خراسان رضوی، فارس، کرمان، اصفهان، آذربایجان شرقی، خراسان جنوبی، مرکزی و یزد قرار دارند که سهم این معادن از کل اشتغال معادن در حال بهره‌برداری در سال ۱۳۹۹ حدود ۶۸ درصد و سهم آنها از کل ارزش افزوده معادن، ۹۱ درصد است. در سال ۱۳۹۹، بیشترین تعداد معادن در حال بهره‌برداری کشور در استان خراسان رضوی با رقم ۵۶۷ معدن، بیشترین تعداد شاغلان و بالاترین ارزش افزوده معدنی متعلق به استان کرمان به ترتیب با ارقام ۳۰۴۴۹ نفر و ۶۸.۱ هزار میلیارد تومان بوده است. ۷۱ درصد از ارزش افزوده معادن در سال ۱۳۹۹ در معادن دو استان کرمان و یزد تولید شده است.

تعداد و اشتغال معادن

تعداد معادن در حال بهره‌برداری

شاغلان معادن در حال بهره‌برداری - هزار نفر

روند عمومی تغییرات اشتغال معادن در حال بهره‌برداری کشور طی شش ساله منتهی به ۱۳۹۹، افزایشی مستمر بوده به نحوی که میانگین رشد سالانه اشتغال در این دوره حدود ۵.۷ درصد است. این موضوع برای روند تغییرات تعداد معادن نیز صادق است با این تفاوت که در مقاطعی مانند سالهای ۱۳۹۵ و ۱۳۹۷ از تعداد معادن فعال کاسته شده است. میانگین رشد سالانه تعداد معادن در حال بهره‌برداری طی سال‌های ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۹ حدود ۲.۱ درصد است. به طور متوسط هر معدن فعال کشور در سال ۱۳۹۹ حدود ۲۱ نفر نیروی شاغل داشته که این رقم در مقایسه با سال ۱۳۹۴ حدود ۳ نفر افزایش یافته است.

همچنین از این تعداد در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت، ۵۱ مورد در حال بهره‌برداری و مابقی در حال طی مراحل اجرایی است.

بر اساس این آمار، سرمایه‌گذاری خارجی مصوب در بخش صنعت، معدن و تجارت در این مدت نسبت به مدت مشابه سال قبل از لحاظ تعداد ۲۴ درصد کاهش و از نظر ارزش ۱۳۵.۹ درصد رشد داشته و به لحاظ تعداد پروژه‌ها، سهم بخش صنعت ۹۲.۲ درصد، معدن ۵.۴ درصد و تجارت ۲.۴ درصد بوده است.

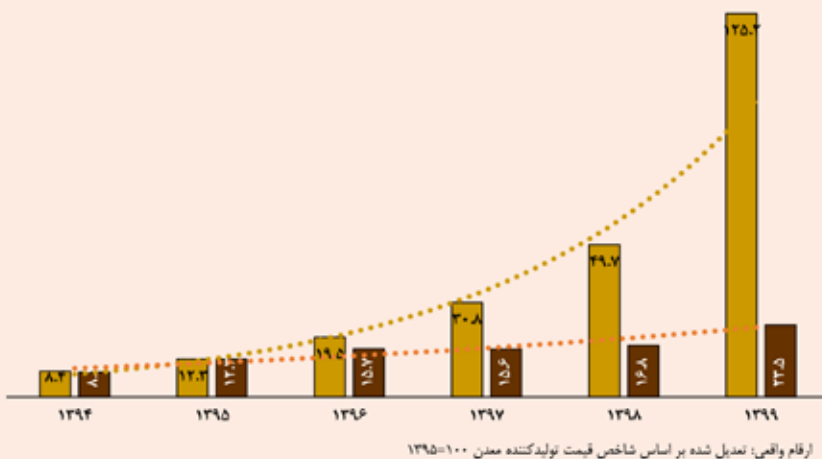
از بین ۱۲۹ مورد سرمایه‌گذاری خارجی در این بخش، ۵۱ شرکت با ۱۰۰ درصد سهامدار خارجی، ۵۱ شرکت به صورت مشارکتی با شرکای داخلی (J.V) و ۲۷ مورد به صورت مشارکت مدنی، بیع متقابل و BOT اجرایی شود.

مهم‌ترین گروه‌های کالایی سرمایه‌پذیر

بر اساس اطلاعات منتشر شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت، بیشترین حجم سرمایه‌گذاری خارجی در دوره مورد بررسی نیز در گروه‌های ساخت مواد و محصولات

ارزش افزوده معادن در حال بهره‌برداری - هزار میلیارد تومان

ارزش افزوده اسمی
ارزش افزوده واقعی

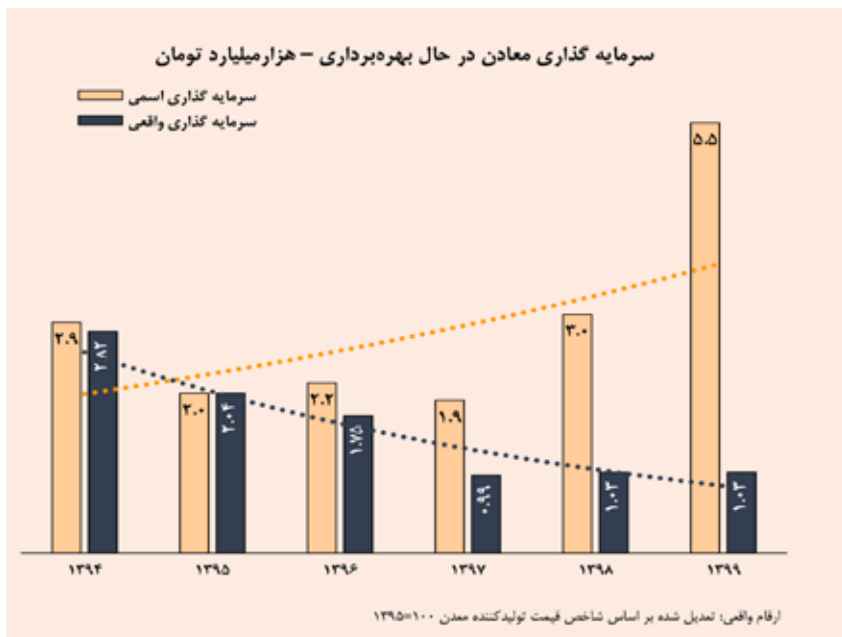
که زنگ خطری تازه در این بخش به شمار می‌رود.

سرمایه‌گذاری واقعی انجام شده در معادن در سال ۱۳۹۹، حدود هزار میلیارد تومان بوده که کمتر از عدد ثبت شده در سال ۹۴ بوده است. میانگین سالانه رشد سرمایه‌گذاری در معادن نیز منفی ۱۸ درصد تخمین زده می‌شود.

رشد سرمایه‌گذاری خارجی

طبق آمار منتشر شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت، در ۱۰ ماه ابتدایی امسال حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب در بخش صنعت، معدن و تجارت نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۳۵.۹ درصد رشد داشته است. کشورهای غنا، امارات و انگلستان بیشترین سرمایه‌گذاری را در کشور انجام داده‌اند و سیستان و بلوچستان نیز بیشترین سرمایه را جذب کرده است.

به گزارش ایسنا در ۱۰ ماه امسال، ۲۰۲ مورد سرمایه‌گذاری خارجی به ارزش بیش از ۵ میلیارد و ۸۹۸ میلیون دلار در کل کشور تصویب شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل از لحاظ تعداد ۵۶.۵ درصد رشد داشته، اما از نظر ارزش ۳۴.۵ درصد کاهش یافته است. البته ۱۲۹ مورد از کل طرح‌ها با حجم سرمایه‌گذاری ۳ میلیارد و ۴۸۵ میلیون دلار، یعنی حدود ۵۹ درصد از کل، در بخش صنعت، معدن و تجارت بوده است.

سخن پایانی

همکاری فعالان اقتصادی بین المللی با یکدیگر و همچنین برقراری تعاملات در این حوزه بین کشورها، روند رایج امروز اقتصاد جهان است. از مزیت های این دست مراودات می توان به توسعه بنگاه های اقتصادی طرفین مشارکت همراه با بهبود روابط دو کشور اشاره کرد. البته مشارکت با جهان، قواعد و شرایط خود را می طلبد تا با رعایت آنها هیچ یک از طرفین دچار زیان نشوند و نتیجه این همکاری سودآوری باشد. بنابراین کارشناسان و فعالان معدنی، وجود قوانین و مقررات محدودیت آفرین سبب شده فعالان خارجی معادن کشور ما فضای مناسب و امنی برای سرمایه های خود نبینند که امیدواریم با رفع این گونه مشکلات، راه تعامل ایران با جهان هموارتر شود.

شیمیایی با ۲ میلیارد و ۱۶۷ میلیون دلار، ساخت کک فرآورده های حاصل از تصفیه نفت و سوخت های هسته ای با بیش از ۶۶۳ میلیون دلار، ساخت رادیو، تلویزیون و وسایل ارتباطی با بیش از ۲۴۰ میلیون دلار و ساخت فلزات اساسی با بیش از ۲۲۶ میلیون دلار بوده است.

۵ کشور اول از لحاظ ارزش سرمایه گذاری خارجی مصوب نیز کشورهای غنا با یک میلیارد و ۶۸۰ میلیون دلار، امارات با نزدیک به ۸۳۵، انگلستان با نزدیک به ۳۱۷، افریقای جنوبی با ۲۹۲ و افغانستان با بیش از ۲۲۳ میلیون دلار هستند.

کرمان صدرنشین جذب سرمایه خارجی

استان های سیستان و بلوچستان ۶۴ درصد، البرز ۱۳ درصد، بوشهر ۱۱ درصد، کرمان ۷ درصد و تهران ۵ درصد از حجم سرمایه گذاری خارجی مصوب در بخش صنعت، معدن و تجارت را جذب کرده اند.

سرمایه گذاری خارجی مصوب شامل کلیه درخواست ها اعم از سرمایه گذاری برای ایجاد طرح های جدید، خرید سهام شرکت های موجود و همچنین سرمایه گذاری های خارجی در قالب ترتیبات قراردادی است.

برای دومین سال متوالی نرخ استهلاك بالاتر از نرخ سرمایه‌گذاری شد

بازگشت میزان سرمایه‌گذاری خارجی به ۲۰ سال پیش

مدت مشابه سال گذشته افزایشی ۶۳ درصدی داشته است. بررسی‌های رسمی نشان می‌دهد از سال ۱۳۸۰ تا پایان سال ۱۳۹۹ تنها سال ۸۱ و ۹۰ بهترین سال از نظر جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای کشور بوده است. موضوع نگران‌کننده در این است که جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۱۳۹۸ به اندازه سال ۱۳۸۰ است. این امر نشان می‌دهد با وجود فاصله زمانی ۱۸ سال، اما اقتصاد عقب‌گردی بزرگ به ابتدای دهه ۸۰ داشته که به نظر نمی‌رسد با روند فعلی اقتصادی کشور تغییرات بزرگی در آن تا ۱۰ سال آتی ایجاد شود. وضعیت نامناسب جذب سرمایه‌گذاری خارجی در حالی است که رشد اقتصادی هدف‌گذاری شده دولت برای سال جاری ۸ درصد است. البته که به نظر می‌رسد دولت برای تحقق این رقم بیشتر از آنکه بر بخش‌های حقیقی اقتصادی تاکید کند، بخش نفت را چاره‌اش می‌داند. فرمولی که با هر اتفاقی در آینده بر جام، وضعیت کشور را بدتر می‌کند و اقتصاد را به ورطه مافیایی شدن و وابستگی بیشتر به نفت سوق می‌دهد.

وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

بررسی‌های معاونت اقتصادی اتاق بازرگانی تهران نشان می‌دهد در سال ۹۹ حدود یک میلیارد و ۳۸۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی مستقیم به ایران وارد شد که در مقایسه با سال ۹۸ حدود ۳۸۸ میلیون دلاری افزایش داشته. به عبارتی حتی نیم میلیارد دلار نیز بیشتر نشده است. در سال ۹۸ نیز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کمی بیشتر از یک میلیارد دلار بود؛ در سال ۹۷ و زمانی که ترامپ به صورت یکجانبه از توافق برجام خارج شد، سرمایه‌گذاری مستقیمی که به کشور وارد شد حدود دو میلیارد دلار بود. در دهه ۹۰ بیشترین سرمایه‌گذاری جذب شده به کشور در سال‌های ۹۰ و ۹۱ بود که در مجموع بیش از ۹ میلیارد دلار سرمایه به کشور وارد شد. البته که این روند در مابقی سال‌های این دهه ادامه نیافت و پس از مدتی معکوس شد تا جایی که در سال ۹۸ به تنها «یک میلیارد دلار» رسید. براساس قانون برنامه ششم توسعه، کشور می‌بایست در هر سال حدود ۱۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب کند. اگرچه این شرایط در تجربه دوم تحریم‌ها که از سال ۹۷ آغاز شد، محقق نشد اما بررسی روند از سال ۱۳۸۰ نشان می‌دهد که در بهترین سال‌هایی که شاخص‌های انسانی،

جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سایه تداوم تحریم‌ها، آن‌هم برای اقتصادی که همواره به سرمایه اولیه برای روشن نگه داشتن موتور تولیدش نیاز دارد، چالش بزرگی است. بررسی سیر ۲۰ ساله شاخص سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران نشان می‌دهد که فارغ از عناصر خارجی مانند تحریم، پیچ و خم‌های سیاسی در داخل نیز بر روند جذب سرمایه‌گذار تاثیر گذار است. به عنوان مثال عدم تطابق شعارها و سیاست‌های اتخاذی، همچنین اجرای تصمیماتی که به زیان محیط کسب و کار است می‌تواند به عنوان سدی در برابر جذب سرمایه‌گذاری خارجی قرار بگیرند و امکان ورود سرمایه‌گذاران را از بین ببرند. اگرچه احتمال جذب سرمایه از طریق داخلی‌ها را نیز کم می‌کند. نمونه این امر را می‌توان در طولانی شدن روند مذاکرات پیرامون احیای برجام و تلاش مجلس به تصویب و اجرای یک طرح ضد اینترنت مشاهده کرد. هر دو مورد به ابهام‌های موجود در فضای اقتصادی افزوده است. براساس گزارش بانک مرکزی از وضعیت اقتصادی کشور در نیمه نخست سال جاری، ۶ میلیارد و ۳۴۱ میلیون دلار سرمایه از کشور خارج شده که نسبت به

توسعه‌ای و پولی و مالی در شرایط مناسبی نیز قرار داشتند، سرمایه مستقیم جذب شده به ۵ میلیارد دلار نرسید.

رشد ۸ درصدی حاصل می‌شود؟

روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشور بسیار نوسانی و در برخی سال‌ها نیز نگران‌کننده بود؛ به عنوان مثال در سال ۹۴ که مذاکرات برجام ادامه داشت میزان سرمایه جذب شده به کشور کمتر از یک میلیارد دلار و حدود ۹۴۵ میلیون دلار بود. اما در سال ۹۵ که امید به ورود شرکت‌های بزرگ در کشور ایجاد شده بود، به بیش از سه میلیارد دلار رسید. البته که به نظر می‌رسد این افزایش نیز به دلیل توجهات بیشتر به صنعت نفت و گاز بوده باشد. روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی نشان می‌دهد که اتفاقات خارجی و رخدادهای داخلی و تداوم وضع موجود باعث شده که نه تنها سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور صورت نگیرد بلکه جریان خروج سرمایه نیز تشدید شود. براساس داده‌های بانک مرکزی جریان خروج سرمایه از کشور در نیمه نخست سال ۱۴۰۰ به اندازه کل سال ۱۳۹۹ بوده است. خالص حساب سرمایه در نیمه نخست سال جاری منفی ۶ میلیارد و ۳۴۱ میلیون دلار بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال ۹۹ افزایشی بیش از ۶۳ درصدی داشته است. کل رقم خالص حساب سرمایه کشور تا شهر یور ۹۹ به میزان ۳ میلیارد و ۸۹۲ میلیون دلار برآورد شده بود که مقایسه آنچه در این دو سال گذشته، نشان می‌دهد نه تنها از ابهام در خصوص آینده

طی ۲۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۹، روند سرمایه‌گذاری خارجی ایران با فراز و نشیب‌های زیادی مواجه بوده که از جمله مهم‌ترین دلایل آن می‌توان به تحریم‌های بین‌المللی اشاره کرد. در سال ۱۳۹۹ سرمایه‌گذاری خارجی ایران حدود ۱٫۴ میلیارد دلار بوده که این رقم در مقایسه با سال ۱۳۹۸ حدود ۳۹ درصد افزایش یافته است. در این گزارش، روند سرمایه‌گذاری خارجی طی ۲۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۹ به تفکیک سرمایه‌گذاری خارجی و سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار و دلایل نوسانات آن ارائه شده است.

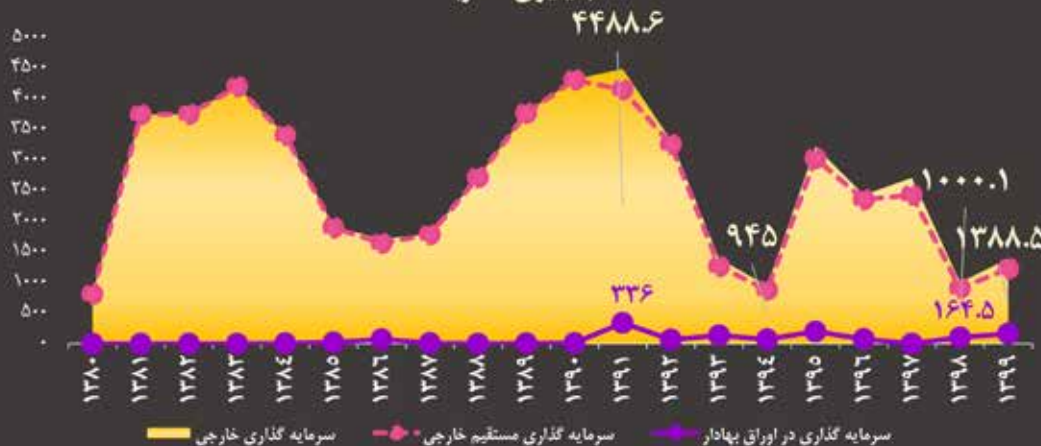
اقتصادی کشور کاسته نشده بلکه افزایش نرخ ارز نیز نتوانسته جلوی خروج سرمایه از کشور را بگیرد. نکته دیگری که باید به آن اشاره کرد، افزایش نرخ رشد اقتصادی در کنار تشدید خروج سرمایه از کشور است؛ با استناد به داده‌های رسمی در نیمه نخست سال ۹۹ که رشد اقتصادی حدود ۱٫۸ درصد عنوان شد، میزان خروج سرمایه نیز ۳٫۸ میلیارد دلار بود. در سال گذشته که فرار سرمایه به ۶٫۳ میلیارد دلار رسید، نرخ رشد اقتصادی نیز ۳٫۳ درصد اعلام شد. از آنجایی که در این دو سال تورم سالانه و نرخ ارز نیز تفاوت‌هایی داشته و در سال گذشته بر مدار صعودی قرار گرفته بود، می‌توان نتیجه گرفت که به دلیل وابستگی اقتصاد به نفت، تازمانی که این بخش بتواند رشد داشته باشد، رشد اقتصادی نیز افزایش خواهد یافت حتی اگر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی صورت نگیرد یا خروج سرمایه از کشور شدت بگیرد.

نرخ استهلاك بالاتر از نرخ سرمایه‌گذاری

نرخ استهلاك در سال ۱۳۹۹ برای دومین سال متوالی بیشتر از نرخ سرمایه‌گذاری بود؛ بررسی روند سرمایه‌گذاری در کشور نیز نشان می‌دهد در سال ۹۹ نرخ رشد این متغیر منفی ۴٫۷۹ درصد بود. برآوردهای اتاق بازرگانی حاکی از آن است که اگر از سال ۱۴۰۰ رشد سالانه سرمایه‌گذاری حدود ۵ درصد باشد، ممکن است در سال ۱۴۱۳ سرمایه‌گذاری واقعی کشور به سال ۱۳۹۰ برسد. البته که به نظر نمی‌رسد وضعیت در سال ۱۴۰۰ به خوبی پیش رفته باشد و نرخ سرمایه‌گذاری بیشتر از نرخ استهلاك باشد. در این راستا سلاح ورزی، نایب‌رییس اتاق بازرگانی گفت: «واقعیت آن است که در دهه ۱۳۹۰ سرمایه‌گذاری که موتور رشد اقتصادی و از دلایل اصلی ایجاد اشتغال است، در ایران خاموش شده؛ به این معنا که آمارهای در دسترس نشان می‌دهند نرخ متوسط رشد سرمایه‌گذاری در این دهه از نرخ استهلاك سرمایه‌گذاری کمتر شده است. چرا که سه راه اصلی تزریق سرمایه یعنی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به دلیل تحریم‌ها و نیز دافعه‌های سیاسی و ناشفاف بودن تعطیل است و دولت‌های ایران نیز با کاهش درآمدهای صادرات نفت و نیز عقب ماندن درآمدهای جاری از هزینه‌های جاری، توانایی سرمایه‌گذاری تازه نداشته‌اند.»

وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی طی ۲۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۹

(میلیون دلار)

کارشناسان و فعالان اقتصادی از راهکارها و ضرورت‌ها

در مسیر بهبود تعاملات اقتصادی با ترکمنستان می‌گویند:

فرصت احیای روابط همسایگی

رتبه ۹ تولید پنبه در دنیا را دارد. این کشور نیازمند صنایع وابسته به صنعت نساجی است. ترکمنستان برنامه دارد تا به زیرساخت‌های جدید در صنعت حمل و نقل دست یابد. این کشور در حوزه کشاورزی از ظرفیت‌های مطلوبی برخوردار است و به همین دلیل به صنایع تبدیلی نیاز دارد. تمامی پتانسیل‌هایی که اشاره شد، فرصت‌هایی برای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری ایران از این موقعیت به شمار می‌آیند. بنابراین بایستی سازوکاری برای تسهیل ورود ایران به این حوزه‌ها اندیشیده شود و در تفاهمات با ترکمنستان قید گردد. توامان این کشور یک مسیر مهم برای حمل و نقل بین‌المللی و ترانزیتی ایران بوده که به واسطه محدودسازی دولت این کشور، در سال‌های اخیر، این ظرفیت برای ایران مستمر تحلیل رفته است.

مواردی که بیان شد، مطالبه عمده فعالان اقتصادی استان است که چندی پیش در جلسه دبیرخانه‌های شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی چهار استان شرقی کشور، آن را بیان نمودند.

علی اکبر لبافی، رئیس این دبیرخانه در خراسان رضوی، در مورد انگیزه برگزاری این جلسه می‌گوید: تلاش ما بر این است تا بتوانیم در قالب هم‌افزایی استانی و سپس ملی، موضوع مراودات بین دو کشور ایران و ترکمنستان را بررسی و موانع و مشکلات و راهکارهای اصلاحی را از منظر بخش خصوصی ارائه کنیم تا در تفاهم‌نامه‌هایی که در آینده میان دو کشور تدوین خواهد شد، لحاظ گردد. در این نشست، حدود ۳۰ پیشنهاد دریافت کردیم که در برخی از مهم‌ترین آن‌ها به عنوان خواسته‌های بخش خصوصی و دولتی از جمع‌بندی شد.

وی از رفع مشکل ویزا و تردد تجار دو کشور و ضرورت تسهیلگری در این حوزه، استقرار دفاتر اتاق مشترک ایران و ترکمنستان در استان‌های مرو و آخال، برقراری پرواز مستقیم میان شهرهای مهم دو کشور، تمرکز بر گردشگری سلامت و جذب گردشگران ترکمنستان و... به عنوان برخی از این پیشنهادات نام می‌برد.

رئیس دبیرخانه شورای گفت و گوی خراسان رضوی اظهار می‌کند: شبانه‌روزی شدن خدمات گمرکی، لزوم تسهیل صدور رواید و نشست‌های گمرکی ماهانه بین ایران و ترکمنستان، درخواست تامین واگن امدادی از سوی ترکمنستان، راه‌اندازی بازارچه‌های مرزی بین دو کشور حتی به صورت یک طرفه و شکل‌گیری بازارچه‌های مرزی در لطف‌آباد درگز و... برخی دیگر از پیشنهاداتی هستند که در جمع‌بندی با دبیرخانه‌های شورای گفتگو در چهار استان شرق و شمال شرق کشورمان، حاصل آمد.

لبافی یکی از موضوعات اساسی در تعاملات دو کشور را مسائل مربوط به ترانزیت و

دولت سیزدهم، همتی جدی‌تر را برای سر و سامان دادن به تعاملات اقتصادی خود با همسایه شمال شرقی، یعنی ترکمنستان، پیش گرفته است. از دیدارهایی در سطح روسای جمهور تارایزنی‌های فشرده استانی و ملی، همه تلاش‌هایی برای احیای روابطی است که به دلایل مختلف در گذشته رو به تیرگی گذاشته و دود آن نیز به چشم بخش تولید و صادرات و حمل و نقل کشورمان، رفته است.

در چند سال اخیر، بخش خصوصی بارها و به دفعات، مطالباتی جدی برای ساماندهی روابط دیپلماتیک و از پی آن، ارتقای تعاملات اقتصادی با ترکمنستان داشته چون این همسایه، مسیر عبور کالاهای صادراتی ایران به بازارهای آسیای میانه، به شمار می‌آید.

در این گزارش با فعالان بخش خصوصی مسئولان دستگاه‌های دولتی متولی، پیرامون اهمیت جایگاه ترکمنستان در راهبرد اقتصادی ایران با همسایگانیش و ضرورت‌ها و الزامات موجود در تعامل اقتصادی با این کشور، گفتگو و دغدغه‌های آن‌ها را منعکس نمودیم.

۳۰ پیشنهاد برای تفاهم‌نامه ایران و ترکمنستان

ترکمنستان مسیر مناسبی برای ترانزیت کالاهای ایرانی به اوراسیا به شمار می‌آید و

باشیم و از سویی، برای کاهش مشکلات حمل و نقل ریلی بایستی مجوز سیر واگن‌های ایرانی در کشورهای CIS توسط راه آهن اخذ شود تا با تامین واگن‌های استاندارد برای سیر در خط ریلی عریض آسیای میانه، حمل ریلی کالا به این کشورها تسهیل شود.

درخواست حذف عوارض تن - کیلومتر ترکمستان بر ناوگان ایرانی

ناگفته نماند که در زمینه مشکلات ترانزیت از مسیر ترکمستان، ممنوعیت تردد کامیون غیر ترکمن از خاک این کشور رویه‌ای بوده که با شیوع کرونا شکل گرفته و در صورت رفع این ممنوعیت، هنوز هم مشکلاتی وجود دارد که باید برای حل آن‌ها تلاش شود. یکی از مهم‌ترین مشکلات، عوارض تن - کیلومتری است که پیش از شیوع کرونا و ممنوعیت تردها، ترکمستان تنها از کامیون‌های ایرانی اخذ می‌کرد.

احمد زمانیان، رئیس کمیسیون حمل و نقل و ترانزیت اتاق بازرگانی مشهد در این باره می‌گوید: قبل از شیوع کرونا، ترکمستان برای ناوگان ایرانی عوارض تردد به ازای هر کیلومتر یک و نیم دلار وضع کرده بود و در صورت بازگشایی مرزهای این کشور به روی کامیون‌های غیر ترکمن، آن عوارض به قوت خود باقی است و لذا تقاضای ما پس از بازگشایی مسیر برای ناوگان جاده‌ای، رایزنی برای تجدیدنظر ترکمستان در این موضوع و حذف عوارض مذکور است.

وی تصریح می‌کند: مطالبه اصلی ما این است که اجازه تردد به خاک ترکمستان داده شود؛ همانطور که در تمام دنیا و حتی کشورهای اروپایی با همه حساسیتی که نسبت به کرونا وجود دارد، هیچ‌گاه از ورود ناوگان خارجی جلوگیری نشده است و با انجام واکسن، تست و... تردها ادامه داشته است. بسته بودن مرز ترکمستان در این دو سال، ضربه سنگینی به شرکت‌های حمل و نقل و ناوگان جاده‌ای کشور ما وارد کرده است. شرکت‌ها ناچارند برخی مسیرها را دور بزنند و از طریق روسیه و آذربایجان یا کشتی‌های رو-رو به مقصد خود در آسیای میانه برسند. این موضوع هم زمان‌بر است و هم هزینه‌های سنگینی به دنبال دارد. امروز محموله‌های تجاری در مرز به کشته‌های ترکمن تحویل می‌شود که روشی پسندیده، معقول در تجارت و ترانزیت بین‌المللی نیست.

زمانیان یادآور می‌شود: باید تصمیمی قطعی برای بازگشایی مرز ترکمستان به روی ناوگان جاده‌ای اخذ شود. پس از آن در بحث دریافت عوارض تن کیلومتر از ناوگان ایرانی تجدیدنظر شود. این عوارض فقط از ناوگان ایرانی اخذ می‌شد.

وضعیت مبادلات ایران و ترکمستان در مرزهای مشترک

ایران دارای ۴ مرز زمینی با ترکمستان است؛ اینچه‌برون، باجگیران، لطف‌آباد و سرخس.

حمل و نقل عنوان می‌کند و می‌گوید: این مقوله همواره در روابط دو کشور تاثیر داشته است. در این خصوص در گذشته نشست‌هایی برگزار شده و طبیعی است که بخش خصوصی تاکید دارد که دولت از ظرفیت خود برای بهبود روابط در مسائل ترانزیتی و حمل و نقلی کمک بگیرد.

رشد مبادلات با تسهیل در صدور ویزا

حل مشکلات صدور ویزا درخواستی است که استان‌های هم‌مرز با ترکمستان بر آن بسیار تاکید دارند، با حل این موضوع، رشد قابل توجهی در تبادلات اقتصادی دو کشور به وجود خواهد آمد.

محمدعلی امیرفخریان، رئیس اداره بازرگانی خارجی سازمان صنعت، معدن و تجارت خراسان رضوی نیز در همین خصوص معتقد است که مشکلات بخش خصوصی در ترکمستان علاوه بر مشکلات متاثر از تحریم‌ها که عمده‌ترین آن پیچیدگی در تبادلات مالی و بانکی است، مواردی مانند محدودیت‌ها در حمل و نقل و مشکلات صدور ویزا را نیز شامل می‌شود.

او همچنین، بر لزوم ایجاد سازوکار مناسب برای تبادلات پولی، تهاتر کالا و توجه به مقوله گردشگری (و به ویژه گردشگری سلامت) تاکید می‌کند.

امیرفخریان خاطر نشان می‌کند: با توجه به نقش اصلی ترانزیت و حمل و نقل در توسعه مرادوات تجاری، می‌توان از آن به عنوان اصلی‌ترین مشکل در ارتباط ما با ترکمستان یاد کرد. در حمل و نقل ریلی معضل کمبود واگن و خصوصی‌سازی راه آهن در کشورهای منطقه را شاهدیم و در بخش جاده‌ای نیز ممنوعیت تردد کامیون‌های غیر ترکمن در خاک این کشور، یک مشکلی اساسی به شمار می‌آید. این محدودیت بعد از شیوع همه‌گیری کرونا وضع و موجب کندی مرادوات تجاری به دلیل لزوم تعویض کشته‌های ترانزیتی شد.

به گفته امیرفخریان، برای رفع مشکل ترانزیت با ترکمستان باید به دنبال راه حل مناسب برای تردد کامیون‌ها در دو کشور، رفع یا کاهش عوارض متقابل و کاهش سایر هزینه‌های تحمیلی به تجارت و ترانزیت

وزیر صمت بر شکل‌گیری سازوکارهای نقل و انتقالات پولی و مالی تأکید کرد

ظرفیت توسعه تجارت ایران و ارمنستان

روابط اقتصادی دو کشور را به سطح روابط فرهنگی و تاریخی بسیار خوب دو کشور ایران و ارمنستان برسانیم، گفت: در این جلسه به نتایج و توافقات خوبی دست یافتیم، این نتایج مثبت در حوزه‌هایی از جمله ترانزیت و سرمایه‌گذاری‌های مشترک بوده است و باید در چند ماه آینده به صورت عملیاتی کارهای مشترک را انجام دهیم. وزیر صنعت، معدن و تجارت اظهار کرد: هر چند در یک سال گذشته روابط اقتصادی دو کشور افزایش داشته، اما همچنان ناکافی است و میزان روابط باید با عملیاتی کردن ظرفیت‌های مشترک، ارتقا یابد.

بیش از ۹۰۰ مورد تهارت انجام داده‌ایم

فاطمی‌امین با اشاره به حضور فعالان اقتصادی بخش خصوصی ایران در این سفر ادامه داد: اگر ارتباط میان کسب و کارهای ایرانی و ارمنی شکل بگیرد به موفقیت‌های خوبی در خصوص افزایش مراودات میان دو کشور دست خواهیم یافت.

وی با بیان اینکه فعالیت‌های اقتصادی دو کشور می‌تواند فراتر از مبادله کالا باشد، تصریح کرد: سرمایه‌گذاری‌های مشترک یکی از ظرفیت‌های دو کشور برای ارتقای مراودات خواهد بود، صنایع غذایی و لوازم خانگی از جمله حوزه‌های تحقق این سرمایه‌گذاری‌های مشترک است.

وزیر صنعت، معدن و تجارت تبادلات مالی را یکی از زیرساخت‌های مهم برای فعالیت کسب و کارهای دو طرف دانست و افزود: ایران بدون نفت حدود ۸۰ میلیارد دلار مبادلات خارجی دارد که این حجم از مبادلات با روش‌های مختلفی از جمله تهارت در حال انجام است و امسال نیز ۴۰ درصد بیش از سال گذشته صادرات داشتیم.

فاطمی‌امین با بیان اینکه در سه ماه گذشته بیش از ۹۰۰ مورد تهارت انجام داده‌ایم، توضیح داد: اگر سازوکارهای نقل و انتقالات پولی و مالی به خوبی شکل بگیرد حجم تجارت دو کشور در مدت کوتاهی دو برابر خواهد شد.

تمرکز ارمنستان بر تأمین منافع ایران در اوراسیا

معاون نخست‌وزیر ارمنستان نیز در این دیدار با تأکید بر ضرورت فعال‌تر شدن پتانسیل‌های مورد نیاز برای ارتقای روابط تجاری و اقتصادی ایران و ارمنستان اظهار کرد: ارمنستان پتانسیل

دو کشور ایران و ارمنستان اگرچه از سطح بسیار بالایی در روابط سیاسی و فرهنگی برخوردار هستند اما روابط اقتصادی همپای با این روابط، ارتقا نیافته است. این در حالی است که به گفته وزیر صنعت، معدن و تجارت، در صورتی که سازوکارهای نقل و انتقالات پولی و مالی به خوبی شکل بگیرد، حجم تجارت دو کشور ایران و ارمنستان در مدت کوتاهی دو برابر خواهد شد. سیدرضا فاطمی‌امین در این خصوص معتقد است که ارتقای سطح روابط اقتصادی کار مشترکی است که هر دو طرف باید انجام دهند چرا که اقتصاد ایران و ارمنستان مکمل یکدیگر هستند و ظرفیت‌های مشترک و متقابل بسیاری در این حوزه وجود دارد. وزیر صنعت، معدن و تجارت که در ادامه سفرهای خارجی خود برای تسهیل و تقویت مراودات تجاری و اقتصادی ایران با کشورهای همسایه، در راس هیاتی تجاری به ارمنستان سفر کرده است، در دیدار با -سورن پاپیکیان- معاون نخست‌وزیر ارمنستان با بیان اینکه ایران بدون نفت حدود ۸۰ میلیارد دلار مبادلات خارجی دارد که این حجم از مبادلات با روش‌های مختلفی در حال انجام است، گفت: امسال نیز ۴۰ درصد بیش از سال گذشته صادرات داشته‌ایم.

وی با بیان اینکه باید تلاش کنیم تا سطح

انتقالات مالی یکی از موانع اصلی برای رشد روابط اقتصادی است، البته ما از روش‌هایی نظیر تهاست استفاده می‌کنیم که بسیار موثر بوده است.

وزیر صمت عنوان کرد: می‌توانیم در دو سطح مبادلات را پیگیری کنیم: اول مبادلات کالا، که کالاهای ایرانی به ارمنستان وارد شود و کالاهای ارمنستانی هم به ایران و سطح دوم سرمایه‌گذاری در کشورهاست تا سرمایه‌گذاران ارمنستانی وارد ایران شوند و در مقابل سرمایه‌گذاران ما هم بتوانند در ارمنستان فعالیت کنند.

کاهش تعرفه ورود کامیون‌های ایرانی به ارمنستان

گفته می‌شود در پی توافق وزیر صنعت ایران و وزیر اقتصاد ارمنستان، قرار شده هزینه دریافتی ترانزیت کالا به ارمنستان کاهش یابد. در این خصوص معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت صادرات حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون دلاری به ارمنستان خبر داد و افزود: می‌توان در حوزه پوشاک، لوازم خانگی و خدمات فنی مهندسی این حجم از صادرات را افزایش داد.

علیرضا فاطمی‌پاک گفت: همکاری و مشارکت ایران و ارمنستان می‌تواند سهمی از بازار چهار میلیارد دلاری واردات ارمنستان را برای ایران فراهم کند. پیمان‌پاک با اشاره به اینکه ارمنستان دروازه ورود به اوراسیاست گفت: همکاری با این کشور می‌تواند دسترسی سریع‌تر ایران به بازار ۳۰۰ میلیارد دلاری اوراسیا را هموار کند.

رییس سازمان توسعه تجارت گفت: در جلسه با وزیر اقتصاد ارمنستان در خصوص احداث شهرک صنعتی مشترک، در حوزه تولید لوازم خانگی، تولید دارو و تجهیزات پزشکی، ساخت جاده و سد و ارائه خدمات فنی مهندسی به ارمنستان توافق‌های اولیه حاصل شد.

وی با بیان اینکه کشورهای حاشیه خلیج فارس تمایل دارند از فضای ترانزیتی ایران برای انتقال کالا به کشورهای اوراسیا استفاده کنند، تصریح کرد: برای کریدور شمال به جنوب از سال ۱۳۷۴ برنامه‌ریزی‌هایی انجام شده بود، اما عملاً استفاده چندانی از آن نشد و تلاش داریم از فرصت‌های ترانزیتی کشور بیش از پیش استفاده کنیم.

گله تولیدکنندگان از تعرفه بالای واردات مواد اولیه

همچنین در جریان این دیدارها، تجار ایرانی در ارمنستان با بیان اینکه متأسفانه دولت ارمنستان حمایتی در کاهش تعرفه‌ها و حتی معافیت‌ها نمی‌کند، می‌گویند: این مشکل باعث شده تا قیمت مواد اولیه ما افزایش پیدا کند و در نهایت قیمت تمام محصولات ما بالا باشد. بر همین اساس فاطمی‌امین وزیر صنعت در دیدار با تجار ایرانی در ارمنستان بر لزوم رفع موانع پیش‌روی تجار تاکید کرد. در این جلسه تجار ایرانی از دغدغه‌های مختلف خود در روند کسب

و دروازه‌های برای ورود به اتحادیه اقتصادی اوراسیا است. سورن پاییکیان در دیدار با سیدرضا فاطمی‌امین وزیر صمت ایران گفت: سطح روابط فرهنگی و تاریخی دو کشور بسیار بالاست و روابط اقتصادی نیز همپای این روابط ظرفیت ارتقا دارد. وی با تاکید بر ضرورت فعال‌تر شدن پتانسیل‌های مورد نیاز برای ارتقای روابط تجاری و اقتصادی ادامه داد: هر چند خود ارمنستان بازار کوچکی محسوب می‌شود، اما امروزه ارمنستان پتانسیل و دروازه‌های برای ورود به اتحادیه اقتصادی اوراسیاست. معاون نخست‌وزیر ارمنستان با بیان اینکه تمرکز خود را روی تامین منافع ایران در اوراسیا معطوف کرده‌ایم، گفت: تمرکز روی بازار اوراسیا البته می‌تواند مشوق ارتقای روابط دوجانبه نیز باشد و سبب فعال‌تر شدن سرمایه‌گذاری‌های دوجانبه می‌شود. پاییکیان، توسعه مناطق آزاد را از اولویت‌های ارمنستان دانست و اظهار کرد: این منطقه آزاد در واقع بازاری برای ورود به اتحادیه اوراسیا است و باید برای افزایش حجم مرادات تجاری این موضوع در دستور کار ایران نیز قرار بگیرد. وی با تاکید بر تداوم هم‌گرایی سیستم‌های انرژی دو کشور، گفت: باید از ظرفیت‌های موجود به نحو احسن بهره‌برداری استفاده شود.

نزدیک شدن تجارت خارجی ایران به ۱۰۰ میلیارد دلار

وزیر صنعت، معدن و تجارت همچنین در ادامه گفت: امسال تجارت خارجی ایران به ۱۰۰ میلیارد دلار نزدیک شد که ۸۰ میلیارد دلار آن بدون نفت بود. فاطمی‌امین در دیدار با واهان کروویان وزیر اقتصاد جمهوری ارمنستان در شهر ایروان افزود: ایران و ارمنستان از نظر سیاسی و فرهنگی همکاری‌های زیادی با هم داشتند، اما متأسفانه روابط اقتصادی ما خیلی عقب‌تر از روابط سیاسی و فرهنگی بین دو کشور بوده و امروز این وظیفه ماست تا روابط اقتصادی را تقویت کنیم.

وی گفت: ما ظرفیت‌هایی داریم که می‌تواند مکمل هم باشند، اما اکنون نقل و

و کار مطالبی را عنوان کردند.

یکی از تولیدکنندگان شمش فولاد از سرمایه‌گذاری ۲/۵ میلیارد دلاری خود در ارمنستان برای افتتاح یک خط تولید شمش فولادی مطالبی را عنوان کرد و گفت: مادر منطقه ارس مشغول فعالیت هستیم و برای اینکه ضایعات را از ارمنستان به منطقه ارس ارسال کنیم مجبور به سرمایه‌گذاری محلی در کشور ارمنستان شده‌ایم.

وی با بیان اینکه حدود ۷۰ درصد از پروژه خط تولید شمش فولادی در ارمنستان انجام شده است، افزود: امیدواریم با هماهنگی‌های انجام شده طی دو ماه آینده این واحد تولیدی به بهره‌برداری برسد.

این تولیدکننده تصریح کرد: می‌توانیم از قراضه ۱۲۰ دلاری به شمش ۶۰۰ دلاری برسیم حتی به کلاف هزار دلاری هم می‌توانیم دست پیدا کنیم، اما برای تسریع در فعالیت خود نیازمند حمایت ارمنستان و ایران هستیم.

تولیدکننده دیگری که در بخش تولید محصولات سلولزی در ارمنستان اقدام به سرمایه‌گذاری کرده است در این جلسه می‌گوید: برای ورود مواد اولیه به ارمنستان باید ۲۰ درصد ارزش افزوده و ۱۲ درصد ورودی گمرکی پرداخت کنیم که این موضوع مشکلات زیادی را برای ما به وجود آورده است.

وی با بیان اینکه متأسفانه دولت ارمنستان حمایتی در کاهش تعرفه‌ها و حتی معافیت‌ها نمی‌کند، گفت: این مشکل باعث شده تا قیمت مواد اولیه ما افزایش پیدا کند و در نهایت قیمت تمام محصولات ما بالا باشد.

یک تولیدکننده دیگر که در بخش تولید دستگاه‌های ایکس‌ری فعالیت می‌کند از برخوردهای سلیقه‌ای در نصب این دستگاه‌ها در گمرکات کشور انتقاد کرده و خواستار حمایت از تولیدکنندگان این بخش شد، چراکه با وجود سرمایه‌گذاری ۶۰ میلیاردی در نصب دستگاه‌های ایکس‌ری در شش نقطه از گمرکات کشور به بهانه‌های مختلف اجازه بهره‌برداری از این دستگاه‌ها را در گمرک شهید رجایی نمی‌دهند.

عدم اجرای قرارداد ترجیحی

یک تولیدکننده دیگر که در حوزه محصولات لبنی فعالیت می‌کند از عدم اجرای قرارداد ترجیحی ایران و ارمنستان گلّه‌مند بود و با بیان اینکه قزاقستان و روسیه چارچوب قراردادهای ترجیحی را رعایت می‌کنند اما ارمنستان نه، گفت: ما هنوز در افتتاح حساب مشکل داریم حتی برای واردات مواد اولیه به ارمنستان هم چالش زیادی وجود دارد و باید مجوزهای خاص را دریافت کنیم.

وی تصریح کرد: مشکل اساسی تر اینجاست که دولت برای محصول نهایی و مواد اولیه تعرفه یکسانی را دریافت می‌کند که این موضوع باید اصلاح شود. مادر ایران با کمبود خودرو برای حمل محصولات لبنی روبه‌رو هستیم و از دولت می‌خواهیم اجازه واردات خودروهای کارکرده را صادر کند.

این تولیدکننده محصولات لبنی به دغدغه خود در حمل و نقل کالاها اشاره کرد و افزود: تعدادی خودروی مجهز در اختیار داریم اما چهار سال است که درگیر آزمون بین‌المللی برای صدور مجوز استفاده از خودرو هادر مسیرهای بین‌المللی هستیم. عدم صدور مجوزها باعث شده تا ما برای نقل و انتقال کالاهای خود از خودروهای خارجی‌ها استفاده کنیم.

نقاط تاریک اقتصاد...

- جبران فقدان بهره‌وری در سیستم دولتی با انتشار بی‌رویه اوراق بدهی؛

- اعمال کنترل در اقتصاد به جای اعمال سیاست‌های اقتصادی.

تحولات سال‌های قبل و سال ۱۴۰۰ درس‌های زیادی برای اقتصاد ایران و سیاستگذاران اقتصادی دارد. در درجه اول، سیاستگذاران باید این نکته را دریابند که مشکلات را در زمین دولت قبل انداختن، آنها را ضعیف و ضعیف‌تر می‌کند. راه‌حل اساسی در رفع بحران‌های گفته‌شده، قبول مسوولیت است.

همیشه تأکید کرده‌ام، تا زمانی که قدرت ابرچالش‌های اقتصادی در ایران بیشتر از قدرت سیاستگذاران باشد، اوضاع اقتصادی رو به تخریب خواهد بود. سیاستگذاران برای اینکه بتوانند به مشکلات چیره شوند، به رهیافت متفاوتی یا دقیق‌تر بگویم، به پارادایمی متفاوت نیاز دارند. این پارادایم به آنها اجازه می‌دهد تا بتوانند مشکلات و علل آن را از زاویه متفاوتی ببینند. انباشته شدن مشکلات و کهنه شدن آنها نیازمند عزمی قوی است؛ عزمی که با کاهش بار مشکلات، موجب می‌شود دولت یک گام از اقتصاد جلو بیفتد. به منظور پیدا کردن این راه‌حل‌ها لازم است، قطعیت‌های ذهنی و سوگیری‌های شناختی سیاستگذاران شناسایی شود تا از دل آن بتوان به سیاست‌های جدید دست پیدا کرد. حرکت متغیرها و شکل‌گیری روندها نشان می‌دهد که با فهم و شناخت سال‌های گذشته نمی‌توان مسائل اقتصادی را حل کرد. افزایش سهم پول در نقدینگی، افزایش ضریب فزاینده نقدینگی، مقاومت ارز برای کاهش، افزایش بی‌رویه نقدینگی که در سال‌های گذشته وجود نداشته و افزایش تورم و ماندگاری آن در بالای ۴۰ درصد، همه نشان می‌دهند که سیاست‌ها تاکنون در مسیر اشتباهی بوده‌اند. به عبارت دیگر، سیاست‌ها در راستای اشتباهات سال‌های قبل طراحی شده است. طبیعی است که در سال‌های آینده باید منتظر عمیق‌تر شدن مشکلات شویم. بنابراین بدون طرحی نو در انداختن مسائل اقتصادی قابل حل نخواهد بود؛ امری که مسوولان باید در مورد آن تصمیم بگیرند؛ در غیر این صورت این اقتصاد قابل کنترل نخواهد بود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

سناریوهای تورمی اقتصاد ایران

وحید شقاقی شهری

کسری‌های تجاری غیرنفتی بوده و از آنجا که این کسری‌ها عمدتاً با درآمدهای نفتی پوشش داده شده هر زمان درآمدهای نفتی کمتر شده، کسری‌های تجاری غیرنفتی نیز آشکارتر شده است. ریشه کسری تجاری غیرنفتی کشور را نیز باید در ساختار معیوب نظام صادراتی غیرنفتی و همچنین ساختار معیوب نظام وارداتی کشور جست‌وجو کنیم. کشور ایران به واسطه ساختار مصرفی خود همواره به دنبال واردات بوده و فرآیند وارداتی کشور بدون برنامه و نظم مشخص همواره وجود داشته است. از سوی دیگر نیز به دلیل اتکای زیادی به درآمدهای نفتی هیچ‌گاه قادر نبوده‌ایم در حوزه صادرات غیرنفتی موفق عمل کنیم. برآوردها نیز نشان می‌دهد که سهم واردات از صادرات غیرنفتی ایران همواره بیشتر بوده است. برای مثال کسری تجاری غیرنفتی اقتصاد ایران در سال گذشته حدود

همواره این پرسش مهم مطرح می‌شود که دلیل بالا بودن نرخ تورم در اقتصاد ایران چیست؟ در پاسخ به این پرسش باید نگاهمان را به ساختارهای تورمی کشور معطوف کنیم که موجب عمق یافتن ریشه‌های تورمی در طول زمان شده است. اگر سری به آمارهای در دسترس بیندازیم پی می‌بریم که متوسط نرخ تورم دهه گذشته ۲۴ درصد بوده که سهم تورمی چهار سال اخیر از این مساله ۴۰ درصد بوده است.

هیچ دوره‌ای در تاریخ اقتصاد ایران وجود ندارد که نرخ تورم در یک دوره چندساله و به صورت مستمر در سطوح بالایی قرار گرفته باشد. در سال ۱۳۲۱ و در سایه اشغال ایران توسط روس‌ها و بریتانیا نرخ تورم حتی به بالای ۱۲۰ درصد نیز رسید که همین نرخ بالا بعد از گذشت دو سال وارد مدار کاهشی شد. حتی در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ نیز نرخ تورم در اقتصاد ایران بسیار بالا بود با این حال تورم در آن سال‌ها نیز بعد از گذشت دو سال کاهشی شد. با این حال از سال ۱۳۹۷ تا پایان سال گذشته نرخ تورم به صورت مستمر در حال افزایش است و توقیفی در مسیر صعود خود نداشته است.

تمام آمارها و اطلاعات نیز نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۱ نیز در هر دو سناریوی خوش‌بینانه و بدبینانه نرخ تورم بالای ۲۰ درصد خواهد بود. این نرخ در سناریوی خوش‌بینانه بین ۲۵ تا ۳۰ درصد و در سناریوی بدبینانه نیز بالای ۳۰ درصد برآورد می‌شود. اما سوال کلیدی این است که چه اتفاقی موجب شده اقتصاد ایران پنج سال متوالی شاهد تورم‌های بالا باشد؟ اینجاست که به همان اصل بدیهی و مهم می‌رسیم که ساختارهای اقتصادی ایران در طول این سال‌ها و به تدریج تضعیف و مستعدتر شد قیمت‌ها شده‌اند.

یکی از ریشه‌های اصلی تورم در اقتصاد ایران ناترازی بودجه دولت است. در دوره‌هایی که درآمدهای نفتی چه به واسطه تحریم‌ها و چه به واسطه تکانه منفی قیمتی کاهش می‌یابد این ناترازی تشدید و عمیق‌تر می‌شود. این ناترازی بودجه‌ای همان عاملی است که به دست‌درازی دولت‌ها به منابع بانک‌ها و بانک مرکزی و همچنین برداشت ریالی از صندوق توسعه ملی انجامیده و تورم را مهمان اقتصاد ایران کرده است. دومین ریشه تورم در اقتصاد ایران ناترازی بانکی است. به دلیل معیوب بودن ساختار نظام بانکی و انباشت ناترازی‌ها، بانک‌های کشور برای پوشش ناترازی خود یادست به خلق پول می‌زنند و یا به اضافه برداشت از بانک مرکزی روی می‌آورند.

سومین ریشه تورم نیز کسری‌های تجاری است. اقتصاد ایران در همه این سال‌ها درگیر

دو سناریوی مالیاتی ...

روی آنهاست، می تواند در عملکرد وصول مالیات کل نظام مالیاتی تاثیر متفاوتی در مقایسه با انواع دیگر مالیاتی داشته باشد. برخی از اجزا در مالیات های خاصی، مورد توجه ویژه ای از طرف دولت در لایحه بودجه سال آینده قرار گرفته است. به عنوان مثال، مالیات اشخاص حقوقی غیر دولتی و یا مالیات بر ارزش افزوده نمونه ای از مواردی است که شاهد تغییرات زیادی هم به لحاظ کمی در آنها بوده ایم. در این معیار فرض ما این است که متوسط درصد تحقق هر یک از اجزا و انواع مالیاتی بتواند در عملکرد وصول درآمدهای سال آتی نیز حفظ شده و با همان نسبتی که در سال های گذشته، وصول صورت گرفته است در سال آتی نیز رخ بدهد. با در نظر گرفتن متوسط درصد تحقق هر یک از انواع مالیاتی و مقدار مصوب آنها در بودجه سال های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، رقم وصولی این دو به ترتیب ۳۴۰ و ۵۳۴ هزار میلیارد تومان پیش بینی می شود. ضمن آنکه از کل درآمد مالیاتی ۵۳۴ هزار میلیارد تومانی که در سال آتی می تواند وصول شود، حدود ۳۳۳ هزار میلیارد تومان به دو نوع مالیات اشخاص حقوقی و مالیات کالاها و خدمات مربوط می شود. به عبارت دیگر، تقریباً ۶۰ درصد کل درآمدهایی که در سال آینده به عنوان مالیات اخذ می شود، از ناحیه دو نوع مالیات مذکور خواهد بود. بنابراین اینکه کدام یک از سناریوهای ارائه شده در این گزارش محقق شود بستگی به عملکرد دولت و سازوکارهایی دارد که قرار است برای وصول درآمدهای مالیاتی به کار بگیرد.

پنج میلیارد دلار بوده که این رقم در برخی سال ها به بیش از ۲۰ میلیارد دلار رسیده است. این ناترازی تجاری به نوبه خود با فشار آوردن به بازار ارز موجب افزایش قیمت ارز را فراهم آورده و این افزایش نیز در ادامه به افزایش قیمت کالاها و خدمات وارداتی منتقل شده است. بنابراین سه ناترازی بودجه ای، ناترازی بانکی و ناترازی تجاری به واسطه ساختارهای معیوب اقتصاد ایران در این سال ها شکل گرفته اند که خروجی این ناترازی ها نیز ایجاد تورم بالا بوده است.

در چهار سال اخیر نیز این ناترازی ها همواره وجود داشته است و از سال ۹۷ نیز به واسطه تحریم ها، افت درآمدهای نفتی و افزایش انتظارات تورمی ناترازی های سه گانه اقتصاد ایران آشکارتر شده و سرعت رشد تورم را بیشتر کرده است. هر چند تصور می شد که در سال ۱۴۰۱ شاهد کاهش تورم باشیم اما طولانی شدن مساله مذاکرات و تصمیمات اشتباه سیاستگذاران شرایط تورمی کشور را بغرنج تر خواهد کرد. برای مثال با تصمیماتی که گرفته شده دستمزدها کارگران تا ۵۷ درصد رشد کرده که باعث افزایش هزینه های تولید و رشد قیمت کالاها و خدمات خواهد شد. از سوی دیگر سرنویشت ارز ۴۲۰۰ تومانی نیز کماکان با اما و اگر و حرف های متناقض مواجه است و هنوز مشخص نیست که آیا دولت دلار ترجیحی را حذف کرده است یا خیر. اگر این ارز حذف شده طرح جایگزین دولت برای آن چیست و آیا دولت برنامه مشخصی برای حمایت از معیشت گروه های کم درآمد دارد؟ بدیهی است اگر این ارز حذف شود ۷ قلم کالای کلیدی و راهبردی اعم از دانه های روغنی، ذرت، کنجاله، گندم، دارو و غیره دچار افزایش قیمت می شوند که اثرات تورمی این اقلام به سایر کالاها هم مصرفی نیز منتقل می شود.

عامل سوم نیز این است که برجام به درازا کشیده و برخلاف انتظارات هنوز مذاکرات به نتیجه نرسیده و برجام بین طرفین مذاکره کننده پاسکاری می شود. اگر مذاکرات بیش از این نیز به طول بینجامد برجام اثرات کاهنده انتظارات تورمی را در اقتصاد ایران از دست خواهد داد. دلیل این مساله نیز این است که در آبان سال آینده انتخابات میان دوره ای آمریکا را پیش رو داریم و احتمال پیروزی جمهوریخواهان در سنا و کنگره بالاست و این مساله نیز به خودی خود بر سرنویشت برجام اثر خواهد گذاشت. نکته قابل توجه آنکه قیمت نفت قرار نیست بالای ۱۰۰ دلار باقی بماند و اقتصاد جهانی نیز از این شوک تورمی عبور خواهد کرد. این احتمال وجود دارد که با فروکش کردن جنگ روسیه و اوکراین و با اعمال سیاست های انقباضی در جهان، قیمت نفت به زیر ۱۰۰ دلار نیز برسد. بنابراین دوران خوب درآمدهای نفتی ادامه پیدا نخواهد کرد.

در کنار همه اینها، بودجه ۱۴۰۱ نیز بودجه ضعیف و شکننده ای است و هزینه های سنگینی در آن دیده شده است. افزایش حقوق معلمان بدون منطق علمی یکی از این هزینه هاست که به سایر حقوق بگیران دولتی از قبیل بازنشستگان نیز سرایت خواهد کرد. این دومینوی افزایش دستمزدها نیز به نوبه خود ناترازی بودجه ای را تشدید خواهد کرد. بنابراین هیچ اصلاحاتی در نظام بودجه ریزی، نظام بانکی و تجاری دیده نشده که این مسائل در کنار افزایش ۵۷ درصدی حقوق کارگران، انفعال در بحث مدیریت ارز ۴۲۰۰ تومانی و طولانی شدن بحث برجام و انتخابات پیش روی کنگره و سنا آمریکا موجب خواهند شد که کمتر به سمت سناریوی خوش بینانه در بحث تورمی پیش برویم و این یعنی انتظار برای تورم بالای ۳۰ درصد در دوره های پیش رو.

پشت پای ایران به استقراض خارجی

حمیدرضا محروقی

است، دولت‌ها در سراسر جهان از زمان شیوع ویروس کرونا و بیماری کووید ۱۹ اقدامات خود را برای گرفتن وام افزایش داده‌اند، چرا که تلاش می‌کنند از اقتصاد خود در برابر پیامدهای این بیماری محافظت کنند.

داده‌های این مؤسسه نشان می‌دهد که بدهی چین در سال گذشته با یک پنجم یا ۶۵۰ میلیارد دلار افزایش، سریع‌ترین و بیشترین افزایش نقدی را داشته است.

در میان اقتصادهای بزرگ و توسعه‌یافته، آلمان بیشترین افزایش درصدی را داشته است و بدهی‌هایش ۱۵ درصد افزایش یافته است، تقریباً دو برابر میانگین سرعت جهانی. این تحقیق نشان می‌دهد که بدهی‌های جهانی در دو دهه گذشته سه برابر شده است، اما یک عامل کاهش دهنده، هزینه‌های پایین خدمات بدهی بود. با این حال، اکنون قرار است این هزینه‌ها بشدت افزایش یابد و در سال ۲۰۲۲ حدود ۱۴٫۵ درصد رشد کند و در صورت ثابت بودن ارزش دلار به ۱۶٫۱ تریلیون دلار برسد.

اما در شرایطی که ایران نیز همانند سایر کشورهای جهان با اپیدمی کووید ۱۹ دست و پنجه نرم می‌کند، ولی تأثیر منفی بر افزایش بدهی‌های خارجی این کشور نداشته است. به طوری که تازه‌ترین آمارهای جهانی نشان می‌دهد که از لحاظ شاخص میزان بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی، ایران در رتبه هفتم پایین‌ترین میزان بدهی خارجی قرار دارد.

جایگاه ایران در میان بدهکاران جهان

طبق آمارهای نهادهای معتبر جهانی، براساس شاخص میزان بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی، کشورهای برونی، لیختن‌اشتاین، نیوزیلند، ترکمنستان، کالدونیا، نیجریه، ایران، الجزایر، دانمارک و جزایر ویرجین به ترتیب کمترین میزان بدهی خارجی را در جهان دارند.

طبق آخرین آمار منتشر شده توسط نهادهای بین‌المللی، میزان بدهی خارجی ایران ۷۰۱۲ میلیارد دلار بوده که سرانه بدهی هر ایرانی ۹۰ دلار می‌شود. نسبت بدهی خارجی ایران به تولید ناخالص داخلی آن نیز فقط ۲ درصد است.

این در حالی است که این شاخص برای روسیه ۳۲ درصد، کره جنوبی ۳۳ درصد، امارات ۵۹ درصد، ترکیه ۶۳ درصد، مالزی ۶۸ درصد، قطر ۸۳ درصد و ژاپن ۹۶ درصد است.

کشورهایی که بدهی آنها از تولید ناخالص داخلی شان بیشتر است

در برخی کشورها هم میزان بدهی خارجی از حجم تولید ناخالص داخلی آنها هم حتی بیشتر است مثل آمریکا ۱۰۲ درصد، استرالیا ۱۳۰ درصد، ایتالیا ۱۴۱ درصد، آلمان ۱۶۵ درصد، اسپانیا

در حالی که بدهی کشورهای مختلف به یک معضل و بحران جهانی تبدیل شده است، آمارها نشان می‌دهد که کشورمان در میان کشورهای دنیا یکی از کمترین بدهی‌های خارجی را دارد که نسبت به اندازه و بزرگی اقتصاد ایران، فاصله بسیار زیادی با سایرین دارد. موضوعی که در بیانات اخیر مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام نیز مورد تأکید قرار گرفت. به گفته معظم له، بدهی خارجی ایران نزدیک به صفر است که این موضوع از جمله موفقیت‌های نظام محسوب می‌شود.

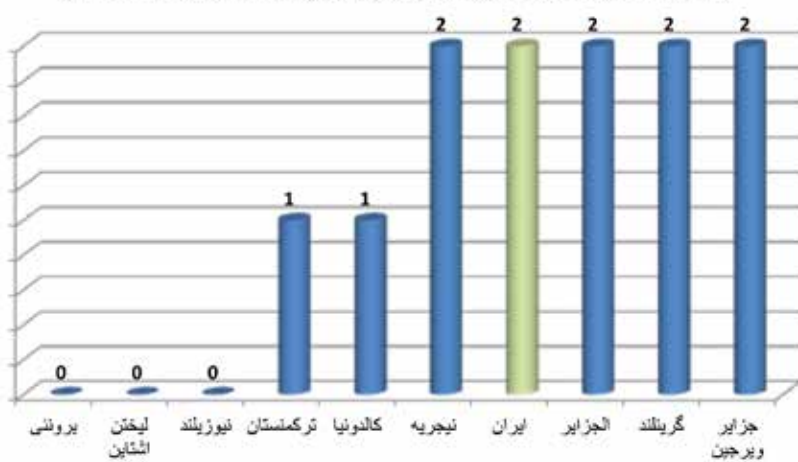
درواقع این شاخص خوداتکایی اقتصاد ایران را به نمایش می‌گذارد تا به جای استفاده و دریافت وام‌های خارجی که باید با اصل و سود باز پرداخت شود، با اتکا به منابع داخلی توانسته است ضمن اداره کشور، طرح‌ها و پروژه‌ها در حوزه‌های مختلف را نیز اجرا کند.

بدهی جهانی بحرانی شود

مؤسسه انگلیسی مدیریت دارایی جینس هندرسون در گزارش جدید خود پیش‌بینی کرد که بدهی دولت‌های جهان در سال جاری میلادی با ۹٫۵ درصد افزایش به رکورد ۷۱٫۶ تریلیون دلار خواهد رسید که علت این افزایش بدهی در درجه اول عملکرد ایالات متحده، ژاپن و چین خواهد بود.

بر اساس تحقیقاتی که اخیراً منتشر شده

رتبه بندی کشورهای با کمترین میزان بدهی خارجی نسبت به تولید ناخالص داخلی

میلیارد دلار است.

با این حال همان گونه که اشاره شد، در شاخص بدهی های خارجی نکته مهم نسبت رقم بدهی به تولید ناخالص داخلی کشور است که در مقایسه با وضعیت سایر کشورهای هم اندازه با اقتصاد ایران، همان در حد صفر است به طوری که این نسبت از سوی مراجع بین المللی حدود ۲ درصد اعلام شده است که در مقایسه با نسبت های به مراتب بالاتر سایر کشورهای بسیار پایین و قابل قبول محسوب می شود.

آمار نشان می دهد که ایران در میان ۳۰ اقتصاد اول جهان کمترین نسبت بدهی داخلی و خارجی را دارد. از سوی دیگر، بالاترین نسبت دارایی دولت به بدهی نیز به کشور ما تعلق دارد که حاکی از توانمندی اقتصاد ایران در این بخش است.

اثرات منفی استقرار خارجی بر توسعه اقتصادی

طی دهه های گذشته برخی از کشورهای بخصوص توسعه یافته از استقرار خارجی به عنوان یکی از روش های تأمین مالی استفاده کرده اند، روشی که تجارب تلخی به همراه داشته است چرا که بسیاری از کشورها به دلیل عدم توانایی بازپرداخت بدهی خود پس از مدتی با انباشت بدهی به همراه سود آن مواجه می شوند تا حدی که سود وام های خارجی از اصل آن نیز بیشتر می شود. بر همین اساس نمونه های زیادی در میان کشورها وجود دارد که نشان می دهد استقرار خارجی موجب بی ثباتی سیاسی و اقتصادی آنها شده است. بحران بدهی اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی، اقتصاد بسیاری از کشورهای در حال توسعه امریکای لاتین را با بی ثباتی

ادامه در صفحه ۳۷

۱۰ کشور جهان با کمترین میزان بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی

کشور	رقم بدهی (دلار)	سرانه بدهی (دلار)	درصد به تولید ناخالص داخلی
۱- برونئی	۰	۰	۰
۲- لیختن اشتاین	۰	۰	۰
۳- نیوزیلند	۰	۰	۰
۴- ترکمنستان	۵۰۳ میلیون	۹۰	۱
۵- کالدونیا	۱۱۲ میلیون	۴۲۰	۱
۶- نیجریه	۱۵ میلیارد	۶۰	۲
۷- ایران	۷،۱۲ میلیارد	۹۰	۲
۸- الجزایر	۳،۸۴ میلیارد	۸۹	۲
۹- گرینلند (بخشی از دانمارک)	۳۶،۴ میلیون	۶۵۰	۲
۱۰- جزایر ویرجین	۱۷،۷ میلیون	۵۷۰	۲

۱۷۰ درصد، فرانسه ۲۳۰ درصد، سوئیس ۲۸۵ درصد، یونان ۲۹۸ درصد، انگلستان ۳۴۵ درصد و سنگاپور ۴۷۱ درصد.

نکته مهم تر آن است که کشورهای دارای نسبت بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی کمتر از ایران، اقتصادهای کوچک جهان هستند و در بین ۳۰ اقتصاد بزرگ جهان، ایران کمترین نسبت بدهی داخلی، نسبت بدهی خارجی نزدیک به صفر (۲ درصد) و بالاترین نسبت دارایی دولت به بدهی را دارد.

بدهی خارجی ایران به روایت آمار

آمارهای رسمی بانک مرکزی ایران نشان دهنده روند نزولی بدهی های خارجی کشور طی سال های اخیر است. طبق اطلاعات ارائه شده از سوی بانک مرکزی، مجموع بدهی های خارجی ایران در سال ۱۳۹۶ برابر با ۱۲ میلیارد و ۲۷۰ میلیون دلار بوده که این رقم در سال ۱۳۹۷ به ۱۰ میلیارد و ۶۲۳ میلیون دلار کاهش یافته است. در سال ۱۳۹۸ نیز با تداوم روند کاهش، بدهی خارجی کشور به ۹ میلیارد و ۲۱۳ میلیون دلار رسیده و در سال ۱۳۹۹ هم عدد ۹ میلیارد و ۱۴۲ میلیون دلار را نشان می دهد.

گزارش بانک مرکزی در خصوص وضعیت بدهی های خارجی ایران در نیمه نخست سال گذشته نیز حاکی از کمتر شدن حجم بدهی هاست. طبق این گزارش، در سه ماهه نخست سال گذشته بدهی های خارجی ایران ۸ میلیارد و ۷۴۴ میلیون دلار بوده که در شش ماهه اول این سال به ۹ میلیارد و ۳۱۱ میلیون دلار رسیده است. طبق توضیحات بانک مرکزی با احتساب معوقه یک میلیارد و ۵۶۹ میلیون دلاری، مجموع بدهی خارجی ایران تا پایان شهریور ماه سال گذشته به رقم ۱۰ میلیارد و ۵۹۹ میلیون دلار رسیده است.

طبق اعلام بانک مرکزی در دی ماه سال گذشته نیز رقم بدهی خارجی ایران به حدود ۸/۵ میلیارد دلار رسید.

این در حالی است که برای مثال بدهی خارجی ترکیه به عنوان همسایه ایران بیش از ۴۵۰ میلیارد دلار است که این عدد برای امریکا ۱۹ هزار میلیارد دلار و انگلیس ۸ هزار

در گزارش جدید بانک جهانی عنوان شد

خوشبینی به کاهش رکود اقتصادی ایران

سال میلادی جاری حدود ۳,۷ درصد است. رشدی که می تواند به دلیل بالا رفتن قیمت نفت باشد، چراکه پیش بینی می شود در صورت تداوم روند شاخص های پولی از یک سو و نمایان شدن تبعات سیاست های اعمالی مانند افزایش حدود ۶۰ درصدی حداقل دستمزد، بیکاری و تورم به اعداد نگران کننده تری برسد که در تاریخ اقتصادی کشور بی سابقه باشد.

علاوه بر بانک جهانی، رییس صندوق بین المللی پول نیز هشدار داد که رشد اقتصادی ۱۴۳ کشور جهان که ۸۶ درصد از تولید جهان را در اختیار دارند، تحت تاثیر جنگ اوکراین، کاهش خواهد یافت که این افت برای کشورهای وابسته به گندم روسیه و اوکراین، بیشتر خواهد بود. تهدید امنیت غذایی در حوزه منا

بانک جهانی گزارش خود از پیش بینی وضعیت اقتصادی جهان در سال جاری را با تمرکز بر جنگ اوکراین و بالا رفتن موارد ابتلا به کرونا در این منطقه منتشر کرده است، جنگی که چالش های فراوانی را برای تمام جهان و به خصوص برای حوزه منا ایجاد می کند. مهم ترین دلیل این چالش نیز وابستگی عمده کشورهای این حوزه به گندم است که از این دو کشور وارد می کنند. اگر چه که فائو اواخر هفته گذشته پیش بینی کرده بود در سال جاری قیمت مواد غذایی افزایش یابد و امنیت غذایی نیز با تهدید جدی مواجه شود. بانک جهانی بر این باور است به دلیل بالا رفتن قیمت نفت، وضعیت برای کشورهای صادر کننده انرژی به بدی کشورهای وارد کننده نخواهد بود، امانی توان از تورم مواد خوراکی که خانواده ها با آن روبرو می شوند، به راحتی گذر کرد. بالا رفتن نرخ مواد خوراکی به خصوص مواد اولیه حتی در کشورهای تولید کننده نفت نیز بر خانواده ها تاثیر می گذارد؛ این نهاد پولی ادعا می کند که «افزایش فشار بر خانواده ها به دلیل قیمت گندم از یک سو و به دلیل چسبندگی که میان مصرف گندم و تولید برخی مواد غذایی وجود دارد، ضرر رفاهی ناشی از آن نیز در پیش بینی ها پذیرفته شده است». احتمال افزایش بدهی کشورها

در بخش دیگری از گزارش بانک جهانی به افزایش بدهی کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا نیز اشاره شده؛ نکته در این است که افزایش بدهی به عنوان یکی از تبعات جنگ در اوکراین معرفی شده که این امر نشان می دهد جنگ در اوکراین تا چه اندازه روی شاخص های رفاهی و متغیرهای پولی کشورها تاثیر گذار خواهد بود. بر این اساس بی ثباتی مالی و بالا رفتن بدهی ها باعث تنزل ارزش پول ملی این کشورها می شود. پیش بینی این نهاد مالی بر «خیزش رشد اقتصادی» کشورهای این منطقه از ۳,۳ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۵,۲ درصد در سال ۲۰۲۲ که بیشترین نرخ رشد اقتصادی این حوزه از سال ۲۰۱۶ گزارش شده است.

بانک جهانی در بخش دیگری از گزارش خود عنوان کرده که متوسط رشد اقتصادی پیش بینی شده برای همه کشورها یکسان نخواهد بود و آنهایی که نفت صادر می کنند امکان این را دارند که رشد اقتصادی خود را به ۵,۴ درصد نیز برسانند، چراکه انتظارها بر افزایش ۴ درصدی واردات نفت توسط کشورهای خریدار انرژی است. بر اساس این گزارش، بیشترین رشد اقتصادی کشورهای مورد بررسی، در اختیار عراق خواهد بود که ۸,۹ درصد برآورد شده؛ پس از آن نیز کشورهای عربستان سعودی و کویت به ترتیب بارشدهای اقتصادی ۷ و

تازه ترین پیش بینی بانک جهانی از رشد اقتصادی کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا، تحت تاثیر جنگ روسیه و اوکراین ارایه شده که البته دلیل آن نیز مشخص است؛ وابستگی بسیاری از کشورهای این منطقه به گندم است که در بحبوحه جنگ اوکراین، نگرانی هایی را در خصوص تهدید امنیت غذایی ایجاد کرده است. البته که افزایش قیمت نفت در بازار جهانی می تواند نرخ رشد اقتصادی برخی کشورها را افزایش دهد. اما در نهایت تاثیرات جنگ و ناامنی غذایی می تواند تهدیدی علیه کشورهای درگیر بحران سیاسی و اقتصادی این مناطق باشد.

بانک جهانی انتظار دارد که نرخ رشد اقتصادی کشورهای حوزه منا از ۳,۳ درصد در سال ۲۰۲۱ به ۵,۲ درصد در سال ۲۰۲۲ برسد. نکته مهم دیگری که این نهاد پولی عنوان کرده، عدم رسیدن ۱۱ کشور از ۱۷ کشور این بررسی به رفاه و استانداردهای زندگی پیش از کروناست؛ بدین معنا که یا با تبعات اقتصادی یا تبعات هزینه های درمانی آن دست به گریبان خواهند ماند. البته که وضعیت بازگشت به استانداردهای زندگی سال ۲۰۱۹ برای کشورهای صادر کننده نفت زودتر از وارد کنندگان انرژی خواهد بود. بانک جهانی در بخشی از گزارش خود به افزایش «نااطمینانی» در جهان نیز اشاره کرده و به همین دلیل هرگونه پیش بینی از وضعیت جهان در سال جاری را به دلیل تمام نشدن پاندمی، بن بست دیپلماتیک در بررسی وضعیت اوکراین و روسیه و سایر نااطمینانی ها، «سیال» می داند. پیش بینی بانک جهانی از نرخ رشد اقتصادی ایران در

پیش‌بینی رشد تولید ناخالص داخلی در برخی کشورهای حوزه منا (۲۰۲۱ به صورت برآورد و ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ به صورت پیش‌بینی است)

ناحیه/کشور	GDP				تراز مالی دولت از میزان GDP		
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲
منا	منفی ۳.۱	۳.۳	۵.۲	۳.۵	منفی ۲.۳	۲.۳	۳
صادرکنندگان نفت	منفی ۳.۶	۳.۱	۵.۴	۳.۳	منفی ۲.۳	۲.۳	۵.۷
امارات	منفی ۶.۱	۲.۸	۴.۷	۳.۴	منفی ۰.۵	۴.۴	۴.۴
عربستان سعودی	منفی ۴.۱	۳.۳	۷	۳.۸	منفی ۲.۱	۹.۱	۹.۱
کویت	منفی ۸.۹	۲.۳	۵.۷	۳.۶	منفی ۱۱.۴	۱۳	۱۳
عراق	منفی ۸.۶	۱.۳	۸.۹	۴.۵	۴.۲	۱۰	۱۰
ایران	۳.۴	۴.۱	۳.۷	۲.۷	منفی ۵.۷	منفی ۳.۷	منفی ۳.۷

و ۲۰۲۱ به ترتیب ۳،۴ و ۴،۱ درصد اعلام شده بود. اگرچه که برای سال ۲۰۲۱ تخمینی بوده، اما پیش‌بینی‌ها مثبتی بر بهبود وضعیت برای سال جاری و سال آتی است. در بخش دیگری از این گزارش به بررسی وضعیت تراز حساب تجاری نیز پرداخته شده که بر اساس آن در ۲۰۲۲ شاهد تراز حساب جاری به میزان ۴،۷ درصد از GDP خواهیم بود که نسبت به منفی ۰،۳ درصد سال ۲۰۲۰ افزایشی است؛ این امر نشان می‌دهد که کشور در حال غلبه بر تبعات کرونا و بسته شدن مرزهاست. تورم نیز از دیگر شاخص‌های مورد اشاره در این گزارش بود که بر اساس آن با کاهشی حدود ۳ واحد درصدی به ۳۷،۶ درصد می‌رسد. البته که باید به این نکته توجه کرد که احتمال حصول تورم کمتر از ۴۰ درصد برای اقتصاد کشور آن هم در شرایطی که متغیرهای پولی در وضعیت مناسبی قرار ندارند، کم خواهد بود. به خصوص اینکه نامشخص بودن آینده مذاکرات پیرامون احیای برجام بر نااطمینانی آینده اقتصادی کشور دامن می‌زند که این امر می‌تواند بر رفتار فعالان اقتصادی و تجار نیز اثر گذار باشد.

تراز مالی دولت نیز از دیگر مواردی است که بانک جهانی به آن اشاره کرده؛ امیدواری‌ها بر رسیدن این شاخص به ۳،۷ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۲ است که در مقایسه با ۵،۵ درصد ۲۰۲۱، بیانگر کاهش کسری بودجه دولت است. پیش‌تر پژوهشگاه‌های داخلی اعلام کرده بودند که دولت در سال ۱۴۰۱ کسری بودجه حدود ۴۰ هزار میلیارد تومانی دارد که نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش خواهد یافت.

۵،۷ درصد قرار دارند؛ مقایسه اعداد و ارقام نشان می‌دهد کشورهای تولیدکننده نفت در بحبوحه بحران اوکراین، افزایش قیمت نفت و نبود جایگزین مناسب برای نفت روسیه در صورت تحریم اتحادیه اروپا بیشترین منفعت را کسب می‌کنند. در بخش دیگری از این گزارش به وضعیت تراز حساب جاری تولید ناخالص داخلی نیز اشاره شده که برای حوزه منا و در سال ۲۰۲۲ حدود ۸،۳ درصد و برای سال آینده میلادی ۶،۵ درصد خواهد بود. بهترین وضعیت در این شاخص را نیز کویت با ۴۲،۴ درصد خواهد داشت.

رشد اقتصادی وابسته به نفت برای ایران رشد اقتصادی ایران در سال جاری میلادی ۳،۷ درصد و برای سال ۲۰۲۳ نیز ۲،۷ درصد پیش‌بینی شده؛ این در حالی است که رشد اقتصادی در سال‌های ۲۰۲۰

پشت پای ایران به ...

انامه از صفحه ۳۵

یونان، ایرلند، اسپانیا و ایتالیا اشاره کرد که در یک دهه اخیر دچار بحران بدهی خارجی شدند. ناپایداری بدهی در کشورهای توسعه یافته را صندوق بین‌المللی پول نیز تأیید می‌کند؛ مدیر گروه امور مالی صندوق بین‌المللی پول تأکید می‌کند که حتی در دوران جنگ‌های بزرگ، کشورهای توسعه یافته به این میزان از استقرایزهای خارجی استفاده نکرده بودند. بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش‌های دانشگاهی، بدهی خارجی طی چهار دهه اخیر، در کل اثری منفی بر رشد اقتصادی ایران داشته است.

بر اساس آمار اعلام شده توسط بانک مرکزی، میزان مانده بدهی خارجی ایران تا پایان دی ماه ۱۴۰۰ حدود

۸ و نیم میلیارد دلار است؛ این در حالی است که آمار منتشر شده توسط نهادهای بین‌المللی، میزان بدهی خارجی ایران را ۷،۱۲ میلیارد دلار اعلام کرده‌اند که پایین‌تر از آمار بانک مرکزی است.

تفاوت اعداد اعلام شده منابع خارجی در مورد میزان بدهی خارجی ایران با رقم بانک مرکزی در این است که آمار این نهادها برای دو سال اخیر است و آمار بانک مرکزی مربوط به مانده پایان دی ماه سال گذشته است. به علاوه، تنها حدود ۲ میلیارد دلار از این بدهی کوتاه مدت است. به عبارت دیگر بیش از ۶ میلیارد دلار بدهی ایران میان مدت و بلندمدت است که در سال‌های آینده تسویه خواهد شد.

مواجه کرد و توجه کارشناسان را به اثرات منفی استقرایز خارجی بر توسعه اقتصادی معطوف کرد. استقرایزهای خارجی بالا که توسط کشورهای در حال توسعه از نیمه دوم دهه ۱۸۸۰ میلادی دریافت شده، به یکی از عوامل محدودکننده توسعه اقتصادی بسیاری از این کشورها تبدیل شده است. این عوامل باعث شده تا امروزه توجه سیاستگذاران به موضوع بدهی خارجی به طور فزاینده‌ای افزایش یابد.

استقرایز خارجی در سال‌های اخیر، نه تنها برای کشورهای در حال توسعه، بلکه برای کشورهای توسعه یافته نیز به مشکلی مهم تبدیل شده است. در بسیاری از کشورها، بحران جهانی و سیاست‌های پولی و مالی انبساطی منجر به افزایش استقرایز خارجی شده است. در این زمینه می‌توان به کشورهای

نمودار زیر بیانگر وضعیت شاخص محیط کسب و کار استان خراسان رضوی طی دو سال اخیر است که با شاخص محیط کسب و کار کشور مقایسه شده است

نمره هر یک از ۲۸ مؤلفه طرح پایش محیط کسب و کار استان به همراه میزان تغییرات نسبت به فصل گذشته مطابق جدول ذیل آمده است. (تغییرات منفی به منزله بهبود نمره مؤلفه نسبت به فصل گذشته می باشد.)

مؤلفه	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییر
پرداخت های سلیقه ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت	۵،۹۴	۴،۹۳	-۱۷،۰۰%
بی تعهدی طرف های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده هایشان	۵،۸۲	۵،۰۴	-۱۳،۴۰%
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۳،۵۰	۳،۰۹	-۱۱،۷۱%
رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۷،۴۱	۶،۶۱	-۱۰،۸۰%
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۴،۸۵	۴،۵	-۷،۲۲%
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی	۶،۷۵	۶،۳۳	-۶،۲۲%
ضعف زیرساخت های حمل و نقل جاده ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری	۵،۵۳	۵،۳	-۴،۱۶%
محدودیت دسترسی به حامل های انرژی	۳،۵۱	۳،۴۵	-۱،۷۱%
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی	۶،۸۵	۶،۷۵	-۱،۴۶%
رویه های سختگیرانه اداره های کار و بیمه تامین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶،۷۶	۶،۶۸	-۱،۱۸%
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۵،۳	۵،۴۵	۲،۸۳%
بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی نظیر بر کسب و کار	۷،۰۴	۷،۵	۶،۵۳%
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تامین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۴،۹۴	۵،۲۷	۶،۶۸%
غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷،۷۱	۸،۴۸	۹،۹۹%
ضعف دادگاهها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۵،۵۶	۶،۲۲	۱۱،۸۷%
کمبود تقاضا در بازار	۴،۵۸	۵،۱۷	۱۲،۸۸%
دشواری تامین مالی از بانکها	۶،۵۹	۷،۵۲	۱۴،۱۱%
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۴،۹۹	۵،۷۵	۱۵،۲۳%
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴،۳۷	۵،۱۳	۱۷،۳۹%
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکتها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار	۵،۱۲	۶،۲۲	۲۱،۴۸%
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای در بازار	۴،۸۴	۵،۹۵	۲۲،۹۳%
کمبود فناوری های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۴،۶۱	۵،۷۳	۲۴،۳۰%
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۵،۶۳	۷،۰۴	۲۵،۰۴%
محدودیت دسترسی به آب	۲،۳۱	۲،۹۶	۲۸،۱۴%
دخالت های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار	۵،۲۶	۶،۷۸	۲۸،۹۰%
کارگریز، عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۴،۴۱	۶،۱۴	۳۹،۲۳%
کمبود نیروی کار ماهر	۳،۷۸	۵،۴	۴۲،۸۶%
محدودیت های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۲،۸۸	۴،۳۳	۵۰،۳۵%

و کارها بود.

هاشمی گفت: موارد دیگری همچون؛ افزایش حجم قوانین و مقررات دست و پاگیر و ضد تولید در حوزه صادرات و تجارت خارجی، واقعی نبودن ارقام درآمد و هزینه دولت و محقق نشدن درآمدهای نفتی به دلیل تحریم ها، افزایش قیمت حامل های انرژی، افزایش بودجه شرکت های دولتی رقیب بخش خصوصی، توزیع ناعادلانه بودجه در استان های کشور، افزایش قیمت مواد اولیه در اثر افزایش نرخ ارز، وصل نبودن به بازار جهانی، کاهش قدرت خرید و افزایش عوارض گمرکی، در زمره موانع شاخصی بودند که فعالان اقتصادی در این بررسی، به آن ها اشاره نمودند.

کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شد.

کارشناس پایش طرح ها و برنامه های اتاق مشهد، اشاره ای به نتایج این پایش و بررسی نیز داشت و خاطر نشان کرد: در پاییز ۱۴۰۰، فعالان اقتصادی مشارکت کننده، سه مؤلفه «غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات»، «دشواری تامین مالی از بانک ها» و «بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار» را نامناسب ترین عوامل اثر گذار بر این محیط معرفی نمودند. متقابلاً سه عامل «دسترسی به آب»، «نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول» و «دسترسی به حامل های انرژی» نیز به عنوان مؤلفه های مناسب ارزیابی و جمع بندی شدند.

هاشمی، به میزان تأثیر گذاری و ویروس کرونا بر کسب و کارها از نظر فعالان اقتصادی شرکت کننده در طرح پایش اشاره کرد و توضیح داد: استان خراسان رضوی با کسب نمره ۶،۷، رتبه بیست و ششم را در میزان اثر پذیری از ویروس کرونا در بین استان های کشور کسب نموده است.

او گوشه چشمی هم داشت به مؤلفه هایی که در فضای کسب و کار استان، طی فصل گذشته، بیشترین افول را تجربه کرده اند و توضیح داد: فعالان اقتصادی استان معتقد بودند که محدودیت های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت، کمبود نیروی کار ماهر و کارگریز عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه؛ مباحثی هستند که یک تغییر منفی عمده در فضای کسب و کار داشته اند.

وی همچنین یاد آور شد: در پایش مذکور از فعالان اقتصادی کشور درخواست شد تا در آستانه بررسی و تصویب لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ توسط مجلس شورای اسلامی، نظر خود را در خصوص ۳ مانع یا خطر چالشی که مفاد این لایحه می تواند برای کسب و کارشان ایجاد کند را بیان نمایند. بر اساس نتایج بدست آمده از مجموع حدود ۲۸۰۰ فعال اقتصادی، نوسانات نرخ ارز، افزایش میزان مالیات و کسری بودجه و افزایش قیمت ها، سه دغدغه شاخص فعالان بخش خصوصی و صاحبان کسب

بررسی موانع کسب و کار در حوزه حمل و نقل جاده‌ای و استقرار شرکت‌های دانش بنیان

ویژه به حوزه انرژی بادی یکی از مسائلی مدنظر ماست و تولید هزار مگاوات برق مبتنی بر انرژی بادی طی ۴ سال، پیش بینی شده است.

استاندار خراسان رضوی گفت: اقتصاد مبتنی بر اشتغال موضوع مهم دیگری است که در ارتباط با آن قرارگاه معینی در استان شکل گرفته است. هدف گذاری مادر سال ۱۴۰۱ در کلان استان، ایجاد ۱۱۵ هزار شغل از اشتغال مستقیم در سطح اقتصاد خرد و کارگاه‌های کوچک گرفته تا صنایع و بخش خدمات و... است.

وی ادامه داد: برای اجرا و پیاده سازی این اهداف در دو بخش اقتصادی و زیرساخت توأمان باید هم جریان اقتصادی استان را به حرکت در آوریم و موانعش را برطرف نماییم و در عین حال زیرساخت‌های استان را هم که طبیعتاً نقش مستقیمی در جریان و رونق و رشد اقتصادی استان دارد، مدنظر قرار دهیم. لذا این دو محور توأمان دنبال خواهد شد.

فعالیت ۳۷۰ شرکت فناوری یادانش بنیان در استان

استاندار خراسان رضوی با اشاره به ایجاد قرارگاهی جدید تحت عنوان «اقتصاد دانش بنیان» در استان در راستای نام گذاری شعار سال توسط مقام معظم رهبری، گفت: این قرارگاه، توانمندسازی ظرفیت‌های موجود در این بخش و ایجاد ظرفیت‌های جدید را دنبال می‌کند. حدود ۳۷۰ شرکت فناوری یادانش بنیان فعال در استان داریم و در قرارگاه هدف گذاری می‌شود که طی امسال چه تعداد شرکت دیگر باید ایجاد گردد.

نظری با اشاره به سفر اخیر ریاست جمهوری به این خطه، گفت: این سفر ظرفیت خوبی را فراهم کرد که از جمله آن، تخصیص بیش از ۲۶ هزار میلیارد تومان اعتبار به استان خراسان رضوی بود. امیدواریم به مدد ظرفیت‌های ایجاد شده، بتوانیم در بخش اقتصادی و زیرساختی استان، گره‌ها را بگشاییم و پروژه‌های ناتمام را به ثمر برسانیم.

وی افزود: علاوه بر رقم ریالی مربوط به اعتبارات اختصاص یافته به خراسان رضوی، اعتباراتی ارزی برای پروژه‌هایی نظیر انتقال گاز از جنوب کشور به خراسان رضوی و افزایش ظرفیت انتقال سوخت مایع به استان و ذخیره سازی آن در سفر رئیس جمهوری اختصاص یافت تا مشکل کمبود سوخت صنایع در زمستان‌ها و ذخیره سازی سوخت مایع آن‌ها برطرف شود.

نظری خاطر نشان کرد: هم در بخش ارزی و هم در بخش ریالی ظرفیت بسیار خوبی وجود دارد و امیدواریم با آنچه طراحی و پیش بینی شده است، طی سه سال به نتیجه لازم دست یابیم. وی پروژه‌های ملی را یکی از منابع و مجاری تأمین منابع برای استان دانست و گفت: دستگاه‌های حاکمیتی مختلف، پروژه‌ها و اهداف معینی خواهد شد. در سهم استان از اعتبارات ملی در سال‌های گذشته به شدت دچار ضعف بودیم و در تلاشیم این ضعف برطرف گردد و امسال حداکثر استفاده را از این ظرفیت داشته باشیم. در عین حال، از ظرفیت ستاد باز آفرینی شهری که به استان ابلاغ شده است، می‌توان برای بهسازی حاشیه شهر مشهد و بافت پیرامونی

در نود و دومین جلسه شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی خراسان رضوی، برنامه کاری این شورای سال ۱۴۰۱، قوانین و مقررات محل کسب و کار در بخش حمل و نقل جاده‌ای استان، موانع استقرار شرکت‌های دانش بنیان بررسی شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی، یعقوب علی نظری، استاندار در این نشست با اشاره به برنامه ریزی سال گذشته برای دستیابی به اهداف سال ۱۴۰۱ اظهار کرد: آنچه در سال ۱۴۰۰ برای استان و به ویژه بخش اقتصادی آن برنامه ریزی شد، معطوف به یک رویکرد چهار ساله بوده و تا افق ۱۴۰۴ تداوم دارد. برای تحقق این برنامه‌ها نیز شاکله و راهبردهای ۹ گانه تعریف شده است.

وی بایبان اینکه از آغاز سال ۱۴۰۱، مجدانه تر روند اجرایی کار و تحقق راهبردها را پیگیری می‌کنیم، افزود: تقویت اقتصاد مبتنی بر زیارت، که دارای وجوه تأثیر گذاری در تمامی حوزه‌ها است، در بخش‌های مختلف و به ویژه در حوزه زائر درمانی و سوغات زیارت برنامه ریزی شده و در حال پیگیری است.

پیش بینی تولید هزار مگاوات برق بادی طی ۴ سال

نظری ادامه داد: دستگاه‌های متولی ما نیز موضوعات مختلف در حوزه اقتصاد صنعت و معدن و تجارت، زیرساخت و انرژی، اشتغال و... را در قالب قرارگاه‌های تخصصی مرتبط دنبال می‌کنند. در حوزه انرژی، توجه

حرم مطهر رضوی بهره گرفت.

استخراج قوانین محل کسب و کار از دیدگاه دستگاه‌های اجرایی

در ادامه این نشست، علی اکبر لبافی، رئیس دبیرخانه شورای گفتگوی استان پشت تریبون قرار گرفت و گفت: طبق دستور استاندار به استخراج قوانین و مقررات محل کسب و کار از دیدگاه دستگاه‌های اجرایی پرداختیم و تاکنون برخی دستگاه‌ها در این زمینه موارد مدنظر خود را به دبیرخانه شورا رسانده‌اند.

وی افزود: بیشترین موانع و چالش‌های استان در حوزه زیرساختی و شرکت‌های خدمات رسانی است و نکاتی هم مربوط به قوانین و رویه‌هاست. در حوزه زیرساخت‌ها در تأمین گاز، برق، آب و زمین و مجوزها دچار مشکل هستیم. در حوزه دستگاه‌های اجرایی نیز موضوع عدم تفویض اختیارات به استان مطرح است. برداشت‌های سلیقه‌ای و موازی کاری نیز بین دستگاه‌ها وجود دارد و قوانینی نیز هست که با اقتضانات روز کشور همخوانی ندارد و اصلاح آن‌ها باید پیگیری گردد.

لبافی به برخی هدف‌گذاری‌ها و برنامه‌های شورای گفتگوی استان در سال ۱۴۰۱ به عنوان دستور کار نخست این نشست اشاره و اظهار کرد: در حوزه استقرار و قوانین و مقررات مربوط به فعالیت

شرکت‌های دانش بنیان، با توجه به نام‌گذاری سال، هدف‌گذاری‌هایی شده و در این راستا پیشنهادهایی از سوی دبیرخانه شورای گفت و گوی استان مدنظر قرار گرفته است.

رئیس دبیرخانه شورای گفتگوی استان افزود: برگزاری نشستهای تخصصی با موضوع «فرهنگ اقتصادی، اخلاق کسب و کار و کارآفرینی با محوریت رونق تولید» و «شهرک‌های صنعتی (خدمات - کاستی‌ها)» با محوریت رونق تولید نیز از جمله برنامه‌های پیش‌بینی شده برای شورا در سال ۱۴۰۱ است.

وی در توضیح دستور کار دوم این نشست گفت: موضوع قوانین و مقررات محل کسب و کار در بخش حمل و نقل جاده‌ای استان یکی از مباحث پیش‌بینی شده برای طرح در نخستین جلسه شورای گفتگوی استان در سال جدید است.

مشکلات نوسازی ناوگان باری و مسافری استان

لبافی افزود: طبق ماده ۸ قانون هوای پاک، حمل و نقل بار و مسافر، صدور گواهی معاینه فنی، تخصیص بیمه شخص ثالث و خرید و فروش وسایل نقلیه موتور فرسوده ممنوع است و به اختصاص تسهیلات برای نوسازی ناوگان در این قانون اشاره شده است. از طرفی، در استان خراسان رضوی ۵۳۰۰ ناوگان مسافری و حدود ۳۰ هزار ناوگان باری وجود دارد که ۴۰ درصد این ناوگان فرسوده هستند.

وی ادامه داد: به دلیل هزینه بالای جایگزینی خودروهای فرسوده با خودروهای جدید و نیز، عدم تخصیص هم‌زمان تسهیلات و جایگزینی خودرو، عملاً امکان اجرای قانون هوای پاک در زمینه نوسازی ناوگان فرسوده وجود ندارد. در سنوات گذشته از محل هدفمندی یارانه‌ها، تسهیلاتی برای نوسازی ناوگان حمل و نقل پیش‌بینی شد که متأسفانه این مهم محقق نگردید. لبافی باینکه تسهیلات موجود به منظور نوسازی ناوگان بسیار ناچیز است و کمتر از ۱۰ درصد هزینه ناوگان جدید را پاسخگو است، تصریح کرد: کنترل‌های شدیدی بر واردات ماشین‌آلات با عمر بیش از ۳ سال صورت می‌گیرد و تاکنون در خراسان رضوی تنها برای ۴۸ دستگاه اتوبوس و ۱۶ دستگاه مینی‌بوس تسهیلات بازسازی ارائه شده است. لذا این ماده قانونی به درستی اجرایی نمی‌گردد.

وی با اشاره به پیشنهاد اصلاحی دبیرخانه شورا برای نوسازی ناوگان گفت: پیشنهاد این است که با توجه به تبصره ۲ ماده ۸ قانون هوای پاک، به میزان و موازات تخصیص تسهیلات و تأمین و اجازه خریدهای خودروهای داخلی و خارجی خودروهای فرسوده غیرفعال شود

فرسودگی ۷۰ درصد ناوگان باری خراسان رضوی

ابراهیم نصری، مدیرکل راهداری و حمل و نقل جاده‌ای خراسان رضوی نیز در این خصوص ابراز کرد: طبق قانون، سن فرسودگی ناوگان باری ۱۶ سال است؛ اما هم‌اکنون بیش از ۷۰ درصد ناوگان باری استان ما بالای ۱۶ سال سن دارند. در زمینه به‌کارگیری ناوگان باری، تاکنون خلاف قانون عمل کرده‌ایم و اگر قرار بود طبق قانون عمل کنیم ۷۰ درصد ناوگان از رده خارج و می‌بایست جایگزین می‌شد. اگر طبق قانون عمل کنیم، کم‌وکاستی‌های زیادی خواهیم داشت و اگر قانونی عمل نکنیم، باید به مراجع بالادستی پاسخگو باشیم.

قیمت کامیون در ایران، ۴ برابر افغانستان

محمدحسین روشنک، رئیس کمیسیون تجارت اتاق مشهد نیز باینکه ناوگان باری ابزار تجارت است، گفت: قیمت کامیون در ایران نسبت به کشورهای دیگر به‌خصوص افغانستان، ۳ تا ۴ برابر است و اثر این موضوع روی کالاهای تجاری مشهود است. از طرفی، فرسودگی ناوگان به‌شدت بالاست. سوال این است که چرا ابزار کار تجارت در ایران باید ۴ برابر رقم افغانستان باشد و ناوگان افغان در جاده‌های ما بیشتر از کامیون‌های ایرانی باشند؟

وی افزود: باید اجازه واردات ناوگان داده شود تا قیمت‌ها کاهش یابد.

روشنک با اشاره به مشکلات تردد کامیون‌های ایرانی در ترکمنستان گفت: چرا ترکمنستان اجازه ورود ناوگان ایرانی را نمی‌دهد؟ این مشکل باید از سوی دولت مرتفع گردد. امروز بار کامیون‌های ایرانی در مرز تحویل کشنده‌های ترکمن می‌شود.

حسن حسینی، رئیس‌خانه صنعت، معدن و تجارت استان نیز گفت: این وضعیت مغایر با حقوق مدنی و انسانی جامعه است. اتوبوس‌های فرسوده مشکلاتی چون تصادفات جاده‌ای را به دنبال دارد. دولت هم باید تسهیلات نوسازی دهد و هم امکان واردات ناوگان خارجی را فراهم آورد. ناوگان تولیدی در ایران استاندارد نیستند و

فجایی را در جاده‌ها به دنبال دارد.

لزوم پیش‌بینی بودجه نوسازی در قانون بودجه سالانه

رضا خواجه نائینی، مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان نیز گفت: به لحاظ اینکه دولت در این زمینه مکلف به اعتباردهی و بودجه‌دهی شود، نمایندگان مجلس می‌بایست این موضوع را در قانون بودجه سالانه در نظر بگیرند.

استاندار خراسان رضوی نیز در این بخش گفت: می‌توانیم پیشنهادهای اجرایی خود را برای اصلاح و تعدیل قانون هوای پاک بدهیم تا این قانون بر شرایط موجود منطبق گردد. فرزاد بهشتی، معاون دادستان مرکز استان نیز در این خصوص اذعان کرد: دولت سال‌هاست که طرحی برای نوسازی ناوگان جاده‌ای نداشته و از ملاک ماده ۸ قانون هوای پاک استفاده می‌کند.

وی افزود: افراد از اعمال محدودیت‌های مندرج در ماده ۸ تا زمان تحویل خود روی جدید معاف‌اند و در صورتی که دولت تسهیلاتی به منظور نوسازی ناوگان نپرداخته، فرد از اعمال محدودیت مستثناست.

موانع حوزه استقرار شرکت‌های دانش‌بنیان

سید مهدی مدنی بجستانی، رئیس هیات مدیره انجمن شرکت‌های دانش‌بنیان استان نیز ابراز کرد: برخی واحدها نیاز به حضور در پهنه صنعتی راندارند، در حوزه شهری هم می‌توانند استقرار پیدا کنند. از طرفی، برای جذب نیروی انسانی در شرکت‌های دانش‌بنیان مشکل اساسی وجود دارد و استقرار واحدها در شهرک‌های صنعتی با فاصله از شهر مشهد جذب نیرو برای این واحدها را سخت‌تر می‌نماید. لذا انجمن درخواست استقرار این واحدها را در پارک علم و فناوری، شهرک توس و شهر مشهد دارد.

وی افزود: پیشنهاد انجمن، توسعه شهرک صنعتی توس برای صنایع دانش‌بنیان است که از ۳ سال پیش هم به دنبال آن بوده و این درخواست در مقطعی مورد پذیرش بخش‌های دولتی و اجرایی قرار گرفت و اختصاص ۲۰۰ هکتار توسعه این شهرک به این منظور مطرح گردید؛ اما با تغییر مدیریت استان این موضوع به نتیجه نرسید.

مشکلات شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در شهر مشهد

مدنی خاطر نشان کرد: تعداد قابل توجهی از شرکت‌های دانش‌بنیان در حال حاضر نیازی به حضور در شرکت‌های صنعتی ندارند و در سطح شهر مستقر هستند و با مشکلات عدیده‌ای از جمله الزام دریافت پروانه تجاری توسط شهرداری و اخذ هزینه و جریمه مواجه شده‌اند و لذا حضور و استقرار این شرکت‌ها در مناطق مسکونی و اداری و عدم اجبار حضور در پهنه‌های تجاری مورد درخواست می‌باشد. این مورد در شهر تهران با توافق معاونت علمی و فناوری و شهرداری تهران محقق شده است. در مشهد هم در سال ۹۶ پارک علم و فناوری استان با شهرداری مشهد توافق کرد که اخیراً این توافق اولیه اجرایی می‌شود.

نظری، استاندار خراسان رضوی با اشاره به شکل‌گیری قرارگاه اقتصاد دانش‌بنیان در استان، خواستار رجوع این موضوع به قرارگاه و بررسی در آن محل شد.

وی گفت: شکل‌گیری قرارگاه اقتصاد دانش‌بنیان به منظور کنترل و مراقبت در این زمینه است. وقتی در قالب تشکیلاتی معین نظارت کیفی صورت گیرد؛ از شناسایی فرد و ایده تا مسیر تبدیل ایده به محصول و فرایند تجاری‌سازی محصول، نظارت صورت می‌گیرد تا از هر گونه سوءاستفاده در این حوزه جلوگیری شود.

ALWAYS AT THE PEAK

ربع قرن خوشنامی و افتخار

شرکت تولیدی و صنعتی سامد

تولید کننده:

فرمالین

رزین اوره فرمآلدئید (UF)

رزین ملامین فرمآلدئید (MF)

فرم اوره (UFC)

چسب های پایه حلالی

چسب های پایه آبی

مشهد: کیلومتر ۲۷ بزرگراه فوجان
صندوق پستی: ۹۱۳۷۵-۴۵۶۶
تلفن: (۰۵۱)۳۱۶۶۹ (خط ۴۰)
فکس: (۰۵۱)۳۲۴۶۳۳۱۴
دفتر تهران: تلفن: (۰۲۱)۸۸۷۷۴۲۵۵
۸۸۷۹۰۶۶۹، ۸۸۷۹۰۶۸۰
فاکس: (۰۲۱)۸۸۷۹۵۲۹۵

www.samed.ir samed@samed.ir

چسب در شهید
اتصال ناگسستنی در صنایع ایران